

“เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน ซึ่งถือเป็น ‘แก่น’ และ ‘กลไก’ สำคัญ ในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางเดียวที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน”

ดวงพร เฮงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

น้ำแพร่ที่สมดุล เกื้อกูลกันและกัน

วรรณา, สุทธิโชค จรรยาอังกูร

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
วรรณา.

น้ำแพร่ที่สมดุล เกื้อกูลกันและกัน.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2559.
96 หน้า.

1. การพัฒนาชุมชน. I. สุทธิโชค จรรยาอังกูร, ผู้แต่งร่วม. I. ชื่อเรื่อง.

307.14

ISBN 978-616-393-059-0

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-059-0

พิมพ์ครั้งที่ 1

สิงหาคม 2559

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เสงบุญพันธ์

อนุชา ธิบเร่ง

กานต์สิริ พงษ์จิตสุภาพ

บรรณาธิการ

กฤตพจน พงศ์ศิริประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

ฉันทยา รวมชัย

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

เกรียงไกร ใจกว้าง

ช่างภาพ

กฤตพจน พงศ์ศิริประสิทธิ์

ศิลปกรรม

พรทิพา ไวยครุฑธา

ออกแบบปก

อรกุล แก้วหิรัญ

พิสูจน์อักษร

ปริญนันท์ ตั้งพุทธิพงศ์

ประสานงานการผลิต

ชัชฎาพร ณ บางช้าง

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3)

อาคารเรียนรู้สุขภาวะ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

www.punsook.org, www.facebook.com/punsook

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จีซี อีพี มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจเป็นเพื่อนตัวเล็กๆ ภายในกลไกอันสลับซับซ้อนของการปกครองในประเทศไทย เพื่อนตัวเล็กแต่มีจำนวนมากย่อมส่งผลต่อการขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่นเหล่านี้ไม่มีคุณภาพ หรือมีข้อบกพร่อง ผลกระทบก็น่ากลัวไม่น้อย

ตรงกันข้ามหากเพื่อนตัวเล็กๆ เหล่านี้ทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลที่ดี ย่อมส่งผลให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยดีขึ้นอย่างแน่นอน เช่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นองค์าพพใหญ่ ความเสื่อมของเพื่อนตัวหนึ่งอาจสะเทือนถึงระบบทั้งหมด

นั่นเป็นที่มาให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชนได้เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ช่วยถอดบทเรียนสำรวจทุนและศักยภาพเพื่อกระจายองค์ความรู้เหล่านั้นให้กับเพื่อนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับประชาชน ดังที่ ดวงพร เฮงบุญยพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้กล่าวไว้ว่า หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอยู่ที่ประชาชนฐานราก หากประชาชนฐานรากได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในการพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองภายใต้ความร่วมมือระหว่าง 4 เสาหลักที่ประกอบด้วย ประชาชน ท้องที่ ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐในแต่ละพื้นที่ กระบวนการเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความเข้มแข็งของบ้านเมืองในที่สุด

ดังนั้น เมื่อท้องถิ่นสร้างกระบวนการเรียนรู้จนถ่ายทอดได้ ประชาชนมีศักยภาพ เป็นเพื่อนที่แข็งแกร่งในตัวเอง ผสานกับตัวหล่อลื่นจากองค์กรวิชาการที่เข้ามาช่วยสนับสนุนส่งเสริม นั่นคงทำให้ประเทศชาติเข้มแข็ง และเป็นคำตอบว่าทำไม เราจึงต้องให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น...

สารบัญ

6 | บทนำ

'น้ำแพร่ที่สมดุล เกื้อกูลกันและกัน'

10 | ทักทายเจ้าบ้าน

อนุชา ธิเบต นายนกเทศมนตรีตำบลน้ำแพร่พัฒนา:
สร้างสังคมจิตอาสา เพื่อ 'น้ำแพร่' พัฒนาอย่างยั่งยืน

16 | บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- 18 | ศูนย์ไกลเกลี่ยข้อพิพาทชุมชน ตำบลน้ำแพร่
- 22 | ศาลาสร้างสุข ตำบลน้ำแพร่
- 24 | สภาเด็กและเยาวชน ตำบลน้ำแพร่

26 | สวัสดิการดีๆ ที่เรามีให้กับ

- 28 | ศูนย์พัฒนาครอบครัวและคลินิกครอบครัวตำบลน้ำแพร่
- 31 | กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำแพร่
- 33 | สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแสนต่อ

36 | สุขภาพชุมชน

- 38 | ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนบ้านแพะขวาง
- 41 | หมู่บ้านประดับดาว บ้านแพะขวาง
- 44 | ชมรมเบาหวาน ความดันโลหิตสูง

46 | เศรษฐกิจชุมชน

- 48 | วิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บตำบลดน้ำแพร่
- 50 | จักสานผู้สูงอายุบ้านแสนตอ
- 52 | วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านใหม่ป่าจี้
- 56 | แห่มจิวพริกชี้หนูแห่งบ้านป่อ
- 58 | กลุ่มผลิตภัณฑ์ปุยอินทรีบ้านแม่ชนลใต้

60 | ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 62 | ป่าชุมชนบ้านดอยถ้ำ หมู่ที่ 9
- 64 | กลุ่มอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า บ้านแม่ชนลใต้

68 | เกษตรกรรม

- 70 | ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านสวนป่าไร่นาผสม
- 73 | เกษตรอินทรีย์แม่สุพรรณ

76 | วัฒนธรรม

- 78 | บ้านกลองสะบัดชัย พ่อครูคำ กาไวย์

82 | พักผ่อนหย่อนกาย

- 84 | โฮมสเตย์แม่จินดา
- 85 | โฮมสเตย์แม่จินตนา

86 | อาหารการกิน

- 88 | ขนมเส้น ป้าลำตวน

90 | เที่ยวชมยามเย็น

- 92 | อุทยานแห่งชาติออบขาน
- 94 | แกรนแคนยอน ณ เชียงใหม่

บทนำ

‘น้ำแพร่ที่สมดุล เกื้อกูลกันและกัน’

Introduction

“วันนี้เราแจกเบี้ยผู้สูงอายุ และ
จับของขวัญกัน” เกรียงไกร ใจกว้าง
ผู้ดูแลเรามากขนาดนั้น

พวกเขาใช้ลานกว้างด้านข้างอาคารสำนักงานเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนาเป็นที่จัดงาน เราเดินทางมาถึงในช่วงสาย หลังจากวันหยุดยาวช่วงปีใหม่ และได้รับเชิญให้เข้าร่วมงานนี้ด้วย พวกเขาเตรียมขนมเส้นไว้เลี้ยงผู้สูงอายุ เราได้รับอานิสงส์นั้นด้วยรสชาติอร่อยถูกปาก อิ่มท้องไปตามระเบียบ

ช่วงเวลาที่เราว่างเว้นอยู่ เกรียงไกรพาเราไปแนะนำตัวกับปลัดเทศบาล ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนตามประสา แม้จะค่อนข้างประหม่าในความไม่คุ้นชิน แต่อธยาศัยไมตรีของปลัดหญิงท่านนี้ ก็ช่วยให้เราสานเสวนากันได้อย่างราบรื่น

ตำบลน้ำแพร่อยู่ในอำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถเดินทางจากสนามบิน โดยใช้เวลาเพียง 20 นาที ระยะทางราว 20 กิโลเมตร จึงไม่ค่อยแปลกใจ ระหว่างทางที่ผ่านมา เราผ่านบ้านจัดสรรหลายโครงการ ซึ่งแต่ละที่ล้วนจับจองที่ตั้งริมถนนหลวงยังคำถามให้เกิดขึ้นในใจว่า ความเจริญแบบนี้สร้างผลกระทบด้านใดกับพื้นที่นี้บ้าง เราจด

โน้ตไว้ในกระต่าย รอคอยมกระจำจากผู้รู้แจ้ง

อากาศในช่วงเดือนมกราคม แม้จะเป็นช่วงฤดูหนาว แต่ก็ค่อนข้างร้อนในตอนสาย ยิ่งกับตำบลน้ำแพร่ ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ดอนเสียมาก ความชุ่มชื้นจากน้ำจากดินจึงน้อย แต่ยังมีเสียงหัวเราะ และรอยยิ้มจากผู้สูงอายุมาทดแทน

ปลัดเทศบาลบอกกับเราว่า ตำบลน้ำแพร่มีพื้นที่ค่อนข้างกว้างขวางกว่าที่อื่น ด้วยที่นี่มีพื้นที่ป่าเขาเกินกว่าครึ่ง ส่วนที่ราบค่อนข้างเจริญ ติดถนนหลวง ซึ่งต้องยอมรับว่าความเจริญมีทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงเป็นความท้าทายของผู้บริหารในการจัดการพื้นที่ให้มีความสมดุล

“เรื่องนี้รอนให้นายกฯ เล่าดีกว่า แกเป็นคนพื้นที่ด้วย รู้ทุกอย่าง” ปลัดว่า

เราได้แต่เก็บความอยากรู้อยากเห็นไว้ก่อน พอติดกับที่เกรียงไกรเชื้อเชิญเราไปดื่มกาแฟร้านที่อยู่เยื้องกับเทศบาล เราตอบรับคำเชิญ

“น้ำแพร่กำลังขยาย เรามีร้านอาหาร

ร้านกาแฟเยอะ เพราะบ้านจัดสรรเข้า แถมยังมีแหล่งท่องเที่ยวเปิดใหม่อีก” เกรียงไกรว่า ครั้นพอถามคำถามต่อ ยังไม่ทันขาดคำดี เขาพลันออกตัวให้รอคุยกับนายกฯ

เราจึงเตรียมคำถามมากมายไว้ในกระดาษา เก็บความสงสัยไว้ครบถ้วน เรารู้เรื่องราวของที่นี่น้อยมาก ซึ่งนั่นก็เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่ง เป็นการออกเดินทาง นับหนึ่งเพื่อเริ่มต้นเรียนรู้ จากเรื่องราวหนึ่งที่ค้นพบนำไปสู่เรื่องราวต่อไป ยิ่งถ้าเรื่องราวนั้นไปไกลเกินกว่าที่เราคาดคิด นั่นถือเป็นกำไรที่ชีวิตหนึ่งพึงจะมี คือการเรียนรู้และผูกมิตร

ไม่นานเกินครึ่งชั่วโมง เกรียงไกรกลับมารับเรา และนำไปที่สำนักงานเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา เขาว่า มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ด้วยนายกฯ ติดภารกิจ เลยขอให้เราพูดคุยกับนิติกรประจำสำนักงานเทศบาลก่อน

นี่ก็เป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งของการเดินทาง เรายิ้มตอบรับ กระดาษาคำถามใบเก่าเอาเก็บไว้ก่อน กระดาษาใบใหม่เอาขึ้นแทนที่ พร้อมกับคำถามใหม่ๆ ที่เรายังคิดไม่ถ้วนถี่นัก เราเดิน

ผ่านผู้สูงอายุ ที่เริ่มทยอยกันกลับ บ้างมารดเครื่อง บ้างมารดถีบ ต่างจุดหมาย ต่างวิธีการ แต่เป้าหมายและปลายทางมีหนึ่งเดียวนั่นคือบ้าน

พวกเขายิ้มให้กับเรา คนแปลกหน้าที่พวกเขาไม่เคยพบหน้าคำตา เป็นความอบอุ่นเหนือสิ่งอื่นใด มีแนวว่าการเดินทางครั้งนี้จะสนุกไม่แพ้ครั้งใด

“ที่นี่เราเป็นสังคมเกื้อกูลกัน เป็นสังคมจิตอาสา เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้าง ยอมรับซึ่งกันและกัน” เกรียงไกรว่า

จักรยานผ่านหน้าเราไปอย่างแซมซ่า คำว่าสังคมจิตอาสาท่องอยู่ในความคิด วินาทีนั้นเราเชื่อว่า นี่คือความเป็นน้ำแพร่ แน่นนอนว่าคงไม่เต็มร้อย ด้วยสังคมวิวัฒนาการตัวเองไปตามกาลเวลา และความเจริญก็มักนำพาสิ่งแปลกปลอมมาเสมอ แต่จากที่เห็นประจักษ์แก่สายตา นั่นคืออุดมคติที่พวกเขาร่วมด้วยช่วยกันสร้าง

สังคมจิตอาสาคือเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ แต่เชื่อว่าจะเป็นไปไม่ได้...

ทักทายเจ้าบ้าน

Say hello

เราขอเก็บจำเรื่องราวที่ได้แลกเปลี่ยนกับ
นิติกรเอาไว้ก่อน นายกเทศมนตรีขอเราอยู่ที่
ห้องทำงาน ด้วยเราอยากเริ่มต้นสำรวจที่นี่
จากปากคำของคนที่เป็นทั้งผู้บริหาร และ
ประชาชนของตำบลน้ำแพร่ พื้นที่ที่เราต่าง
แนะนำตัวกัน และนั่งลงในอิริยาบถที่เหมาะสม
บทสนทนาจึงค่อยๆ เกิดขึ้นในพลันนั่นเอง...

สร้างสังคมจิตอาสา เพื่อ ‘น้ำแพร’ พัฒนาอย่างยั่งยืน

อนุชา ธิเบต นายเทศมนตรีตำบลน้ำแพรพัฒนา

“ขอโทษด้วยนะ ปกติผมไม่ค่อยพูด
ภาษาไทยกลางเท่าไร”

นั่นเป็นสิ่งที่ อนุชา ธิเบต นายเทศมนตรี
ตำบลน้ำแพรพัฒนาออกตัวไว้ก่อน ด้วยพื้นเพ
เขาเป็นคนที่ตำบลน้ำแพร

พูดถึงชื่อตำบล กับชื่อเทศบาลที่พาให้เรา
สงสัย สบโอกาสจึงรีบถามทันที

นายกฯ อนุชา บอกว่า ที่เป็นเช่นนี้ เพราะ
ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีตำบลน้ำแพร ซึ่งอยู่ใน
อำเภอหางดง และตำบลน้ำแพร ซึ่งตั้งอยู่ใน
อำเภอพร้าว ตอนที่เขานั่งองค์การบริหาร
ส่วนตำบลน้ำแพร อำเภอหางดงนั้น ทางอำเภอ
พร้าว ก็มีฐานะเป็น อบต. เช่นเดียวกันซึ่งทำให้
เกิดปัญหา ที่หนักหนาที่สุด คือการโอนเงิน
งบประมาณผิดที่ ต่อมามีการยกฐานะ ก็
บังเอิญว่ายกพร้อมๆ กัน ทางตำบลน้ำแพร
อำเภอหางดง จึงเป็นฝ่ายขอเลือกชื่อใหม่
มีการเปิดประชาคมในตำบล และเห็นชอบกับ
ชื่อ เทศบาลตำบลน้ำแพรพัฒนา

นายกฯ อนุชา บริหารตำบลน้ำแพรมานาน
กว่าสิบปี โดยก่อนหน้าจะขึ้นเป็นผู้บริหาร
เขาเป็นกำนันมาก่อน

“ผมเป็นคนน้ำแพรโดยกำเนิด ถ้าให้พูด
เกี่ยวกับที่นี่ คือเรายังเป็นสังคมชนบท
ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อย่างเวลาทำนา ทุกคนยัง
ช่วยกัน แต่วันนี้มีความเปลี่ยนแปลงไป เพราะ
ตำบลหางดงอยู่ในโซนวงแหวน ใกล้สนามบิน
ที่ดินที่นี่จึงมีราคา” นายกฯ ว่า

ตำบลน้ำแพรมีเนื้อที่ 80.55 ตาราง
กิโลเมตร กว่าครึ่งหนึ่งเป็นพื้นที่ป่า ส่วนที่เหลือ
เป็นที่ราบ มีทั้งทุ่งนา ไร่ สวน บ้านเรือนดั้งเดิม
และบ้านจัดสรรที่เพิ่งเพิ่มเข้ามาในระยะหลัง
มีจำนวนประชากรประมาณ 6,600 คน
จาก 11 หมู่บ้าน ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม โดยแต่ก่อนนิยมปลูกลำไยมาก
แต่ช่วงหลังประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ
หลายคนหันไปปลูกพืชอย่างอื่นแทน ส่วน
อาชีพที่ร่วงลงมา คือรับจ้าง ประกอบธุรกิจ

ส่วนตัว ข้าราชการ พนักงานเอกชน เป็นต้น
อย่างไรก็ดี แม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลง
ไป แต่สิ่งหนึ่งที่นายกฯ ไม่อยากให้หายไป คือ
น้ำใจของคนน้ำแพร นายกฯ จึงได้ตั้งนโยบาย
สำคัญในการสร้างตำบลน้ำแพร ให้เป็นสังคม
แห่งจิตอาสา ขณะเดียวกันก็พยายามหาวิธี

ทำให้คนที่มาจากพื้นที่อื่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมน้ำแพร่ได้อย่างสมดุล

“การที่สังคมจะอยู่ได้ ต้องทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมีรายได้ ผนวกแนวทาง 3 ร่วม 4 สร้างขึ้นมา ซึ่ง 3 ร่วมที่ว่านี้ คือร่วมมีส่วนร่วมคิด และร่วมตัดสินใจ โดยดึงทุนบุคคลแต่ละด้าน จากหน่วยงานต่างๆ มาช่วยขับเคลื่อนการทำงาน สร้างการบูรณาการ โดยเรามีกระบวนการที่เรียกว่า ‘ออมณญา’ คือการให้คนในชุมชนมานั่งประชุมกัน แล้วเสนอความคิดเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ แต่ถึงกระนั้นเรารับฟังและให้เกียรติเสียงข้างน้อยด้วยเสมอ ทำให้การพัฒนาของเราดำเนินไปด้วยดี”
นายกฯ อนุชา เล่า

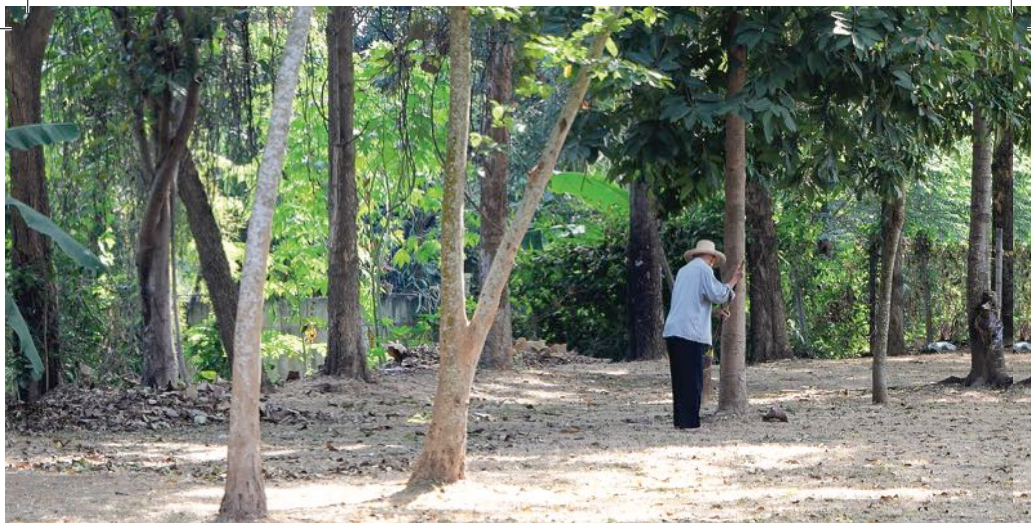
ขณะที่เรื่อง 4 สร้างนั้น นายกฯ อนุชา ระบุว่า 4 สร้างประกอบด้วย สร้างความสุข สร้างความมั่นคงในชีวิต สร้างความเท่าเทียม และสร้างคุณธรรม

โดยสิ่งแรกที่ต้องสร้างก่อน คือสร้างความมั่นคง เพราะถ้าประชากรมีรายได้ มีที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัย เขาจะมีความสุข ด้วยเหตุนี้

ทางเทศบาลจึงร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 13 จังหวัดเชียงใหม่ นำงบประมาณมาสร้างบ้าน สร้างห้องน้ำ แก่ผู้ยากไร้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ผ่านกระบวนการในชุมชน นายกฯ อนุชา จึงทำให้ทุกคนเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ รวมไปถึงบริการต่างๆ ของท้องถิ่นได้อย่างเท่าเทียม ภายใต้หลักคิดที่ว่า ผู้ที่แข็งแรงกว่าต้องช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า ผ่านการให้กลุ่มองค์กรในตำบลช่วยออกเงินสมทบค่าสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้คนเหล่านี้ไม่ต้องถูกทอดทิ้ง

ขณะเดียวกัน นายกฯ ยังมองเห็นปัญหาหนึ่ง คือเรื่องของความขัดแย้ง ด้วยเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ดังนั้น เพื่อจัดการกับข้อพิพาทต่างๆ จึงริเริ่มทำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน โดยใช้ชนิดิการของเทศบาลเป็นผู้ขับเคลื่อน เพื่อให้ประชากรทุกคนสามารถเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมาย ได้รับความยุติธรรม โดยไม่ค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

เรื่องการศึกษาก็เป็นอีกประเด็นที่นายกฯ อนุชาให้ความสำคัญ ตั้งแต่การเข้าไปเป็น กรรมการสถานศึกษาหลายแห่ง รวมไปถึงการ ขยายแนวคิดเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่น

“ที่สำคัญนอกเหนือจากคุณภาพทาง การศึกษาแล้ว สิ่งหนึ่งที่ผมเน้นตลอด คือเรื่อง ของจิตอาสา ฉะนั้นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง ที่อยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาล จึงมีการปลูกฝัง แนวคิดเรื่องจิตอาสาตั้งแต่ต้น” นายกฯ ว่า

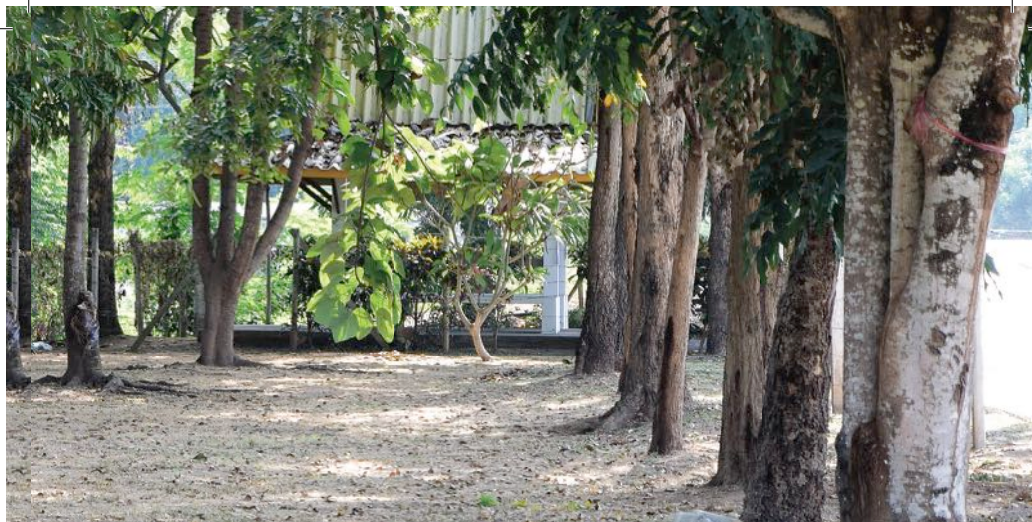
อย่างไรก็ดี ทุกวันนี้การบริหารงานท้องถิ่น เริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อยๆ เพราะตั้งแต่มีการ ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ มาเป็นเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา เมื่อปี 2556 ทำให้ท้องถิ่นมีประสิทธิภาพขึ้น เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม และการจัดการขยะ ซึ่งสามารถ จัดการได้เป็นระบบ และที่สำคัญ คืองบประมาณ ที่เพิ่มขึ้นมา เนื่องจากสามารถจัดเก็บภาษี เพิ่มขึ้นได้ อาทิ ภาษีล้อเลื่อน เป็นต้น

“ปัจจุบันเราได้งบประมาณจำนวน 28 ล้านบาท แบ่งเป็นงบประมาณด้านโครงสร้าง พื้นฐาน งบอาชีพ และงบการศึกษา ซึ่งหาก

ถามว่า การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นอย่างไร ผมค่อนข้างพอใจ อย่างเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ตำบลน้ำแพร่ดีเกือบหมดแล้ว ถ้าเทียบกับว่า พื้นที่เรากว้างขนาดนี้ หรืออย่างระบบน้ำ สมัยก่อนตำบลน้ำแพร่ถือว่าแห้งแล้งมาก ไม่มี น้ำได้ดิน ขุดไป 200-300 เมตร ยังไม่เจอ ถ้าเจอก็น้อย แต่เราพยายามหาวิธีแก้ โชคดีที่ เรามีบ่อดินเดิมอยู่ ฝนตกลงมาก็มีน้ำ ถ้าไม่พอ เราุดน้ำจากคลองชลประทาน แล้วทำเป็น น้ำสะอาดแจกจ่ายชาวบ้าน ส่วนน้ำที่ใช้ทำ เกษตร เราส่งเสริมให้ชาวบ้านขุดสระ แล้วุด น้ำจากลำน้ำแม่ทาช้างกับลำน้ำแม่ทาก้วยขึ้นมา เก็บไว้ แม้จะยังไม่เพียงพอ แต่ก็ช่วยได้มาก แล้ว” นายกเทศมนตรีตำบลน้ำแพร่พัฒนาเล่า

ที่ต้องทำควบคู่กัน คือการส่งเสริมอาชีพ ต่างๆ นอกฤดูเกษตรกรรม ทางเทศบาลจึง ต้องสนับสนุนงบประมาณ และการฝึกอบรม เพิ่มเติม เพื่อให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม

“หรือถ้าบางคน เขาไปทางเกษตรกรรม อย่างเดียว เราก็พาเขาไปเรียนรู้เรื่องการทำ เกษตรผสมผสาน โดยในพื้นที่เรา มีทุนด้าน การทำเกษตรอินทรีย์ เป็นไร่นาสวนผสม

ก็พยายามให้เขาไปเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงวิธีทำเกษตรกรรม สร้างวงจรที่ต่อเนื่องในรอบปี” นายกา อนุชา เล่า

นอกจากนั้น ยังมีเรื่องป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักของที่นี่ ครั้งหนึ่งเคยถูกคนนอกพื้นที่เข้ามาลักลอบทำลายไปมาก ต้องอาศัยพลังของคนในชุมชน ช่วยสอดส่องดูแล อาศัยมาตรการทางกฎหมาย แต่ยังดีที่ว่าเวลานี้ กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืชเข้ามาและประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติออบขาน ทำให้ปัญหาทุเลาลงมาก

อีกประเด็นหนึ่งที่นายกา อดเป็นห่วงไม่ได้คือการเข้ามาของหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งทยอยเปิดตัวไปแล้วเกือบสิบโครงการ นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงภายในพื้นที่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องคอยจับตาดูอย่างใกล้ชิด ที่ผ่านมาได้พยายามกำชับภาคเอกชนตลอดว่า การทำอะไรต้องไม่กระทบกับโครงสร้างดั้งเดิมของพื้นที่

“เราเป็นห่วงเรื่องการรุกกล้าทรัพยากร โดยเฉพาะลำเหมื่อนนั้นสำคัญมาก ฉะนั้นเวลาจะทำอะไรต้องมาขออนุญาตก่อน เพื่อให้เรารู้

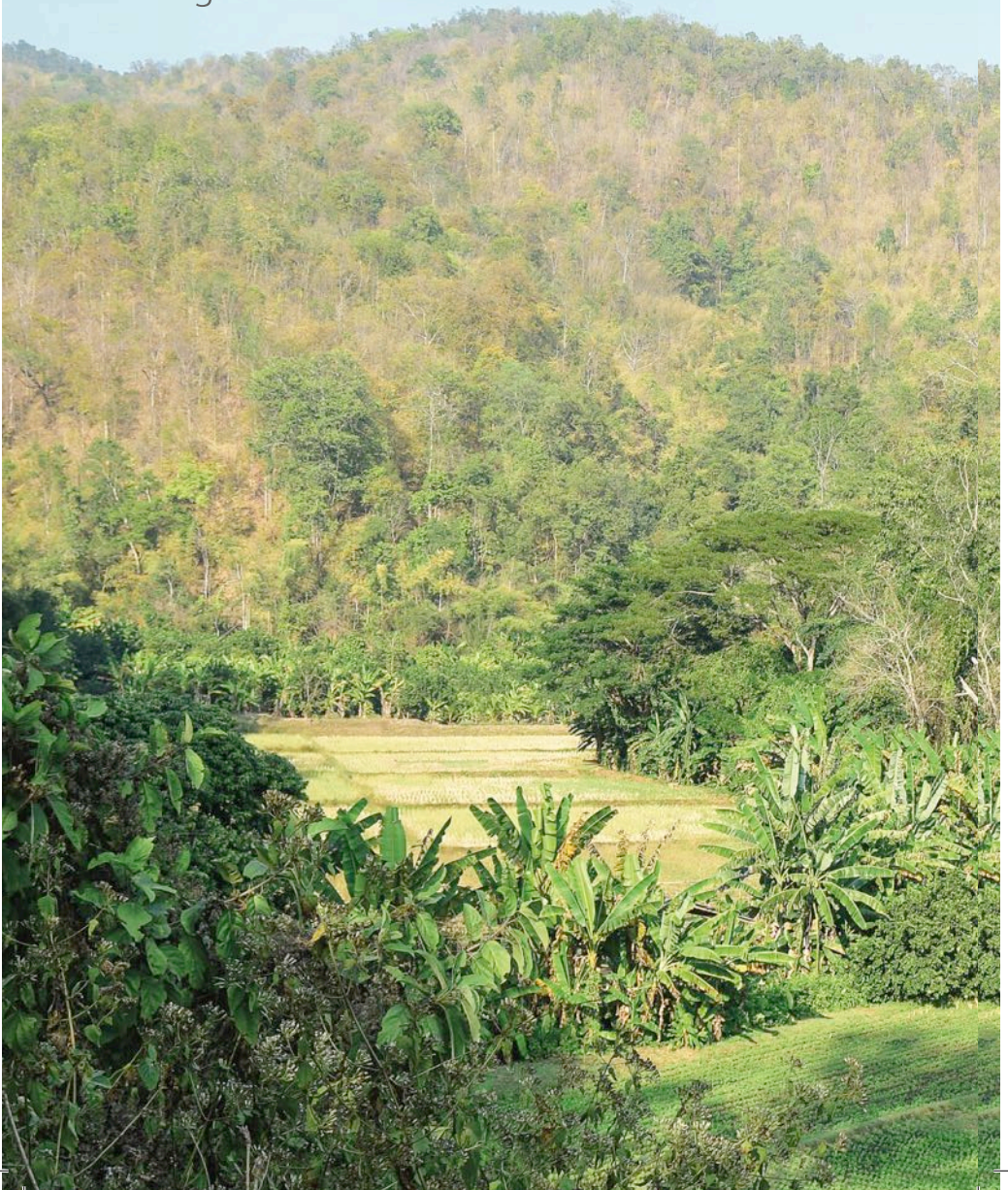
ว่า เรามีแผนการอย่างไร ถ้าจุดไหนไม่เหมาะสมเราให้เขาแก้ไข พร้อมกับติดตามอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลง” นายกา ว่า

ปัจจัยของความสำเร็จของเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนาในมุมมองของนายกา คือการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งที่ผ่านมาเทศบาลได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ค่อนข้างมาก ทำให้การพัฒนาในแต่ละด้านค่อนข้างลื่นไหล

“การสร้างความร่วมมือเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แต่ถ้าเราเปิดใจคุยกันตั้งแต่ต้น ก็เป็นไปได้ อย่างเรื่องการให้กองทุนหรือกลุ่มต่างๆ ในตำบลจ่ายเงินสมทบแทนผู้ด้อยโอกาส ผมใช้วิธีไปคุยกับประธานกองทุนหมู่บ้านแต่ละแห่ง เพราะหน้าที่จริงๆ ของกองทุนหมู่บ้านคือช่วยเหลือผู้เดือดร้อน แต่เวลานั้นคนเดือดร้อนจริงไม่ได้ใช้เงิน เพราะไม่มีหลักทรัพย์ใดๆ ฉะนั้นเมื่อเขาไม่ได้ประโยชน์ทางตรง อย่างน้อยก็ตัดร้อยละ 10 ของกำไร มาดูแลคนกลุ่มนี้ ซึ่งนี่คือวิธีการทำงานของเรา” นายกา อนุชา กล่าวทิ้งท้าย...

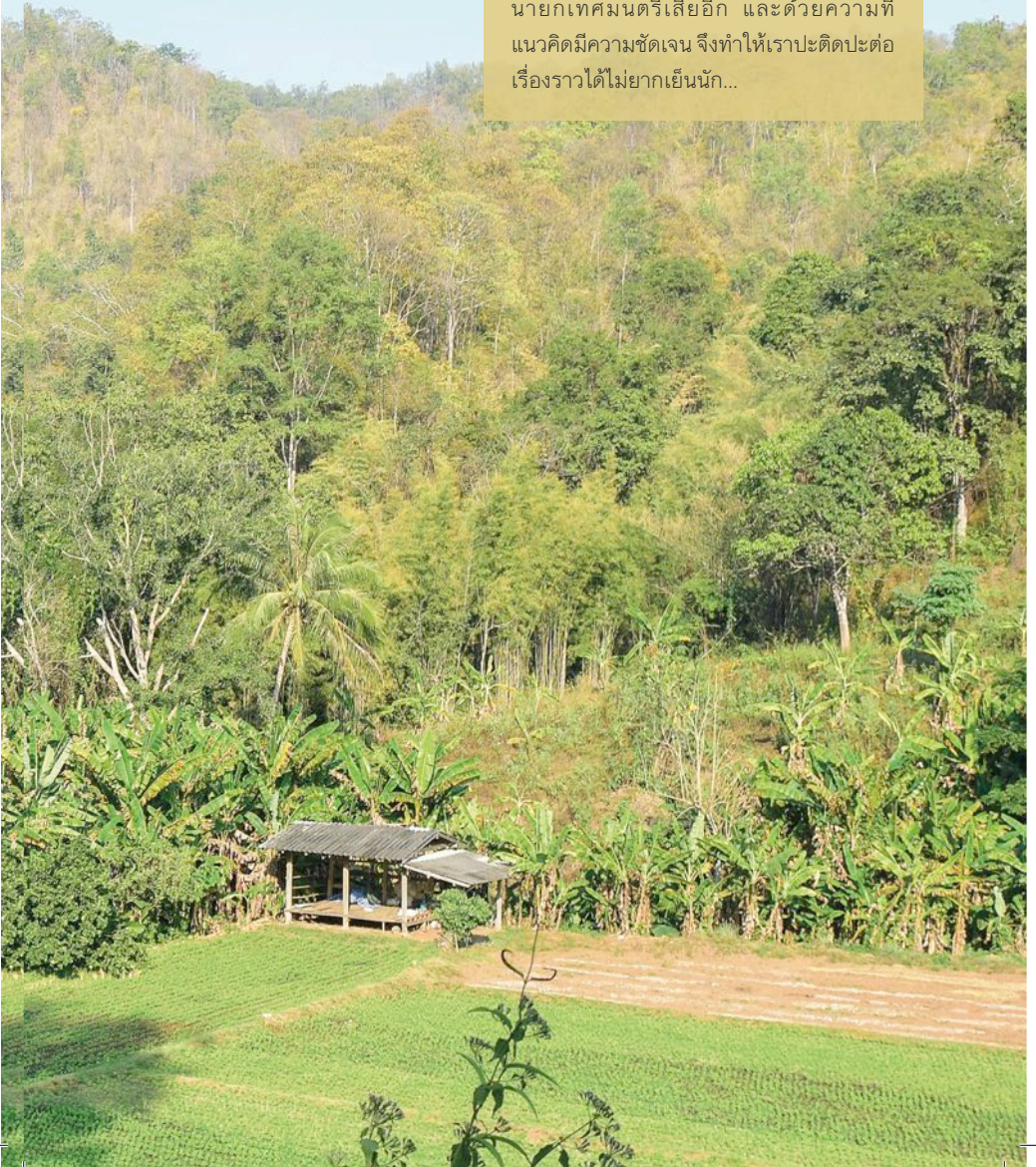
บริหารจัดการ แบบมีส่วนร่วม

Management

แก่นแกนสำคัญในการทำงานของที่นี่คือ
การมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด
'3 ร่วม 4 สร้าง' ที่นายกฯ วางเอาไว้

ที่จริงแล้ว เราคุยเรื่องนี้ก่อนที่จะคุยกับ
นายกเทศมนตรีเสียอีก และด้วยความที่
แนวคิดมีความชัดเจน จึงทำให้เราปะติดปะต่อ
เรื่องราวได้ไม่ยากเย็นนัก...

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน ตำบลน้ำแพร่

ธัญญา รามชัย

“...ถ้าเราจะเอาแต่ชนะ มันก็ต้องมีแพ้ แต่ถ้าเราปรองดองกัน มีแต่ชนะไม่มีแพ้...”

ข้อความดังกล่าวเป็นพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางสร้างสันติสุขที่เทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนาดำเนินการมาเกือบสิบปี

ธัญยา รวมชัย นิติกรเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา เฝ้าความว่า เมื่อก่อนคนในชุมชนมีข้อพิพาทกันบ่อย ปีหนึ่งไม่ต่ำกว่า 10 กรณี ส่วนใหญ่เป็นคดีเงินกู้ การค้าประกัน มรดก รวมถึงคดีอาญาอย่างรถชนกัน แต่หลายครั้งไม่มีการดำเนินคดี เพราะชาวบ้านไม่รู้กระบวนการ และข้อพิพาทเหล่านี้ไม่คุ้มที่จะไปฟ้องศาล เช่น กู้เงินกันมา 20,000-30,000 บาท แล้วผิดนัดชำระ ถ้าขึ้นศาลต้องมีค่าจ้างทนาย ค่าธรรมเนียมศาล พวกเขาจึงจัดการตามประสา เกิดเป็นความบาดหมางต่อเนื่อง

“เมื่อปี 2551 ผมนำเรื่องนี้ไปหารือกับท่านนายกฯ กับท่านปลัดฯ ว่าควรจะมีกระบวนการสักอย่าง เพื่อลดทอนปัญหา ผมได้รับไฟเขียวให้เป็นตัวกลาง และใช้สำนักงานเทศบาลเป็นพื้นที่สำหรับการไกล่เกลี่ย หาข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งถ้าลงตัว ก็ไม่ต้องไปถึงชั้นศาล” ธัญยาเกริ่นให้ฟัง

ในช่วงแรกนั้น จึงมีเพียงองค์คณะผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล และนิติกร แต่สิ่งหนึ่งซึ่งยังเป็นปัญหา คือชาวบ้านหลายคนยังไม่มั่นใจว่าจะได้รับความเป็นธรรม กระทั่งในช่วงปี 2553 เทศบาลเริ่มหาเครือข่ายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่า คณะไกล่เกลี่ยมีความเป็นกลาง โดย **กานต์สิริ พงษ์จิตสุภาพ** ปลัดเทศบาลฯ ซึ่ง

เป็นนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ปรึกษากับผู้พิพากษาศาลจังหวัดเชียงใหม่ที่รู้จักกัน และขอร้องให้ตัวแทนศาลเข้ามาช่วยในกระบวนการนี้ ซึ่งทางศาลเห็นด้วย เนื่องจากมีโครงการจัดทำศูนย์เพื่อระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการศาลอยู่แล้ว ทางศาลจังหวัดเชียงใหม่จึงส่งบุคลากรมาเป็นตัวแทนในคณะไกล่เกลี่ยด้วย

สำหรับขั้นตอนการไกล่เกลี่ย เริ่มจากผู้ร้องต้องเขียนเอกสารคำร้องขอไกล่เกลี่ย พร้อมรายละเอียดข้อพิพาท จากนั้นนิติกรจะประสานไปยังคู่กรณี เพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมทั้งนัดหมายเวลาที่ทั้งสองฝ่ายสะดวก แล้วจึงทำหนังสือไปยังศาลเพื่อให้ส่งอาสาสมัครไกล่เกลี่ยเข้ามาร่วมฟัง ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น

“ในฐานะนิติกร ผมจะคอยอธิบายข้อกฎหมายให้คู่กรณี เช่น กรณีนี้คือคดีอะไร และหากเราคุยกันที่นี่ไม่จบ กระบวนการต่อไปจะเป็นอย่างไร ส่วนตัวแทนศาลจะคอยชี้แนะว่า กรณีอย่างนี้ ถ้าไปชั้นศาล จะต้องพบกับอะไรบ้าง ซึ่งทางคณะผู้ไกล่เกลี่ยจะพยายามโน้มน้าวให้เปิดใจคุยกันที่นี่ ส่วนท่านนายกฯ จะไม่ลงมาร่วม ด้วยความเป็นคนในพื้นที่ ยิ่งกรณีเป็นคนที่ไม่ใกล้ชิดมาก ท่านจะไม่ลงมายุงเลย” นิติกรอธิบาย

การไกล่เกลี่ยแต่ละครั้งใช้เวลาไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปฏิกิริยาของคู่กรณี และความยุ่งยากของคดี บางกรณีคุยกันเพียงชั่วโมงเดียวจบ บางกรณีนัดกันหลายครั้ง กินระยะเวลาหลายเดือน ซึ่งทางศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ไม่ได้มุ่งให้ข้อพิพาทจบภายในวันเดียว แต่มุ่งให้ทุกฝ่ายได้ผลลัพธ์ที่น่าพอใจ

“ผลของการไปศาล คือการพิพากษา ฝ่ายหนึ่งต้องชนะ อีกฝ่ายต้องแพ้ หรือฝ่ายหนึ่งได้เต็มที่ที่ดินเองต้องการ ส่วนอีกฝ่ายไม่ได้อะไรสักอย่าง แต่ศูนย์ใกล้เคียงๆ นี่เราไม่เน้นว่าใครเป็นผู้ชนะ หรือใครเป็นผู้แพ้ เราอยากให้ทุกคนพบกันครึ่งทาง” ธันยากล่าวถึงหัวใจของศูนย์ใกล้เคียงๆ นี้

กรณีที่ยากที่สุดนั้น นิติกรเล่าว่า มีคนขับรถไปชนคนเสียชีวิต และไม่มีประกันคุ้มครอง เป็นคดีอาญาเกี่ยวเนื่องคดีแพ่ง ในส่วนคดีอาญาศาลเห็นว่าไม่เจตนาและตัดสินรอลงอาญาไปแล้ว ขณะที่คดีแพ่งยังไม่ได้ยื่นฟ้อง ทางผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้น 600,000 บาท แม่ของจำเลยมาปรึกษากับศูนย์ใกล้เคียงๆ โดยการนัดหมายทั้งสองฝ่ายมาคุยกัน โดยคณะผู้ใกล้เคียงพยายามอธิบายให้ผู้เสียหายเข้าใจว่า หากฟ้องบังคับคดี กวาคดีจะถึงที่สุดต้องใช้เวลานาน และกระบวนการยุติธรรมได้เปิดช่องให้มีการอุทธรณ์ และต่อเนื่องไปจนถึงฎีกา และจำนวนของค่าชดเชยนั้น อาจ

มากกว่า เท่ากับ หรือน้อยกว่าจำนวนที่เรียกร้อง ขึ้นกับดุลพินิจของศาล แต่ถ้าตกลงกันเองได้ ก็จบ ฝ่ายโจทก์จึงเริ่มเอนเอียงมาทางใกล้เคียง

“การนัดครั้งแรกนั้น ฝ่ายโจทก์ยังไม่พอใจ ทำให้มีครั้งที่ 2 แม่ของจำเลยยื่นกรณาวาให้ได้แค่ 120,000 บาท และขอผ่อนเป็นงวด ทางฝ่ายโจทก์ยังไม่ยอมอีก เราเลยขอให้ฝ่ายญาติจำเลยออกไปก่อน แล้วอธิบายว่า ถ้าฟ้องศาล นอกจากกระบวนการที่ยาวนานแล้ว ยังมีค่าทนาย ค่าธรรมเนียมศาล ฝ่ายโจทก์จึงเริ่มอ่อนลง ยอมรับว่า ถ้าจ่ายสดได้เป็นอันตกลง จากนั้นเราคุยกับอีกฝ่าย บอกเงื่อนไขว่า ถ้าจ่ายสดเขายอม หลังจากนั้นให้เขากลับไปคิดกลับมาใหม่ ฝ่ายจำเลยขอผ่อนจ่าย 2 งวด ฝ่ายผู้เสียหายยืนยันว่างวดเดียว ที่สุดฝ่ายจำเลยไปหยิบยืมเงินมาจ่าย ทางผมร่างสัญญาประนีประนอมยอมความ แล้วลงนามทั้งสองฝ่าย มีพยานจากฝ่ายศาล และผมลงนามรับรอง” ธันยาอธิบาย

คดีอีกประเภทที่ยู่ยากไม่แพ้กัน คือ

คดีมรดก ซึ่งมักมีปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งที่ดิน เพราะส่วนใหญ่อยู่นับแบบเครือญาติ เมื่อพ่อแม่เสียชีวิต พี่น้องกลับอยากจะทำร้ายแบ่งส่วนของใครของมัน แต่แบ่งแล้วไม่ลงตัว

“มีกรณีหนึ่ง นอกจากแบ่งไม่ลงตัวแล้ว ยังไม่รู้จะแบ่งให้ใครด้วย เพราะชาวบ้านไม่รู้กฎหมาย บางคนไม่รู้ด้วยซ้ำว่า ตัวเองมีสิทธิหรือไม่ เพราะฉะนั้นพอเข้ามา ต้องอธิบายข้อกฎหมายให้ฟังก่อนเลยว่า ทายาทโดยธรรมมีใครบ้าง มีพินัยกรรมหรือไม่ ถ้าไม่มี ต้องไล่ตามสาย แล้วอธิบายให้ฟังว่า กรณีเป็นหลาน แต่เจ้าของมรดกมีลูกอยู่ พี่เองอย่างไรก็ไม่มีสิทธิได้ เขาเข้าใจ การไกลเกลี่ยก็ง่ายขึ้น คนไหนไม่มีสิทธิไปนั่งแถวหลัง แต่เราต้องคุยกับเขา เพราะบางคนถึงเป็นหลาน ก็ดูแลปู่ย่าตายายที่เป็นเจ้าของมรดก ประเด็นนี้จะยืดต่ออันมาก เราพยายามไกลเกลี่ยให้ และหาจุดที่ลงตัวที่ทุกฝ่ายยอมรับ” ธันยาเล่า

ปัจจุบันศูนย์ไกลเกลี่ยข้อพิพาทชุมชน มีข้อพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการไกลเกลี่ย ปีหนึ่ง

ประมาณ 15 กรณี ไกลเกลี่ยสำเร็จมากกว่าร้อยละ 80

วันนี้ ทางศูนย์ไกลเกลี่ยฯ พยายามขยายรูปแบบงานให้ครอบคลุมมากที่สุด ผ่านบริการ 4 ด้าน คือ 1) รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ โดยศูนย์ไกลเกลี่ยฯ จะเป็นตัวกลางส่งต่อเรื่องไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ 2) ให้บริการปรึกษาและสืบค้นข้อมูล ซึ่งที่ผ่านมามีคนศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ เข้ามาใช้บริการอยู่เสมอ 3) งานเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย ซึ่งที่นี่มีเป้าหมายอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือเด็กและเยาวชน โดยนิติกรจะเข้าไปบรรยาย และให้ความรู้เรื่องกฎหมายเบื้องต้นที่โรงเรียนบ้านน้ำแพร่ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง ส่วนอีกกลุ่ม คือ ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป โดยเทศบาลจะตั้งงบประมาณสำหรับอบรมเรื่องกฎหมาย และการไปศึกษาดูงานที่ศาลจังหวัดเชียงใหม่ สถานพินิจเด็กและเยาวชน รวมถึงเรือนจำ เพราะการอธิบายอย่างเดียวยังไม่เห็นภาพเท่าการไปสัมผัสจริง และ 4) การไกลเกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งเป็นงานหลักของศูนย์ไกลเกลี่ยฯ ตลอดหลายปีที่ผ่านมา

ตลอดระยะเวลาเกือบสิบปีของการจัดตั้งศูนย์ไกลเกลี่ยข้อพิพาทชุมชน แม้จะมีทั้งกรณีที่สำเร็จและไม่สำเร็จคละกันไป แต่ในฐานะผู้รับผิดชอบโดยตรง ธันยาบอกว่า พอใจกับผลลัพธ์ ด้วยอย่างน้อยก็สามารถทำให้คนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายขึ้น อยู่ใกล้บ้าน และไม่เสียค่าใช้จ่าย ที่สำคัญคือช่วยให้ประชาชนเข้าใจกฎหมาย จะได้ไม่ตกเป็นเหยื่อของผู้ที่บิดเบือนข้อมูล หลอกลวง และหาผลประโยชน์จากความไม่รู้ ซึ่งยังคงแฝงตัวอยู่ในสังคม...

กาลาส์ร้างสุข ตำบลน้ำแพร่

กานต์สิริ พงษ์จิตสุภาพ

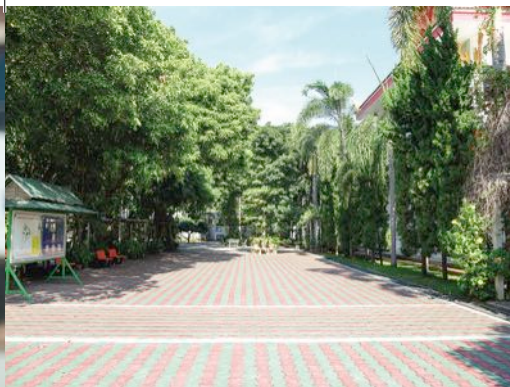
จากลัทธิแรกที่ลานกิจกรรมที่เราเห็น ผู้สูงอายุจับของขวัญ เพิ่งมารู้ในตอนนี้เองว่า เป็นส่วนหนึ่งของกาลาส์ร้างสุข ซึ่งตำบลน้ำแพร่ใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมอยู่เสมอ

หลายคนเรียกที่นี่ว่า 'ศูนย์สุขภาพ' แต่ไม่ว่าจะเรียกว่าอะไร นี่ก็เป็นพื้นที่ของเทศบาลที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมาใช้จัดกิจกรรมตามอัธยาศัย ตลอดจนใช้ประชุมวางแผนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในตำบลน้ำแพร่

กานต์สิริ พงษ์จิตสุภาพ ปลัดเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา เข้าใจว่า แนวคิดเรื่องการทำกาลาส์ร้างสุขเกิดขึ้นเมื่อปี 2555 ด้วยนายกเทศมนตรีอยากให้กลุ่มต่างๆ ทุกเพศทุกวัยเข้ามามีส่วนร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมประกอบกับเทศบาลมีพื้นที่ว่างอยู่แล้ว จึงกัน

พื้นที่ด้านหน้าเทศบาล สร้างเป็นห้องประชุมขนาดเล็ก สำหรับเป็นศูนย์รวมในการพูดคุย รวมทั้งอบรมให้ความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพแก่ผู้นำชุมชน แล้วใช้ลานว่างด้านข้าง บริเวณทางลาดลงจากอาคารสำนักงานมาเป็นลานกิจกรรม

“แรงบันดาลใจสำคัญของเรามาคจากเทศบาลตำบลเชิงตะกอน ที่เราเคยไปดูงาน และเห็นเขามีกาลาส์ร้างสุขเป็นจุดศูนย์กลางในการทำกิจกรรม เราเห็นว่า ในพื้นที่น้ำแพร่มีกิจกรรมมากเหมือนกัน แต่ตอนนั้น ต่างคนต่างทำ เราเลยเอาแนวคิดกาลาส์ร้างสุขมาใช้ กำหนดพื้นที่กว้างๆ บริเวณเทศบาล ประชาชนจึงใกล้ชิดกับเทศบาลมากขึ้น เวลาเขาอยากทำอะไร เขานึกถึงที่นี่ เช่นเดียวกับเรา ที่ใช้ที่นี่เป็นศูนย์กลาง” ปลัดเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนากล่าว

ว่าที่ ร.ต.ศิริเวชรินทร์ ปัญญา

สำหรับแนวทางการทำงาน หลักๆ คือ การประชุมเดือนละ 1-2 ครั้ง พร้อมเปิดโอกาสให้ประธานแต่ละกลุ่มนำเสนอกิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ อย่างกลุ่มผู้สูงอายุ ได้จัดกิจกรรมด้านสุขภาพ และเชิญพระสงฆ์มาเทศนาธรรมเดือนละ 1 ครั้ง ทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนของขวัญปีใหม่ และกิจกรรมสอนปลูกพืชสมุนไพร ส่วนกลุ่มเด็กและเยาวชนมีกิจกรรมฟ้อนดาบ ตีกลองสะบัดชัย และอุ้ยส่อนหลาน ขณะที่กลุ่มแม่บ้านทำกิจกรรมร่ววย้อนยุค

“กิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ที่ไม่ใช่กิจกรรมของเทศบาล มักไม่ได้มีตารางชัดเจนว่าเมื่อไร แต่ส่วนใหญ่ทุกคนรู้ว่าที่นี่มีกิจกรรมทุกเดือนอยู่แล้ว เดือนละ 1-2 ครั้ง หากกลุ่มไหนต้องการจัดกิจกรรมก็มาแจ้งที่เทศบาลว่า

จะใช้พื้นที่ หรือใช้ห้องประชุม เป็นที่รู้กันว่านี่เป็นพื้นที่เปิดให้ประชาชนร่วมกันอยู่แล้ว” ปลัดเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนาเล่าให้ฟัง

ขณะที่ ว่าที่ร้อยตรีศิริเวชรินทร์ ปัญญา ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนาเสริมเพิ่มเติมว่า ศาลาสร้างสุขยังมีกองทุนฉุกเฉิน ซึ่งเป็นเงินที่เหลือจากโครงการต่างๆ และเงินจากการบริจาคจากหน่วยงานเอกชนทางเทศบาลจึงนำมารวมกัน ตั้งเป็นกองทุนไว้ช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย ผู้ยากจน ผู้ป่วยระยะสุดท้าย

“กองทุนนี้สามารถอนุมัติเงินช่วยเหลือภายในระยะเวลาไม่เกินครึ่งชั่วโมง เพื่อเป็นการเยียวยาและช่วยเหลือในเบื้องต้นก่อน” ว่าที่ร้อยตรีศิริเวชรินทร์ทิ้งท้าย...

สภาเด็กและเยาวชน ตำบลน้ำแพร่

ทักษิณ มูลพิงค์

เราได้รับการแนะนำให้รู้จักกับน้อง นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่คนหนึ่ง แนะนำตัวกันจนรู้ว่า น้องเป็นสมาชิกสภาเด็ก และเยาวชนตำบลน้ำแพร่ยุคตั้งไข่

จากพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนา เด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ทำให้เกิด การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนขึ้นในท้องถิ่น ทั่วประเทศ ในฐานะที่เป็นรุ่นบุกเบิก **ทักษิณ มูลพิงค์** ที่ยังคงดำรงตำแหน่งประธานสภาเด็ก และเยาวชน ตำบลน้ำแพร่ ได้ย้อนเรื่องราว ให้เราฟังว่า ช่วงแรกของการจัดตั้ง มีแกนนำ เยาวชนเข้าร่วมเพียง 5 หมู่บ้าน ก่อนจะครบ สมบูรณ์ทั้ง 11 หมู่บ้านในอีก 3 ปีถัดมา กระทั่ง ปัจจุบัน เยาวชนตำบลน้ำแพร่ที่อายุไม่เกิน 25 ปี ถือเป็นสมาชิกโดยอัตโนมัติ

สำหรับกิจกรรมที่ทำนั้น มีตั้งแต่ระดับพื้นที่ คือกิจกรรมวันเด็ก จิตอาสา อู้สอนหลาน

รวมถึงการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมที่บ้าน **พ่อครูคำ กาไวย์** ศิลปินแห่งชาติ และการ เข้าร่วมกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง โดยแต่ละครั้งกลุ่มเยาวชนจะ ประชุมปรึกษากันก่อนว่าต้องการทำอะไร

“เราไม่มีแผนกิจกรรมประจำปี แต่มีบาง กิจกรรมที่ค่อนข้างตายตัว เช่น เรื่องภูมิปัญญา กับศิลปวัฒนธรรม อย่างทุกวันศุกร์จะเรียน ดนตรีพื้นเมือง เรียนการตีกลองสะบัดชัยที่ โรงเรียนบ้านน้ำแพร่ การประกวดดนตรีวันเด็ก โดยทางเทศบาลตำบลน้ำแพร่เป็นผู้จัด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เราไปร่วมกับกลุ่ม อื่นๆ เช่น ปลูกป่าวันแม่” ประธานสภาเด็ก และเยาวชน ตำบลน้ำแพร่ ให้ข้อมูล

ที่สำคัญยังมีการจัดตั้งชมรมย่อยอีก 2 ชมรม คือชมรมสภานักสังคมสงเคราะห์น้อย ซึ่งต่อยอดมาจากคลินิกครอบครัว โดยมี

หน้าทีออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกเย็นวันเสาร์และวันอาทิตย์ในช่วงปิดเทอม อีกชมรมหนึ่งคือสถานักกฎหมายเยาวชน ซึ่งต่อ ยอดมาจากศูนย์ใกล้เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน เพื่อร่วมกันเรียนรู้เรื่องกฎหมาย และคอยให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้านในพื้นที่

แล้วยังมีกิจกรรมนอกพื้นที่ที่น่าสนใจ คือเครือข่ายเยาวชนต้นแบบจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2555 มีสมาชิก 11 ตำบล สลับกันจัดกิจกรรม 'สานพลังที่เสริมพลังน้อง' เดือนละ 1 ครั้ง แต่ปัจจุบันจัด 2 เดือนต่อหนึ่งครั้ง เพราะเวลาว่างไม่ค่อยตรงกัน

"กิจกรรมเครือข่ายนี้เรารับสมัครครั้งหนึ่ง 30 คน ซึ่งแต่ละครั้งเด็กจะแยกกันไป โดยข้อดีของกิจกรรม นอกจากจะทำให้พวกเรา รู้จักกันมากขึ้น ยังเป็นการเรียนรู้ สร้างสำนึก

รักบ้านเกิด เนื่องจากการไปเข้าร่วมแต่ละครั้ง กลับมาที่บ้าน เขาต้องคิดว่า จะเอาสิ่งทีเรเรียนรู้มาปรับใช้กับชุมชนของตนเองอย่างไร ตัวอย่างเช่น เราไปเดินป่าที่ตำบลแม่ทา ป่าบ้านเขากับบ้านเราไม่เหมือนกัน แต่เขามีวิธีอนุรักษ์ป่าที่น่าสนใจ คือใช้ชาวบ้านมาช่วยดูแล ฉะนั้นพอกลับมา เราต่อยอดเป็นโครงการพาน้องๆ ไปทำผายที่บ้านแม่ชนิดได้ หมู่ที่ 8" ทักษิณยกตัวอย่าง

นอกจากการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้แล้ว การมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจก็เป็นสิ่งสำคัญ ทักษิณอธิบายว่า การส่งต่องานให้รุ่นถัดไปถือเป็นการกิจสำคัญที่สุด คณะทำงานของสภาเด็กและเยาวชนจึงมีเด็กและเยาวชนเกือบครบทุกช่วงอายุ เพื่อให้การทำงานไม่ขาดช่วง...

สวัสดิการดี ๆ
ที่เรามีให้กัน
Welfare

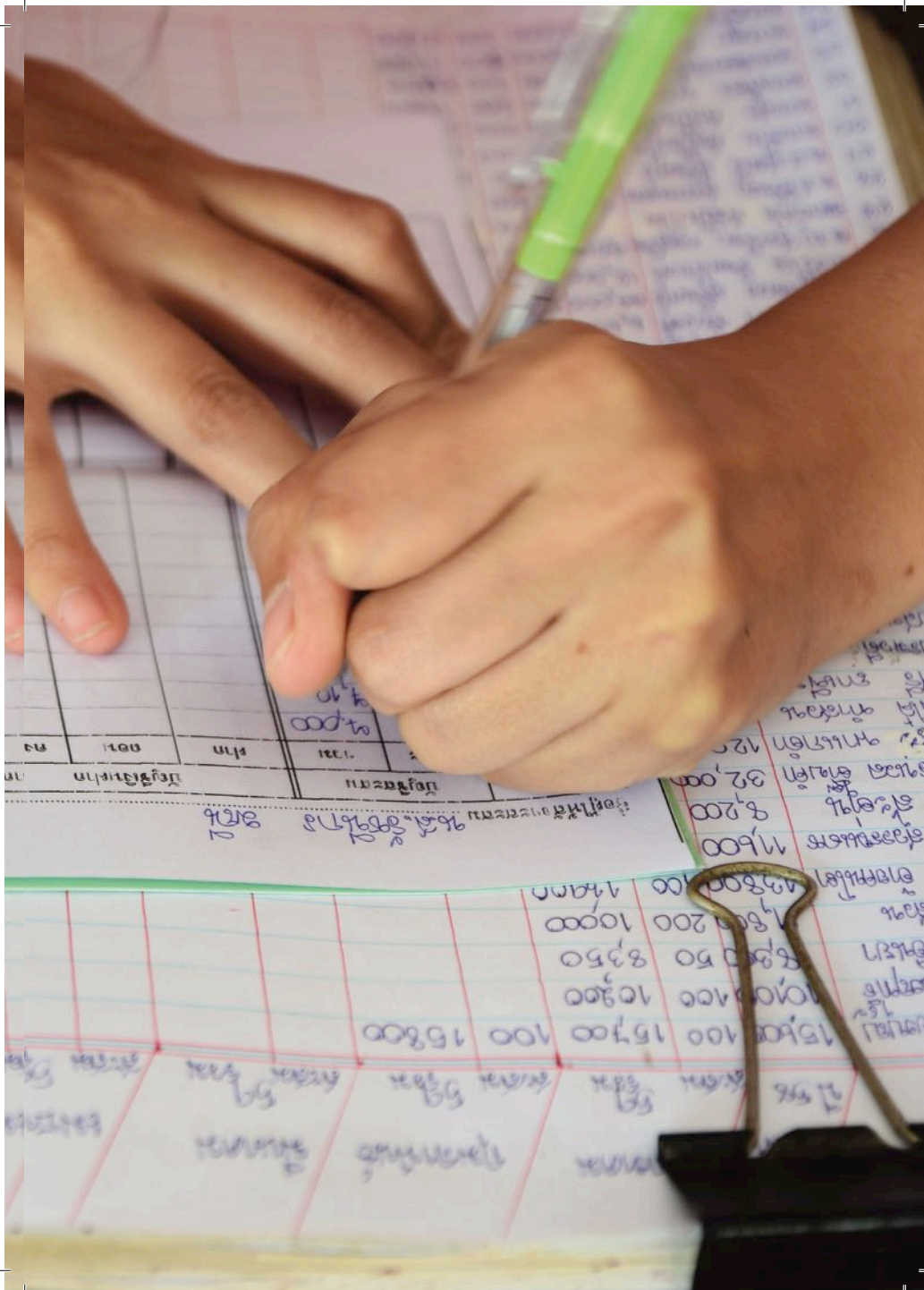
แนวคิดของนายกเทศมนตรียังคงตั้งอยู่ในความคิด ทั้งเรื่องผู้ที่แข็งแกร่งกว่า ต้องช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า และความต้องการให้ตำบลน้ำแพร่เป็นสังคมแห่งการเกื้อกูลกัน สิ่งนี้สะท้อนขึ้นมาทันทีที่เราพูดคุยกันถึงเรื่องสวัสดิการต่างๆ ในชุมชน ซึ่งแต่ละเรื่องได้รับการออกแบบเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น...

(HETU)		HETU	N
HETU			M

.....

HETU

HETU

ศูนย์พัฒนาครอบครัวและคลินิกครอบครัว ตำบลน้ำแพร่

โมเดลแรกที่เราได้ร่วมแลกเปลี่ยน คือ ศูนย์พัฒนาครอบครัวและคลินิกครอบครัว ซึ่งมี **เกรียงไกร ใจกว้าง** ผู้จัดการรายกรณี แห่งศูนย์พัฒนาครอบครัวและคลินิกครอบครัว ตำบลน้ำแพร่ เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว

ภารกิจสำคัญของศูนย์นี้ คือการช่วยเหลือ ผู้ด้อยโอกาสในตำบลน้ำแพร่ ซึ่งรวมความ กว้างถึงผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนในครอบครัว ยากจน คนพิการ คนเร่ร่อน ผู้มีรายได้น้อย ผู้ติดเชื้อ HIV และผู้ได้รับผลกระทบจากเชื้อ ดังกล่าว ตั้งแต่ลูก พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย

“โครงการนี้เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2555 แล้ว ก่อนหน้านั้นเรามีโครงการสวัสดิการเติมเต็ม ซึ่งเป็นกิจกรรมของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับศูนย์พัฒนา สังคมหน่วยที่ 13 จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมา ในปี 2557 เราเห็นว่างานของโครงการ

สวัสดิการเติมเต็มกับศูนย์พัฒนาครอบครัวฯ นี้มีความคล้ายคลึงกัน จึงยุบรวมกัน” เกรียงไกรให้ความ

ด้วยความที่เกิดจากการควบรวมโครงการ จึงทำให้ภารกิจของศูนย์แห่งนี้ค่อนข้างกว้าง และหลากหลาย ตั้งแต่การช่วยเหลือ ผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาครอบครัวให้เข้มแข็ง ขึ้น ตลอดจนการลดความรุนแรงในเด็กและ สตรี พร้อมกับการจัดตั้งทัพหน้าที่เรียกว่า ‘ทีมจัดการสวัสดิการสังคมตำบลน้ำแพร่’ จำนวน 22 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจาก ภาครัฐ ท้องที่ ท้องถิ่น ชุมชน ประชาสังคม รวมไปถึงตัวแทนของคณะสงฆ์ เพื่อเป็น คณะทำงาน

“ตอนแรกเราตั้งใจทำเรื่องความรุนแรง เป็นหลัก เพราะเป็นนโยบายที่สั่งตรงมาจาก ภาครัฐ แต่พอสำรวจแล้ว เราพบว่ามีความรุนแรง

เกิดขึ้นแค่ 2 กรณีเท่านั้น ส่วนปัญหาหลักจริงๆ คือ ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เราเลยหันมาทำงานด้านนี้ด้วย โดยวิธีทำงานของเรานั้น จะมีทีมจัดการลงไปสำรวจตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อค้นหาผู้ด้อยโอกาสว่ามีจำนวนเท่าไร จากนั้นให้ผู้ใหญ่บ้านรับรองว่า เป็นผู้ด้อยโอกาสจริงหรือไม่ ในปีแรก เราสำรวจพบผู้ด้อยโอกาส 253 คน ทางผม ซึ่งเป็นผู้จัดการรายการนี้ ลงสำรวจรายละเอียดอีกครั้ง แต่ละกรณีใช้เวลาแตกต่างกัน บางคนกว่าจะเปิดใจคุยกับเรานั้นยาก เมื่อสำรวจครบหมด จึงแยกประเภทผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งความจำเป็น ต้องได้รับความช่วยเหลือ แบ่งเป็นเร่งด่วน ปานกลาง และน้อยที่สุด อย่างคนพิการที่ป่วยเรื้อรัง และยังเป็นผู้สูงอายุ กรณีนี้ถือว่าเร่งด่วน” เกรียงไกรอธิบาย

แต่ละกรณีจะมีรูปแบบความช่วยเหลือ

แตกต่างกันตามที่ได้สำรวจมา บางกรณีต้องการกายอุปกรณ์ บางกรณีต้องการเงินสงเคราะห์ ทางเกรียงไกรจะส่งประวัติไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มูลนิธิสงเคราะห์คนพิการหายาดฝน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ ฯลฯ ผลจากการมีข้อมูลของผู้ด้อยโอกาสทุกคน จึงทำให้ความช่วยเหลือมาเร็วขึ้น และตรงความต้องการขึ้น

“เมื่อก่อนเวลาภาครัฐเข้ามาช่วย มีบ้างที่ไม่ตรงความต้องการ อย่างเช่น สาธารณสุขไปเยี่ยมผู้ด้อยโอกาส เขาไม่รู้ว่าเป็นโรคเบาหวาน ของเยี่ยมเป็นโอวัลติน หรือนมรสหวาน แต่พอมีข้อมูล เราแจ้งได้เลยว่า คนนี้ให้ของแบบนี้ไม่ได้ ที่สำคัญเราปรับปรุงข้อมูลอยู่เสมอ โดยการเปลี่ยนแปลงข้อมูลนี้เป็นหน้าที่ของทีมสวัสดิการ เพราะบางคนตอนลงไป แคंपวยธรรมดา แต่อีก 3 เดือนกลายเป็นผู้ป่วยเรื้อรัง ส่วนผมจะลงสำรวจปีละ 1 ครั้ง เพื่อดูว่าใครมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะอย่างกลุ่มผู้มีรายได้น้อย พอเราช่วยเหลือประสานวิทยากรเข้าไปสอนอาชีพ แล้วเขาต่อยอดได้ เราก็ตีngxeoออก” เกรียงไกรเล่าโดยละเอียด

สำหรับเรื่องความรุนแรงในครอบครัว แม้จะน้อย แต่ศูนย์ฯ ยังคงสอดส่องดูแลเสมอ ซึ่งที่พบ ล้วนแต่เป็นกรณีร้ายแรง ที่ศูนย์รับมือเองไม่ได้ ต้องส่งต่อให้ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 ช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ (เดิมเรียกว่า ศูนย์ประชาบดี) แต่ศูนย์ฯ ที่นี้รับหน้าที่ช่วยเหลือเบื้องต้น ด้วยการลงไปเยี่ยมเจ้าทุกข์ทุก 2 วัน

“คดีที่เราเจอ คือข่มขืนกระทำชำเราเด็ก ซึ่งเด็กที่โดนกระทำ เราจะเฝ้า ไม่กล้าเปิดปากคุยกับใคร เราต้องลงเยี่ยมบ่อยๆ และส่งต่อข้อมูลให้หน่วยงานตรง นอกจากนี้เวลาเจอกรณีแบบนี้ มักมีเรื่องการดำเนินคดี การตรวจร่างกาย ซึ่งต้องขอความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งเราทำหน้าที่ได้เพียงประสานงานลงไปเยี่ยม พูดคุย ให้กำลังใจ ผมเคยออกเยี่ยมกรณีหนึ่งทุกวัน ไม่ได้ไปคุย แต่ลงไปดูว่ายังอยู่ไม่ได้คิดสั้น โดยใช้ทีม อสม.หมู่บ้านที่เป็นผู้หญิงไปช่วย ลงจนกว่านักสุขภาพจิตของโรงพยาบาลประจำอำเภอจะบอกว่าเขามีจิตใจที่ดีขึ้น เราถึงทิ้งช่วงได้ แต่ยังต้องลงเยี่ยมจนกว่าเขาจะใช้ชีวิตตามปกติได้จริง”

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาครอบครัวและคลินิกครอบครัวดูแลผู้ด้อยโอกาสจำนวน 235 คน ซึ่งลดลงจากที่สำรวจครั้งแรก ด้วยว่าพวกเขาส่วนหนึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้ว

นอกจากนี้ อีกแนวทางหนึ่งในการช่วยเหลือที่นายกเทศมนตรีทำ คือการผลักดันให้

ผู้ด้อยโอกาสได้เป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล โดยกลุ่มอาชีพและกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในตำบลช่วยอุปถัมภ์จ่ายเงินค่าสมาชิกให้พวกเขาตามกำลังที่พอมี เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับสวัสดิการเท่าเทียมกับคนอื่น

“ผู้ด้อยโอกาสส่วนใหญ่จะคิดว่า เขาไม่ได้รับโอกาสทางสังคมเลย เราจึงพยายามหาทางช่วยเหลือ โดยเราจะแบ่งผู้ด้อยโอกาสเป็นหมู่บ้าน สมมติหมู่บ้านนี้มีผู้ด้อยโอกาส 10 คน และทุกคนไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนฯ กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งก็ช่วยอุปถัมภ์ผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ ด้วยการจ่ายค่าสมาชิกรายปีแทน ซึ่งทุกกลุ่มยินดีช่วยเหลือ นอกจากนี้ ยังมีกองทุนหมู่บ้านที่จัดสรรกำไรส่วนหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสด้วย พอสิ้นปีหลังจากเราส่งเสริมทุกด้านแล้ว จะประเมินว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ ถ้าได้ เราจึงนำเขาออกจากกลุ่ม เพื่อให้โอกาสเปิดกว้างสำหรับผู้อื่นต่อไป” เกรียงไกรสรุปทิ้งท้าย...

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำแพร่

บุญลพ พรหมมิตร

“คนแข็งแรงกว่าต้องช่วยเหลือคนอ่อนแอกว่า” นี่คือนโยบายที่ **อนุชา ธิเบต** นายกเทศมนตรีตำบลน้ำแพร่พัฒนามากล่าวไว้ในโอกาสสนทนา และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำแพร่ ก็คือเครื่องมือหนึ่ง ซึ่งตอบรับกับปณิธานของนายกฯ

บุญลพ พรหมมิตร ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำแพร่ ย้อนความให้ฟังว่า ในปี 2539 ชุมชนผู้สูงอายุตำบลน้ำแพร่ได้มีการปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่มตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน เกิดเป็นข้อตกลงร่วมกันว่า ยามมีสมาชิกเสียชีวิต จะเก็บเงินจากสมาชิกชมรม ซึ่งมีอยู่มากถึง 400 กว่าคน คนละหนึ่งบาท เพื่อนำไปซื้อพวงหรีด อีกส่วนหนึ่งนำไปใช้ทำสังฆทานให้ผู้อยู่เสียชีวิต

กระทั่งในปลายปี 2551 ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือพอช. ได้เข้ามาให้คำแนะนำเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ในเวลานั้น เห็นว่าชมรมผู้สูงอายุมีการทำกิจกรรมที่เข้ากับหลักเกณฑ์ จึงส่งเสริมให้เกิดการยกระดับกองทุนของชมรม เป็นกองทุน

สวัสดิการชุมชนตำบลน้ำแพร่ เริ่มต้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2552

“ตอนนั้นเรามีสมาชิกอยู่ 200 กว่าคน เป็นผู้สูงอายุทั้งหมด จำนวนสมาชิกลดลง เพราะเราเก็บเงินมากขึ้น คือเก็บวันละบาท และเก็บทุกเดือน โดยกรรมการผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน เป็นผู้ไล่เก็บเงินสมาชิกให้ครบภายในวันที่ 4 และพอวันที่ 5 จะนำเงินมารวมที่กองกลาง มาตอนหลังช่วงปี 2553-2554 กองทุนโตขึ้น จึงเปิดรับสมาชิกทุกกลุ่มวัย” บุญลพเล่า

เงินทุกบาททุกสตางค์ที่เก็บไป นำมาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ครอบครัวตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต ซึ่งปัจจุบันนี้กองทุนจัดสวัสดิการให้สมาชิก 7 เรื่องด้วยกัน ประธานกองทุนฯ สาธยายให้เราฟังเป็นข้อๆ

1) การเกิด กองทุนฯ มอบเงินรับขวัญสำหรับเด็กที่เป็นบุตรของสมาชิก จำนวน 500 บาท

2) การเจ็บป่วย เมื่อสมาชิกเจ็บป่วยหรือคลอดบุตร เป็นเหตุให้อยู่ในโรงพยาบาล จะได้รับสวัสดิการเป็นเงิน 100 บาทต่อหนึ่งคืน

ไม่เกิน 6 คินต่อปี

3) การเสียชีวิต ได้รับการช่วยเหลือตามอายุของการเป็นสมาชิก หากสมทบเงินออมครบ 180 วันขึ้นไป แต่ยังไม่ครบ 1 ปี จะได้รับสวัสดิการฌาปนกิจศพละ 2,500 บาท กรณีที่เป็นสมาชิกตั้งแต่ 1-5 ปี ได้รับ 3,000 บาท และหากเป็นสมาชิกเกิน 5 ปีขึ้นไปจะได้รับ 4,000 บาท อย่างไรก็ตาม กรณีที่สมาชิกหายสาบสูญ และไม่ปรากฏหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าเสียชีวิตแล้ว จะไม่มีการจ่ายสวัสดิการ

4) การศึกษา สมาชิกที่กำลังศึกษาระดับก่อนอุดมศึกษา มีสิทธิได้รับทุนการศึกษา โดยพิจารณาจากผลการเรียนเป็นหลัก หากได้ผลการเรียนเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป กองทุนให้ทุนการศึกษา 300 บาท หากได้ผลคะแนนเกิน 3.5 ขึ้นไป มอบให้ 350 บาท และกรณีที่ได้เกรดเฉลี่ย 4.00 จะมอบให้ 400 บาท นอกจากนี้ กรณีที่สมาชิกต้องการเงินเพื่อการศึกษา กองทุนฯ ให้กู้ปลอดดอกเบี้ย วงเงินไม่เกิน 2,000 บาท โดยต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน และต้องชำระคืนภายใน 6 เดือน และกรณีที่สมาชิกสำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีความประสงค์จะศึกษาต่อทั้งสายสามัญและสายอาชีพ กองทุนมีทุนการศึกษามอบให้คนละ 300 บาท

5) การช่วยเหลือสมาชิกที่เป็นผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยทุพพลภาพ ผู้ประสบภัยธรรมชาติ และประสบอัคคีภัย คณะกรรมการจะพิจารณาเป็นครั้งๆ ไป โดยแต่ละรายจะไม่เกิน 500 บาทต่อคนต่อปี และในปี 2559 กองทุนยังได้ขยายความช่วยเหลือไปยังผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้เป็นสมาชิก โดยให้แต่ละหมู่บ้านคัดเลือกมาปีละ 1 คน

6) การบวช ถ้าสมาชิกบวชเป็นสามเณร กองทุนสนับสนุนเงินทำบุญรูปละ 500 บาท

7) สาธารณประโยชน์อื่นๆ เช่น สมทบงานประจำปี และงานเทศกาลต่างๆ ของตำบล ตามคณะกรรมการเห็นสมควร

ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลน้ำแพร่ มีสมาชิกอยู่ 1,247 คน โดยผู้สมัครจะต้องเสียค่าธรรมเนียม 20 บาท เว้นแต่คนที่สมัครในวันที่ 12 สิงหาคม และวันที่ 5 ธันวาคม จะได้รับการยกเว้น ซึ่งตามข้อมูลเมื่อปี 2558 กองทุนมียอดเงินสะสมประมาณ 2 ล้านบาท

นอกจากเงินที่ได้จากการออมของสมาชิกแล้ว กองทุนฯ ยังได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา เป็นประจำตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา ปีละ 100,000 บาท ส่วนทางภาครัฐอุดหนุนงบประมาณตั้งแต่ปี 2553 ผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จำนวน 3 รอบ โดยแต่ละครั้งจะสมทบให้เท่าตัวหนึ่งของเงินออมสมาชิก ตามนโยบายสวัสดิการ 3 ขา ของรัฐบาล

“เราอยากให้ทุกคนเข้าเป็นสมาชิก ทางพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนแต่ละแห่ง ช่วยกันประชาสัมพันธ์ ทำให้มีคนเข้ามามากขึ้นเรื่อยๆ” บุญลพว่า

และอย่างที่ทราบกันแล้ว เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในตำบลน้ำแพร่ ซึ่งมีอยู่ 200 กว่าคน ได้รับสวัสดิการที่เท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป ทางนายกเทศมนตรีจึงได้พูดคุย ประธานกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน ให้ช่วยกันอุปถัมภ์คนกลุ่มนี้ ด้วยการจ่ายเงินออมสมทบรายปีให้แทน เพื่อสร้างความเท่าเทียมกัน และสังคมที่เกื้อกูล อันนำมาซึ่งความสุขใจแก่คนในตำบล...

สถาบันการจัดการเงินชุมชนบ้านแสนตอ

เราพบชายอาวุโสที่อาคาร 2 คูหากลางหมู่บ้าน ซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านการเงินของคนบ้านแสนตอ หมู่ที่ 6 ด้วยที่นี่เป็นที่ทำการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแสนตอ ตามโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแสนตอ

คำ ทำสวน รองประธานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแสนตอ อธิบายว่าสถาบันนี้ต่อยอดมาจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี 2542 โดยช่วงนั้นกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เข้ามาเปิดอบรมและอนุมัติเงินกู้ยืมแก่ชาวบ้าน ผ่านโครงการ กข.คจ. จำนวน 280,000 บาท โดยมีข้อแม้ว่า บ้านแสนตอต้องพัฒนาระบบเงินออม คำจึงรวมกลุ่มชาวบ้านจำนวน 40 กว่าคนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ และจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารงาน

“ตอนแรกเรากำหนดให้สมาชิกฝากขั้นต่ำ

เดือนละ 30 บาท แล้วปรับเปลี่ยนเรื่อยๆ เป็น 50 บาท แต่ห้ามเกิน 500 บาท โดยในรอบปีหนึ่งสมาชิกจะต้องฝากเท่ากันทุกเดือน จะเปลี่ยนแปลงให้พร้อมขึ้นปีใหม่ โดยเราคิดดอกเบี้ยเงินฝากให้ร้อยละ 3 เปิดทำการทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน” คำเล่า

นอกจากเงินฝากแล้ว ทางกลุ่มยังปล่อยกู้ให้สมาชิกในวงเงินไม่เกิน 50,000 บาท โดยสมาชิกเลือกได้ว่า จะเสียดอกเบี้ยร้อยละ 6 โดยคิดจากเงินต้นแบบคงที่ หรือร้อยละ 12 คิดแบบลดต้นลดดอก แต่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ มีแผนจะยกเลิกบริการปล่อยกู้ในอีกไม่ช้า เพราะสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนฯ มีบริการนี้เช่นกัน และให้วงเงินสูงกว่า

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ ค่อยๆ เติบโตขึ้นตามลำดับ และเริ่มต่อยอดการทำงาน ด้วยการจัดตั้งร้านค้าชุมชนเพื่อการเกษตร โดยนำสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ข้าวสาร ฯลฯ มาจำหน่ายแก่

คำ ทำสวน

สมาชิกกลุ่ม ช่วงแรกใช้วิธีสั่งสินค้ามาตุนไว้ แล้วให้สมาชิกมาซื้อที่ร้าน แต่ภายหลังบริหารลำบาก และมีสินค้าค้างสต็อก ทำให้เปลี่ยนวิธีมาทำร้านแบบ 'ลอยฟ้า' คือเปิดให้สมาชิกสั่งสินค้าล่วงหน้า

"ร้านค้าชุมชนนี้ เปิดให้สั่งของปีละ 2 ครั้ง คือทุกเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงนาโต หรือนาปรัง กับเดือนกรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงนาปี โดยสินค้าทั้งหมดนี้ เราจะตั้งราคาขายโดยบวกกำไรไป 6 เปอร์เซ็นต์ ชาวบ้านสามารถซื้อเงินเชื่อ โดยเราจะนำเงินจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ จำนวน 250,000 บาท มาสำรองจ่ายไปก่อน พอขายผลผลิตได้ค่อยนำเงินมาจ่าย หากสมาชิกไม่จ่ายหนี้เก่า จะไม่สามารถสั่งซื้อของรอบใหม่ได้ ยกเว้นแต่ว่าปีนั้นจะมีโรคระบาด หรือภัยธรรมชาติที่ทำให้ผลผลิตเสียหาย ทางสมาชิกสามารถมาแจ้งทางร้านค้าไว้ก่อน เพื่อทำเรื่องผ่อนผันการชำระหนี้" คำอธิบาย

ต่อมาในปี 2552 กรมพัฒนาชุมชนเห็นว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ มีความเข้มแข็งเลยผลักดันให้ต่อยอดเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนฯ และได้พาคณะกรรมการไปอบรมที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลา 4 วัน จากนั้นไปดูงานต่อที่บ้านเหล่าดู ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนอีกครั้ง เมื่อคณะกรรมการกลับมาจึงเล่าประสบการณ์และถามความเห็นชาวบ้าน ปรากฏว่า ทุกคนเห็นพ้องต้องกันให้จัดตั้งสถาบันจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแสนตอขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2552 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างอาชีพ และบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้าน รวมถึงแก้ปัญหาหนี้นอกระบบด้วย

กระบวนการจัดตั้งเริ่มด้วยการระดมทุนจากกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านมาเป็นผู้ถือหุ้น ทั้งกองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งเป็นแกนนำกลุ่มสตรีแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน กองทุนขยะ ฯลฯ ให้มาเปิดบัญชีเงินฝากกับสถาบันฯ จากนั้นจึงเปิดรับสมาชิกรายบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ ด้วย โดยคิดค่าสมัครคนละ 20 บาท มีบริการฝากถอน และปล่อยกู้

สถาบันจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแสนตอเปิดทำการทุกวันอาทิตย์ที่ 3 ของเดือน มีข้อกำหนดให้สมาชิกต้องฝากเงินทุกเดือนในอัตราคงที่ตั้งแต่ 100 บาท แต่ไม่เกิน 500 บาท การเปลี่ยนแปลงยอดเงินฝากสามารถทำได้ในปิดไป โดยสถาบันฯ คิดดอกเบี้ยเงินฝากให้ร้อยละ 3 ส่วนบริการกู้เงินมีรูปแบบและอัตรา

ดอกเบี้ยเหมือนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ แต่เพดานสูงสุดอยู่ที่ 400,000 บาท ระยะเวลาดอกเบี้ยไม่เกิน 4 ปี และ 1 ครั้วเรือนมีสิทธิกู้ได้ไม่เกิน 1 สัญญา และหากกู้เงินเกิน 100,000 บาท ทางสถาบันฯ ขอให้มีโอกาสที่คืนมาค่าประกัน “สถาบันฯ เรามีวัตถุประสงค์ในการแก้หนี้ของระบบของคนในชุมชน ตอนที่เรามั่นคงเราช่วยสมาชิก 3 ราย เกลี้ยหัวนั้นนายทุนแล้วมาผ่อนกับเราแทน อีกหลายคนเขาจัดการกันเอง กู้จากที่นี้ไปทีไหน เพราะดอกเบี้ยเราถูกกว่ามาก” คำว่า

สำหรับเรื่องสวัสดิการ ค่ายกตัวอย่างว่า หากผู้ปกครองต้องการฝากเงินให้เด็กเกิดใหม่ คณะกรรมการสถาบันฯ จะเปิดบัญชีให้โดยมีเงินขวัญถุง 500 บาท ส่วนกรณีเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล สถาบันฯ จ่ายให้รายละไม่เกิน 500 บาท และหากเสียชีวิต จะช่วยค่าทำศพ 4,000 บาท นอกจากนี้ยังมีเงินสมทบกิจกรรมโรงเรียนปีละ 2,400 บาท อีกทั้งสมทบเงินเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนแก่ผู้ด้อยโอกาสจำนวน 10 คน คนละ 365 บาท นอกจากนี้ ทุกวันที่ 10 มกราคมของทุกปี

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ และสถาบันการเงินชุมชนบ้านแสนตอ จะปันผลกำไรในรูปแบบเดียวกัน โดยแบ่งเป็น 5 หมวดประกอบด้วย 1) ปันผลคืนสมาชิก ร้อยละ 30 2) ค่าบริหารจัดการ ร้อยละ 10 3) ค่าสวัสดิการ ร้อยละ 30 4) สมทบกองทุนประกันความเสี่ยงในการณิ禄หนี้เสียชีวิตแล้วหนี้สูญ ร้อยละ 15 และสุดท้าย 5) จ่ายค่าตอบแทนให้คณะกรรมการ ร้อยละ 15

ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ มีสมาชิก 286 คน เงินหมุนเวียน 4 ล้านบาท ส่วนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีสมาชิก 184 คน มีเงินหมุนเวียนประมาณ 3 ล้านบาท โดยสถาบันฯ เปิดรับสมาชิกนอกหมู่บ้านฝากเงินได้ แต่ไม่มีสิทธิกู้เงิน

เรารับสมัครคนที่แสดงรายละเอียดการดำเนินงานของปีที่ผ่านมา ที่ประธานยื่นให้มาดูใกล้ๆ

“นี่ก็ใกล้วันที่ 10 มกราคม แล้ว เป็นช่วงที่เราต้องรีบปิดบัญชีของปี และจ่ายเงินปันผลพอดี” คำล่ำทับ...

สุขภาพชุมชน

Health

แม้ว่าตำบลน้ำแพร่จะอยู่ในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ แต่ที่นี่ก็มีข้อจำกัดมากมาย หลายประการ ความเจริญที่เข้ามา คือการรุกรืบของนายทุน ที่เข้ามาทำบ้านจัดสรร ทำให้ที่ดินของที่นี่แพงขึ้นตามลำดับ หากนั่นไม่ได้การันตีความเจริญด้านอื่นแม้แต่น้อย ชาวบ้านที่นี่ยังมีระบบการดูแลสุขภาพพื้นฐานไม่ต่างจากที่อื่น และต้องดิ้นรนคิดค้นนวัตกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็น และความต้องการเฉพาะหน้าเท่าที่ปัจจัยหลายๆ อย่างจะเอื้ออำนวย และนี่ก็คือความน่าสนใจของการดูแลสุขภาพในตำบลแห่งนี้...

ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนบ้านแพะขวาง

หมู่บ้านที่เข้มแข็งเริ่มจากประชาชนที่แข็งแรง และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. ก็คือผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างชุมชนให้มีสุขภาพ ดังเช่นหมู่ที่ 3 บ้านแพะขวางแห่งนี้ ทุกวันจะเห็นบรรดาอสม. มานั่งทำงานอยู่ที่ศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน หรือที่ที่นี้เรียกว่า ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) บ้านแพะขวาง

ศูนย์แห่งนี้เกิดขึ้นตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ที่ต้องการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตัวเอง โดยย้อนกลับไปเมื่อ 20 กว่าปีก่อน ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) ของหมู่บ้าน ได้ก่อตั้งกองทุนยาสิทธิพื้นขึ้น เพราะชาวบ้านยุคนั้นไม่มียาสิทธิพื้นใช้ ต้องไปซื้อยาสีพื้น โดย ผสส. ระดมเงินกันคนละ 10 บาท เพื่อซื้อยาสีพื้นแจกแต่ละครัวเรือน

จนในปี 2534 กระทรวงสาธารณสุขได้ยกฐานะ ผสส. ขึ้นเป็น อสม. พร้อมกับจัดตั้ง ศสมช. ขึ้นในหมู่บ้าน โดยกระทรวงสาธารณสุขจัดสรรงบประมาณให้ปีละ 7,500 บาท ขณะที่เหล่าบรรดาอสม. เห็นว่า ปัจจุบันชาวบ้านเข้าถึงยาสีพื้นกันหมดแล้ว แต่เรื่องยาทั่วไปซึ่งเป็นปัจจัยสี่ยังขาดแคลนอยู่ จึงเปลี่ยนกองทุนยาสิทธิพื้นเป็นกองทุนยาสามัญประจำบ้าน

แล้วนำเงินในกองทุนไปซื้อยา เพื่อมาจำหน่ายในราคาถูก และนำกำไรที่ได้มาสมทบคืนสู่กองทุนยาฯ โดยปัจจุบันกองทุนยาฯ มีเงินสะสมอยู่ประมาณ 40,000 บาท และมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำแพร่เป็นผู้รับผิดชอบ

หลังจากกองทุนยาฯ ประสบความสำเร็จด้วยดี กลุ่ม อสม. พยายามต่อยอดกิจกรรมอีกหลายหลาก ทั้งหมดล้วนอยู่ภายใต้ภารกิจสำคัญ 10 เรื่อง ประกอบด้วย 1) การรักษาพยาบาลที่จำเป็นเบื้องต้น 2) เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค 3) มีกองทุนยาและเวชภัณฑ์ 4) ส่งเสริมอนามัยแม่และเด็ก รวมถึงการวางแผนครอบครัว 5) ควบคุมป้องกันโรคติดต่อในชุมชน 6) ส่งเสริมเรื่องแพทย์แผนไทย 7) ค้นหาผู้ป่วยสุขภาพจิตในระดับชุมชน เพื่อให้คำแนะนำที่เหมาะสม 8) ส่งเสริมอนามัยสิ่งแวดล้อม 9) คุ้มครองผู้บริโภค สอดส่องดูแลพฤติกรรมของร้านค้า ร้านอาหาร 10) ป้องกันควบคุมอุบัติเหตุ และอุบัติเหตุ

สำหรับกิจกรรมที่โดดเด่นอย่างแรกคือแพทย์แผนไทย ซึ่งดำเนินการตั้งแต่ปี 2542 โดย เรือนคำ โปธา เล่าถึงความเป็นมาว่า ช่วงนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่สนับสนุนงบประมาณ 20,000 บาท เพื่อให้กลุ่ม อสม. ช่วยรณรงค์ในพื้นที่ พร้อมกับ

สำราญ พิมสาน

เรือนคำ पोฮา

ส่งตัวแทนเข้ามาให้ความรู้ ทั้งเรื่องการทำ
ลูกประคบ ทำสบู่ แชมพูสมุนไพร ขมิ้นอัดเม็ด
น้ำยาบ้วนปาก ยาหม่องโพลีลิปสติกมันไบเตย
การนวด และการอบสมุนไพร

“ตอนนั้นเขาสอนอยู่เดือนหนึ่ง จากนั้นเรา
ทดลองผลิตกันเอง อันไหนขายได้ก็ทำต่อเนื่อง
เช่น สบู่ แชมพูสมุนไพร นอกจากนี้ยังมี
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ เข้ามาสอนเรื่อง
การทำน้ำยาล้างจาน เราผลิตออกขายขวดละ
10 บาท โดยรายได้ทั้งหมดเข้ากองทุน ศสมช.
เพื่อใช้เป็นกองกลาง อย่างคาร์ล คำน้ำมัน
เวลาไปดูงาน” เรือนคำอธิบาย

ในแต่ละวัน ศูนย์ฯ ให้บริการอบสมุนไพร
ในราคา 20 บาท ไม่มีจำกัดเวลา นวดตัว
ชั่วโมงละ 100 บาท นวดเท้าด้วยกะลา
ชั่วโมงละ 100 บาท โดยเปิดให้บริการทุกวัน
ไม่มีวันหยุด ซึ่งส่วนใหญ่ผู้คนจะมาใช้บริการ

วันเสาร์และวันอาทิตย์

ไม่เพียงแค่นั้น กลุ่ม อสม.ยังปลูกสมุนไพร
ขายด้วย โดยพืชที่มาแรงที่สุดเวลานี้ คือ
ผักเชียงดา ซึ่งมีสรรพคุณมากมาย เช่น
มีสารต้านอนุมูลอิสระที่เป็นต้นเหตุของโรค
เส้นเลือดหัวใจอุดตัน ช่วยลดความร้อน
ในร่างกาย แก้อาการปวดเมื่อยจากการทำงาน
ช่วยทำให้เจริญอาหาร ชำระล้างสารพิษ
ตกค้างในร่างกาย ใช้บรรเทาเบาหวาน โดย
ไปช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด บำรุงสายตา
แก้ตาฝ้าฟาง ช่วยแก้หูชั้นกลางอักเสบ ฯลฯ

นอกจากแพทย์แผนไทยแล้ว การ
ควบคุมโรคก็เป็นอีกงานที่ อสม.บ้านแพะขวาง
ภาคภูมิใจ เพราะสมัยก่อนที่นี่มีโรคไข้เลือดออก
ระบาดอย่างหนัก สำราญ พิมสาน ประธาน
อสม.บ้านแพะขวาง เล่าให้ฟังว่า ปีที่ระบาด
สูงสุด มีผู้ป่วยมากถึง 73 ราย ซึ่งทีมงาน

ลงพื้นที่ สืบหาสาเหตุจนรู้ว่า มีลูกน้ำยุ่งลาย จากเศษน้ำค้างตามกองขยะต่างๆ จึงนำไปสู่ โครงการหมู่บ้านประดับดาว จนปัจจุบัน บ้านแพะขวางปลอดจากโรคไข้เลือดออกแล้ว

งานสำคัญอีกอย่างคือ การดูแลหมอกควัน ซึ่งทำตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน โดยหมู่บ้านนี้มีข้อกำหนดเรื่องการเผา ด้วยการ จำกัดเวลาให้ทำในช่วง 12.00-15.00 น. และ เผาได้เฉพาะเศษไม้ ห้ามเผาพลาสติกเด็ดขาด หากฝ่าฝืนคณะกรรมการหมู่บ้านจะเข้ามา ดำเนินการตามระเบียบ

ปัจจุบัน กลุ่ม อสม.บ้านแพะขวาง มี จำนวน 13 คน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ไปตามคุ้ม มีหน้าที่ประจำ คือตรวจเยี่ยมชุมชน สัปดาห์ละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย และทุกวันศุกร์ จะออกสำรวจลูกน้ำยุ่งลาย ตรวจดูเกวียน ไอโอดีนตามร้านอาหาร และครัวเรือนของ ชาวบ้าน นอกจากนี้ยังต้องคอยดูแลผู้ป่วย เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ด้วยการเจาะเลือด

ตรวจน้ำตาล วัดความดัน รวมถึงให้ความรู้ เรื่องสุขศึกษา และโภชนาการแก่ประชาชน กลุ่มเสี่ยง ตลอดจนนำชาวบ้านออกกำลังกาย ทั้งร่วมาตฐานและแอโรบิก ทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ตั้งแต่ 19.00 น. เป็นต้นไป

นอกจากนี้ กลุ่ม อสม.หมู่ที่ 3 ยังจัด กิจกรรมร่วมกับ อสม.หมู่อื่น ๆ แต่ทั้งนี้ ยกเว้น หมู่ที่ 8 บ้านแม่ขนิลใต้ ซึ่งอยู่ห่างไกลที่สุด ผ่าน โรงเรียนนวัตกรรมการตำบล ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยน วิทยาการความรู้ระหว่างกัน โดยที่ผ่านมา ทางกลุ่มนำเสนอกิจกรรมการจัดการขยะ และ การทำน้ายาล้างจาน

ที่เล่ามาทั้งหมดนี้เป็นเพียงเศษเสี้ยว ของการทำงานตลอดระยะเวลาว่า 20 ปี ของ อสม.บ้านแพะขวางเท่านั้น สิ่งทั้ง 13 คน ทำนั้น เกิดขึ้นจากใจอาสา ไม่ได้คาดหวัง ผลตอบแทนเป็นตัวเงิน หากแต่เป็นความสุขใจ ที่ได้เห็นคนในหมู่บ้านมีสุขภาพที่ดีขึ้น...

หมู่บ้านประดับดาว บ้านแพะขาว

เมื่อครู สำราญ พิมสาน ประธาน อสม. บ้านแพะขาว พูดถึงหมู่บ้านประดับดาว ซึ่งทำให้รู้สึกแปลกใจว่าคืออะไร ทำให้บ้านแต่ละหลังของหมู่ที่ 3 ถึงมีป้ายติดดาวประดับอยู่หน้าบ้าน

กระทั่งเรารู้คำตอบ เพราะที่นี้ขึ้นชื่อว่า เป็นหมู่บ้านที่สามารถจัดการขยะได้ดีเยี่ยม โดยอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านทุกครัวเรือน

บุญชุม วงศ์คำอ้าย อสม. บ้านแพะขาว เล่าว่า เมื่อสมัยสิบปีที่แล้ว บ้านแพะขาว มีขยะมูลฝอยสะสม และพอถึงฤดูฝน ขยะเหล่านี้กลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย จนเกิดโรคไข้เลือดออกกระบาด มีผู้ป่วยมากถึง 73 ราย ภายหลังแกนนำหมู่บ้าน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จึงมาประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อหาแนวทางการจัดการ

“ต้นเหตุเกิดจากขยะ ก็ต้องจัดการที่ขยะ” บุญชุมว่า

ในปี 2550 พวกเขาเริ่มณรงค์รณรงค์ลดขยะขึ้น โดยเริ่มจากแนะนำชาวบ้านให้รู้จักแยกขยะ หากเป็นขยะเปียก เช่น เศษอาหาร หรือใบไม้ ก็ให้นำไปทำปุ๋ย ส่วนขยะแห้ง และขยะรีไซเคิล ให้แยกประเภทแล้วนำมาขายที่ตลาดเนกประสงค์บ้านแพะขาว ในทุกวันที่ 5

ของเดือน จากนั้นคณะกรรมการหมู่บ้านจะนำรถมาขนขยะไปยังโล้งรับซื้อขยะ

ส่วนราคารับซื้อนั้นจะไม่เท่ากันทุกครั้ง โดยทุกวันที่ 4 **จินตนา วิญญา** ซึ่งเป็น อสม. ด้วยเช่นกัน จะไปดูราคาที่โล้งขายขยะก่อน จากนั้นกลับมาตั้งราคาขายในหมู่บ้าน โดยตั้งราคาถูกกว่าราคาตลาดประมาณ 1 บาท แต่ชาวบ้านต้องแยกประเภทให้ละเอียด เช่น เหล็ก สังกะสี สเตนเลส ทองแดง ทองเหลือง พลาสติกใส พลาสติกขุ่น พลาสติกกรอบ ขวดรวม เพราะแต่ละอย่างราคาไม่เท่ากัน และวิธีนี้จะได้เงินมากกว่าขายให้ชาเล้ง ซึ่งนิยมรับซื้อขยะแบบเหมารวม

“เวลาชาวบ้านมาขาย เราจ่ายเงินสดไปก่อน โดยอาศัยทุนจากตอนที่ อบต. ให้มา 10,000 บาท ตอนนั้นได้กันทุกหมู่บ้าน โดยเราเอาเงินประมาณ 5,000 บาท ไปซื้อเครื่องชั่ง และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น ส่วนที่เหลือเราเก็บออกมา 4,000 บาท สำหรับเป็นทุนหมุนเวียนในการรับซื้อขยะ โดยรับซื้อทุกอย่าง ตั้งแต่ขวดน้ำ กระป๋องน้ำ ขวดเหล้า ขวดเบียร์ ขวดซีอิ๊ว ที่ปกติชาเล้งไม่ยอมรับซื้อ แต่เราเอาต่อให้มีกำไรแค่ 10 สตางค์ก็เอา เพราะเราอยากให้ชุมชนสะอาด แต่ก็มีความอย่างเราไม่รับซื้อ แต่รับไปจัดการให้อย่างเหมาะสมที่บรรจสารพิษ เช่น ขวดยาฆ่าแมลง หลอดไฟ ซึ่งจะส่งให้เทศบาลไปทำลายอีกที” จินตนาอธิบาย

บุญชุม วงศ์คำอ้าย

จินตนา วิญญาณ

นอกจากนี้ ขยะบางประเภทที่มีของเหลว
บรรจุอยู่ ก่อนนำมาขาย ชาวบ้านต้องล้าง
ทำความสะอาดให้เรียบร้อยเสียก่อน เพราะ
น้ำคั่งในขวดเหล่านี้นั้น คือแหล่งเพาะพันธุ์
เชื้อโรคอย่างดีนั่นเอง

“การแยกขยะดูเหมือนเป็นงานหนัก แต่
ความจริงแล้วไม่ใช่ ด้วยแต่ละบ้านขยะไม่เยอะ
มากนัก เพียงแต่ที่ผ่านมาจะสะสมกันไว้เท่านั้น
เอง ที่สำคัญเรายังคอยหาวิธีจัดการให้เขาด้วย
อย่างน้ำคั่งขวด สามารถนำไปใช้ทำปุ๋ย เอา
ผสมกับมูลสัตว์ ซึ่งเรื่องพวกนี้คุณหมอ รพ.สต.
จะเข้ามาสอนเป็นประจำอยู่แล้ว เรามีหน้าที่
นำไปถ่ายทอดต่อ” จินตนาว่า

เพียงไม่กี่เดือนหลังจัดการขยะอย่าง
จริงจัง ปรากฏว่าขยะในบ้านแพะขวางลด

ปริมาณลงอย่างเห็นได้ชัด แม้แต่ขยะที่เคยอยู่
ตามถนนหนทางก็หายไปหมด เพราะชาวบ้าน
รวมพลังกัน ที่สำคัญ **สิบเอกไพรินทร์ กาไว**
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ยังรับหน้าที่หลักในการ
ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย เพื่อแจ้งข่าวสาร
อย่างต่อเนื่อง

นอกจากตลาดนัดขยะแล้ว อีกหนึ่ง
นวัตกรรมที่เป็นการต่อยอดขึ้นมาก็คือ
‘หมู่บ้านประดับดาว’ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมมากกว่า
100 หลังคาเรือน จากทั้งหมด 126 หลังคาเรือน
จำนวนที่ไม่ได้เข้าร่วมนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ
บ้านหลังนั้นมีขยะไม่เยอะ ก็เลยจัดการ
ด้วยตนเองบ้าง หรือไม่ก็ไปทำงานต่างถิ่น
ต่างอำเภอบ้าง

ส่วนการประดับดาวก็ให้คะแนนความสะอาดของบ้านแต่ละหลังนั้น อยู่ภายใต้หลักคิดว่า ปรับแนวคิด สร้างจิตสำนึก ลงมือทำ และนำไปต่อยอด โดยปรับแนวคิดก็คือ ทำให้ทุกคนตระหนักว่าขยะเกิดจากตัวเรา เราต้องเป็นคนแก้ เริ่มจากการคัดแยกขยะในครัวเรือน จากนั้นสร้างจิตสำนึก โดยรณรงค์ให้ทุกคนเข้าร่วมโครงการเพื่อช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมตามด้วยการลงมือทำ ทั้งการนำขยะมาขายที่ตลาดนัด ตลอดจนปลูกพืชผักสมุนไพร และทำหน้าบ้านให้น่ามอง สุดท้ายคือนำไปต่อยอด เช่น ทำปุ๋ยหมักจากขยะเปียก ทำลูกประคบสมุนไพร ทำสบู่ และแชมพูสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งแนวคิดทั้งหมดจะถูกแทนค่าด้วยดาว ดังนี้

บ้านที่ได้ดาว 1 ดวง แสดงว่า บ้านหลังนั้นเข้าร่วมโครงการแล้ว

บ้านที่ได้ดาว 2 ดวง แสดงว่า บ้านหลังนั้นมีการคัดแยกขยะ

บ้านที่ได้ดาว 3 ดวง แสดงว่า บ้านหลังนั้นทำปุ๋ยหมักและไม่เผาขยะด้วย

บ้านที่ได้ดาว 4 ดวง แสดงว่า บ้านหลังนั้นมีการคัดแยกขยะ นำขยะมาขายที่ตลาดรับซื้อ และทำปุ๋ยหมักที่บ้าน

บ้านที่ได้ดาว 5 ดวง แสดงว่า บ้านหลังนั้นจัดการขยะได้อย่างครบถ้วน มีการปลูกพืชผักสวนครัวด้วย

ทั้งนี้ ทุก 3 เดือนจะมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และเทศบาลตำบล

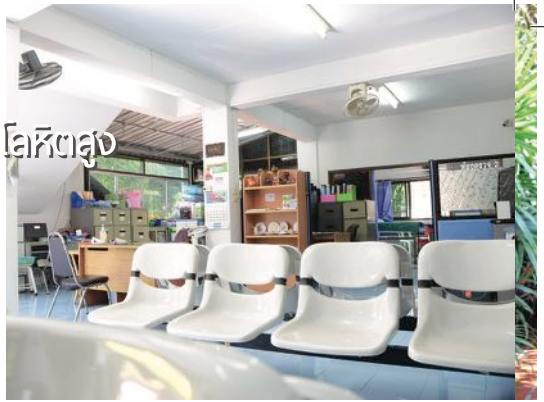
น้ำแพร่พัฒนามาร่วมกันประเมิน นอกจากประเมินระดับครัวเรือนแล้ว ยังมีการประเมินระดับหมู่บ้านทั้ง 9 แห่งในบ้านแพะขวางด้วย หากหมู่บ้านไหนมีบ้านที่ได้ 5 ดาว เกิน 5 หลัง ก็จะได้ป้ายคุ้ม 5 ดาว เพื่อยืนยันว่าหมู่บ้านนี้มีประสิทธิภาพในการจัดการขยะอย่างดียเยี่ยมที่สำคัญคือเป็นการกระตุ้นให้แต่ละบ้านตื่นตัวเรื่องการดูแลความสะอาด

ผลจากความร่วมไม้ร่วมมือของชาวบ้านแพะขวาง ทำให้ที่นี่ได้รางวัลการันตีมากมาย เช่น รางวัลนวัตกรรมดีเด่น ปี 2552 จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ และยังเข้ารอบที่ 1 ในโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) เฉลิมพระเกียรติ 86 พรรษา เมื่อปี 2556 อีกด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อหมู่บ้านมีผลงาน ทำให้หน่วยงานต่างๆ หลังไหลเข้ามาให้การสนับสนุน ทั้งเครื่องมือและงบประมาณ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้เครื่องบดขยะ และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่สนับสนุนเงินเพิ่มเติม โดยคณะกรรมการนำเงินที่ได้มาจัดตั้งเป็นกองทุนขยะ เพื่อใช้ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น ซื้อรถสำหรับเก็บขยะให้ทุนการศึกษาเด็กด้อยโอกาสทุกปี ปีละ 2 คน และช่วยอุปถัมภ์ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน 1-2 คน ด้วยการจ่ายเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำแพร่ให้ในปีแรก ส่วนปีต่อๆ ไปให้สมาชิกนั้นสมทบด้วยตนเอง...

ชมรมเบาหวาน ความดันโลหิตสูง

ด้วยความที่คนน้ำแพร่หลายคนไม่ชอบออกกำลังกาย ช้ายังมีพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกตามหลักโภชนาการ ทำให้โรคเบาหวานกับความดันโลหิตสูงกลายเป็นโรคยอดฮิตของคนที่นี่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำแพร่จึงตัดสินใจก่อตั้ง 'ชมรมเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ตำบลน้ำแพร่' เพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เริ่มจากในปี 2548 โรงพยาบาลจัดทำโครงการ 'คัดกรองผู้ป่วยเบาหวาน ความดันโลหิตสูง' โดยตั้งต้นจากกลุ่มที่มีความเสี่ยงก่อน เพื่อให้คำแนะนำเรื่องพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม จนกระทั่งเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2553 กลุ่มผู้ป่วยและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ร่วมกันต่อยอดเป็นชมรมอย่างเป็นทางการ ภายใต้

แนวคิดที่ว่า 'ลดโรคเพื่อความยั่งยืน ร่วมมือกันด้วยความผูกพัน สู้โรคความดันและเบาหวาน'

วิไลพร แก้วปุก พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ซึ่งมาประจำการที่นี่ตั้งแต่ปี 2558 เล่าว่า ชมรมนี้มีสมาชิกประมาณ 100 คน มีภารกิจหลักคือการสร้างกิจกรรมเพื่อรณรงค์ และให้ความรู้เรื่องโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงแก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุก 3 เดือน ด้วยงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลน้ำแพร่ และทุกสิ้นปีจะมีการประชุมสรุปผลการดำเนินงาน

กิจกรรมของชมรมมีหลากหลาย ตั้งแต่การเชิญวิทยากรจากโรงพยาบาลทางดงมาให้ความรู้ และแนะนำเรื่องโภชนาการ เชิญผู้ป่วยที่ดูแลตัวเองได้ดีมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่คนอื่น ๆ รวมถึงการจัดอบรมเรื่องการดูแลผู้ป่วยและผู้ป่วยและเพิ่มพูนทักษะแก่อาสาสมัครสาธารณสุข

"ถึงบางกิจกรรมจะเกิดจากการส่งเสริมของ รพ.สต. แต่ก็มีหลายกิจกรรมที่สมาชิกเป็นผู้ผลักดัน เวลาพบกันแต่ละครั้ง สมาชิกแต่ละหมู่บ้านก็ไปช่วยกันคิดว่า คราวนี้จะทำอะไรอย่างบ้านแพะขวาง หมู่ที่ 3 เขาจะโดดเด่นเรื่องรำไม้พลอง ส่วนบ้านใหม่ป่าจี้ หมู่ที่ 5 จะถนัดเรื่องร้องว้างมาตรฐาน พุดง่ายๆ คือชาวบ้าน

วิไลพร แก้วปุก

ทำส่วนหนึ่ง โรงพยาบาลทำส่วนหนึ่ง ถ้าปล่อยให้ชาวบ้านทำเองหมด โอกาสสำเร็จคงยาก เพราะเวลานี้เรายังต้องกระตุ้นต่อเนื่อง” วิไลพรกล่าว

นอกจากนี้ ชมรมยังมีนโยบายสร้างสวัสดิการแก่สมาชิก ด้วยการเก็บเงินเดือนละ 10 บาท ปัจจุบันมียอดเงินมากกว่า 50,000 บาทแล้ว และเงินนี้ นำไปใช้ในกรณีที่สมาชิกต้องนอนโรงพยาบาล โดยจ่ายเป็นเงินช่วยเหลือครั้งละ 200 บาท คนหนึ่งไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี ส่วนกรณีเสียชีวิตจะจ่ายให้ 500 บาท

“เวลานี้ชมรมมีความเข้มแข็งมากขึ้น เหมือนเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคน เพราะช่วงแรกที่ทำ ความร่วมมือยังมีน้อย เวลาออกหนังสือเชิญ มีคนมาร่วมแค่ 20-30 คน แต่ตอนนี้มีคนเข้าร่วมมากขึ้น นอกจากนี้เราพยายามทำตารางกิจกรรมให้ชัดเจนขึ้นว่าแต่ละครั้งจะทำอะไร ส่วนอนาคต เราตั้งใจจะจัดกิจกรรมให้ถี่ขึ้น เพราะต้องยอมรับว่า เวลานี้เรามีภาระค่อนข้างมาก จึงไม่ค่อยมีเวลาเท่าที่ควร” พยาบาลวิชาชีพอธิบาย

อย่างไรก็ดี ในชุมชนมีผู้ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูงราว 350 คน และผู้ป่วยเบาหวานอีกประมาณ 160 คน แม้บางส่วนจะไม่ได้เป็นสมาชิกชมรม ด้วยข้อจำกัดเรื่อง

การจ่ายเงินทุกเดือน หรือหลายคนมีปัญหาสุขภาพทำให้ออกจากบ้านไม่ได้ แต่ชมรมเบาหวาน ความดันโลหิตสูงก็ไม่เคยเลือกปฏิบัติ เพราะให้ความสำคัญกับชุมชนเสมอ

ขณะที่โรงพยาบาลเองก็มีคลินิกเบาหวาน ความดัน เปิดทำการเดือนละ 2 ครั้ง ทุกวันพุธที่ 2 และ 4 ของเดือน เพราะหลายคนยังไม่เข้าใจการดูแลเรื่องอาหาร ที่สำคัญคือมีผู้ป่วยโรคนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2558 มีผู้ป่วยเบาหวานหน้าใหม่ 11 คน ส่วนความดันโลหิตสูงมีถึง 22 คน

“ทั้งสองโรคนี้เป็นสิ่งที่เราพยายามดูแลตลอด เช่น เรากำลังคิดเรื่องการบำบัดด้วยการแช่น้ำ นวดเท้าหลังออกกำลังกาย สำหรับคนที่ปลายประสาทเริ่มเสื่อม เป็นเหน็บชา เป็นตะคริวบ่อย คือทำที่นี้แล้วสามารถกลับไปทำต่อที่บ้านได้ อีกอย่างหนึ่ง เราตั้งใจจะทำให้ที่นี่เป็น One-stop service (บริการแบบเบ็ดเสร็จ) โดยไม่ต้องไปรักษายังที่โรงพยาบาล หางดง มารักษาที่นี่ก็ได้ ขณะเดียวกัน เราจะลงไปทำงานในระดับชุมชนมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาคนไข้ไม่มาตามนัด แต่ต้องยอมรับว่ายังมีอุปสรรคหลายอย่าง เช่น เรื่องการโยกย้าย เพราะน้ำแพร่มี 11 หมู่บ้าน และค่อนข้างกว้างด้วย” วิไลพรทิ้งท้าย...

เศรษฐกิจชุมชน

Community's economy

ผู้นำทางของเราพาไปเยี่ยมชมกลุ่ม
อาชีพที่โดดเด่นของตำบลน้ำแพร่ ซึ่งเรา
พบว่ามีความหลากหลายมากทีเดียว
แต่ละกลุ่มมีลักษณะที่ทั้งเหมือนและ
แตกต่างกันที่เราเดินทางอย่างไม่เร่งร้อน
ด้วยอากาศยามบ่ายนั้นร้อนอยู่แล้ว...

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บตำบลน้ำแพร่

จันทนีย์ ยุงรัมย์

ด้านข้างที่ทำการเทศบาลตำบลน้ำแพร่ พัฒนา ลงมายังลานดินที่อยู่ต่ำกว่าตัวสำนักงาน มีอาคารทำการหลังหนึ่งที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่ายด้วยไม้ผาและไม้ซี่ มองจากระยะไกลแทบไม่รู้ว่ามีอะไรอยู่ในนั้น กระทั่งเดินเข้าไปใกล้ จึงเห็นว่ามีการแขวนเรียงกันด้านหน้าทางเข้า ภายในอาคารมีจักรเย็บผ้าหลายสิบตัวกับเศษผ้ากองพะเนิน ขณะที่หญิงชาวบ้านสามคนกำลังจะซักเชมนั้นในงานการของตัว

หนึ่งในนั้นมี จันทนีย์ ยุงรัมย์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บรวมอยู่ด้วย เธอเล่าให้ฟังว่า เมื่อปี 2551 เธอเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ จากหมู่ที่ 8 บ้านแม่ขนิลใต้ ทั้งยังเป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน ทำให้มีโอกาสได้ทำงานกับกลุ่มเกษตรกร เธอสังเกตว่า นอกฤดูทำนา แต่ละคนมีเวลาว่างค่อนข้างมาก เลยเสนอให้รวมกลุ่มตัดเย็บขึ้นมาเพื่อสร้างรายได้เสริม แต่ทำได้ไม่นานก็ล้มไป เนื่องจากหมู่บ้านนี้มีขนาดเล็ก อยู่ไกลชุมชน ประกอบกับมีอุทยานแห่งชาติออบขานอยู่ในพื้นที่ เลยเป็นเหตุให้หลายคนเลิกไปทำงานที่อุทยาน นั่นจึงทำให้กลุ่มตัดเย็บต้องขยายกลุ่มเป้าหมายจากบ้านแม่ขนิลได้มาเป็นทั้งตำบลน้ำแพร่

“เมื่อปี 2552 เราไปเสนอในที่ประชุมกลุ่มแม่บ้านของตำบลว่า อยากสร้างอาชีพตัดเย็บให้เป็นอาชีพเสริม เพราะผู้หญิงอยู่กับบ้านเฉยๆ ไม่ได้ทำอะไร น่าจะทำได้ โดยเราได้สมาชิกมา 20 คน ช่วงแรกนั้นไม่มีพื้นที่อาศัยไปเช่าที่ส่วนหนึ่งของบึงน้ำมัน อยู่ที่นี่ได้สักปีหนึ่ง อบต. ก็ช่วยเหลือ ให้ย้ายมาอยู่ที่อาคารนี้แทน” จันทนีย์ย้อนความให้ฟัง

นอกจากอนุเคราะห์สถานที่แล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ในเวลานั้นยังร่วมกับศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 13 จังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนงบประมาณในรูปแบบของอุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงจ้างวิทยากรมาสอนเพิ่มทักษะเป็นเวลา 260 ชั่วโมง หลังจากการฝึกสอนกลุ่มมีเงินเหลือประมาณ 20,000 บาท จึงได้ใช้เงินส่วนนี้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการซื้อวัตถุดิบ เช่น ผ้า ด้าย เข็ม เป็นต้น

“กระทั่งปี 2553 กลุ่มเราแข็งแรงขึ้น จึงจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ทำให้เรามีกงานต่อเนื่อง โดยเวลานี้เรามีสินค้าอย่างกางเกงวอร์ม เสื้อยืด เสื้อเชิ้ต เสื้อพื้นเมืองผ่านววม และเรายังหาตลาดของตัวเองด้วย วันนี้เรามีลูกค้ารับสินค้าไปขายที่เชียงใหม่ ในท่บซาร์ และตามเว็บไซต์ ซึ่งต่อจากนี้เราตั้งใจพัฒนาแบรนด์ของตัวเองขึ้น เพื่อนำไปขายตามถนนคนเดิน ตามบูทต่างๆ” ประธานกลุ่มอธิบาย

ปัจจุบันกลุ่มตัดเย็บตำบลน้ำแพร่มีสมาชิก 24 คน กระจายตัวอยู่ทั้ง 11 หมู่บ้าน โดยลักษณะของกลุ่มนั้น ประธานอธิบายว่า ทางกลุ่มไม่ได้ให้สมาชิกลงทุน เพราะมีทุนตั้งต้นอยู่แล้ว

จันทนีย์เล่าให้ฟังอีกว่า การแบ่งงานใช้วิธีเฉลี่ยตามกำลังและความสามารถของแต่ละคน โดยทุกคนที่ทำงานจะได้รับค่าจ้างตามจำนวนชิ้นงานที่รับไป แล้วแบ่งเงินในอัตราส่วน 60 ต่อ 40 คือเย็บผ้าตัวหนึ่ง 50 บาท คนเย็บจะได้เงิน 30 บาท อีก 20 บาท จะนำเข้ากองกลางเป็นค่าบริหารจัดการ เช่น ค่าผ้า ในกรณีที่ลูกค้าไม่ได้นำผ้ามาให้ ค่าด้าย ค่าไฟ ค่าอุปกรณ์ และทุกสิ้นปี กลุ่มฯ จะปันผลให้แก่สมาชิกตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังจัดสวัสดิการในกรณีที่สมาชิกเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาล โดยกลุ่มฯ ให้คินละ 100 บาท แต่ไม่เกิน 5 คินต่อปี นอกจากนี้ยังอุปถัมภ์เงินค่าสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนให้แก่ผู้ด้อยโอกาสอีกปีละ 2 คน

“ตอนนี้หลายๆ คนเริ่มอยากมีจักรของตัวเอง เพราะเดินทางมาที่นี่ไม่สะดวก เราเลยให้สมาชิกกู้เงินกองกลาง ซึ่งเหลืออยู่ประมาณ 20,000 กว่าบาท ให้ไปซื้อจักรเย็บผ้าโดยไม่คิดดอกเบี้ย เพื่อเขาจะได้ทำงานได้มากขึ้น” จันทนีย์ว่า

เคล็ดลับที่ทำให้กลุ่มฯ มีความเข้มแข็งอย่างทุกวันนี้ ประธานกลุ่มฯ บอกว่า มาจากความขยันและความตั้งใจของสมาชิก ด้วยทุกคนพยายามพัฒนาฝีมือของตนเองอยู่เสมอ จนทำให้วันนี้สามารถผลิตผลงานได้หลากหลายและมีคุณภาพ...

จักสานผู้สูงอายุบ้านแสนตอ

หมวกสาน ไม้กวาดทางมะพร้าว แข่ง และ ตะกร้า เรียงรายอยู่เต็มหน้าร้านขายของ ของ **คำ ทำสวน** อดีตผู้ใหญ่บ้านแห่งหมู่ที่ 6 โดยมี **พร ทำสวน** ภรรยาของเขา คอยประจำอยู่หน้าร้าน

“คนเฒ่าคนแก่ที่นี่เป็นคนทำทั้งนั้นแหละ” **พร** ในฐานะประธานกลุ่มจักสานผู้สูงอายุบ้านแสนตอ เล่าให้ฟัง

จุดเริ่มต้นของกลุ่มนี้เกิดขึ้นเมื่อปี 2553 เมื่อพัฒนาการอำเภอทางดงเข้ามาสำรวจความเป็นอยู่ของผู้นคนในหมู่บ้าน และพบว่า ผู้สูงอายุในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่อยู่อย่างๆ ไม่มี อาชีพเสริม และเมื่อสำรวจทุน ก็พบว่า คนที่นี่ ทำจักสานเป็น แต่ก็มีปัญหา ด้วยหาวัสดุอย่าง ไม้ไผ่มาทำเปียตอกไม่ได้ บวกกับไม่มีสถานที่ วางขาย กลายเป็นของทิ้งขว้างไม่มีใครสนใจ พัฒนาการอำเภอ ในฐานะตัวกลาง จึงชักชวน ผู้สูงวัยจำนวน 49 คน ให้มารวมตัวกันที่

วัดอุโบสถ (วัดประจำบ้านแสนตอ) เพื่อสอน อาชีพ อาทิ การทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า พร้อมกับให้เงินอุดหนุนอีก 20,000 บาท

ทว่าผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาการอำเภอมาสอน กลับไม่ได้รับความสนใจจากชาวบ้านเท่าใดนัก บรรดาผู้เฒ่าผู้แก่จึงถือโอกาสนี้นำเงินมาตั้ง กองทุนจักสาน เพื่อเป็นเงินกองกลางสำหรับ ซื้อไม้ไผ่ โดยช่วงแรก **แดง ศรีปัญญา** ซึ่งเป็น ฝ่ายการตลาด รับหน้าที่จัดหาไม้มาจำหน่ายต่อ ให้สมาชิก ซึ่งเงินที่ได้จากการขายจะกลับเข้า กองกลาง เพื่อเป็นทุนซื้อไม้รอบต่อไป ส่วน สมาชิกก็นำไม้ไผ่กลับไปสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ที่บ้าน ทั้งหมวก หวด สุ่ม ตะกร้าสาน ไม้กวาด ทางมะพร้าว และเปเลญวน

เมื่อทำเสร็จก็นำไปวางขายที่หน้าบ้านของ ตัวเองบ้าง ฝ่ายการตลาดซื้อต่อแล้วนำไปขาย อีกทอดบ้าง โดยรายได้จากการขายส่วนหนึ่ง จะจัดสรรเข้ากองทุน 5-10 บาท

พร ทำสวน

มาวันนี้ แดงไม่ได้รับหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ผู้สานแต่ละคนต้องหาไม้ไผ่เอง เงินกองกลางแปรรูปเป็นเงินให้ยืมในกรณีที่ชาวบ้านไม่มีเงินซื้อไม้ ขณะที่วิธีกระจายสินค้า หากไม่ขายเอง สามารถนำไปฝากขายที่ร้านของป่าพร ซึ่งถือเป็นร้านค้าชุมชนได้ โดยป่าพรจะบอกกำไรเพิ่มเล็กน้อย มีตั้งแต่ 5 บาท 10 บาท 15 บาท และ 20 บาท

อย่างไรก็ดี ร้านค้าชุมชนจะรับสินค้าไว้ในจำนวนที่เหมาะสมเท่านั้น หากประเภทไหนมีมากเกินไปก็จะไม่รับฝากอย่างหมวกซึ่งขายไม่ค่อยดีมาตั้งแต่ปี 2556 ส่วนที่ยังขายได้ คือ ข้าวหวด ไม้กวาดทางมะพร้าว เป็ดญวน สุ่มไก่ กระชัง และอุปกรณ์จับปลา

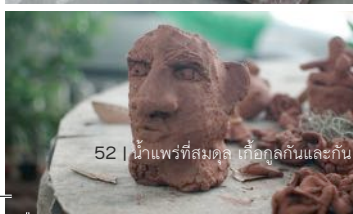
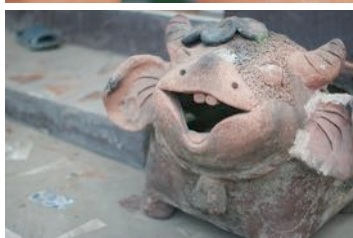
“เราไม่ได้หวังกำไร แค่อยากให้ผู้สูงอายุมีรายได้นิดๆ หน่อยๆ ที่สำคัญคือทำแล้วมีความสุข เป็นการใช้เวลาว่างให้มีประโยชน์” ลุงคำช่วยสรุปการทำงานของกลุ่ม...

วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านใหม่ป่าจี้

วิฑูรย์ แก้วคำตา

52 | น้ำแพร่ที่สมดูล เทือกดูลกันและกัน

เราเดินทางมายังบ้านใหม่ป่าจี้ หมู่ที่ 5 ซึ่งที่นั่นชื่อเรื่องตุ๊กตาปั้นดินเผา ระหว่างรอเจ้าบ้าน มองเห็นตุ๊กตาปั้นรูปสัตว์จำนวนมากประดับประดาอยู่บริเวณหน้าบ้าน เมื่อลัดเลาะไปแอบดูยังบ้านใกล้เรือนเคียงแต่ละหลัง ก็พบผลงานศิลปะเหล่านี้อยู่

วิฑูรย์ แก้วคำดำ เจ้าของบ้านที่เราขอพบเดินเข้ามาทักทายกับเรา ปัจจุบันเขาเป็นรองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านใหม่ป่าจี้ เราพูดคุยกันตรงหน้าบ้าน จนรับรู้เรื่องราวว่า เมื่อปี 2547 ครอบครัวประสบปัญหา เงินทองที่หามาได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว ตอนนั้นชาวบ้านที่นี่เคยไปงานที่ชุมชนป่าตาล อำเภอหางดง ที่นั่นมีภูมิปัญญาเรื่องเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้ครัวเรือนและชุมชน ความสำเร็จของคนที่นี่นั้นเลยกลายเป็นแรงบันดาลใจของคนที่นี่ เพราะจะว่าไปแล้วคนบ้านใหม่ป่าจี้ก็มีศักยภาพและฐานทรัพยากรไม่แตกต่างกัน ชาวบ้านที่สนใจประมาณ 2-3 ครัวเรือน จึงรวมกลุ่มกันซื้อดินแล้วนำมาไม่เอง

เพียงไม่กี่เดือน ชาวบ้านใหม่ป่าจี้ก็เริ่มปั้นงานออกสู่ตลาด ด้วยวิฑูรย์มีพื้นฐานทางด้านศิลปะอยู่แล้ว จึงไปได้ไว แล้วยังมี

เคล็ดไม่ลับว่า ต้องรู้สึกสนุก และพึงพอใจกับงานที่ทำ ปั่นไปตามจินตนาการ ไม่ได้สนใจว่า จะต้องสวยเหมือนของคนอื่น เพราะชิ้นซื้องานทำมือ ย่อมต้องมีเอกลักษณ์ โดยผลงานชิ้นแรกที่ทำ คือกระถางต้นไม้รูปหมู ซึ่งนำไปขายที่ถนนคนเดินและเร่ขายตามร้านขายต้นไม้ต่างๆ ปรากฏว่ามีคนให้ความสนใจพอสมควร

“เรามานึกกันเอง เพราะคนอื่นมีวิชาแต่เขาไม่ค่อยจะสอนกัน แต่พอเราเป็น เราไม่เคยหวงวิชา ใครอยากให้สอน หรืออยากมาดูงานก็มาได้ ที่สำคัญคนส่วนใหญ่เขาสนใจที่ไฉนเดีย คือเราอาจปั้นได้ไม่สวยมาก แต่ถ้าแนวคิดดีของก็ขายได้” วิฑูรย์กล่าวอย่างอารมณ์ดี

พอปลายปี 2548 องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ได้เข้ามาชวนให้ชาวบ้านใหม่ป่าจี้รวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง เพื่อจะได้จัดสรรงบประมาณลงมาได้สะดวก ชาวบ้านจึงเริ่มหาสมาชิกเพิ่มเติมเป็น 4 ครัวเรือน

กระบวนการสร้างกลุ่ม อยู่ที่การเริ่มทำการตลาดเต็มตัว ตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ จนถึงการกำหนดราคามาตรฐาน และในกรณีที่ถูกคำสั่งสินค้าเข้ามาจำนวนมาก ทางผู้รับออเดอร์จะเฉลี่ยงานไปให้สมาชิก ไม่มีการหวงหรือเม้มงานไว้กับตัว

จตุพร ม่วนคำดี

กระทั่งปี 2554 กลุ่มได้ขึ้นทะเบียนเป็น
วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านใหม่ป่าจี้ โดยเริ่ม
ขยายตลาดไปยังต่างประเทศ มีการสร้าง
แบรนด์ 'Smile Ceramic Nice Furniture'
โดยมีหัวเรียวหัวแรงสำคัญอย่าง **ภานุมาศ
เถาว์ธรณ์** ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรม
บ้านใหม่ป่าจี้ รับหน้าที่เดินสายหาตลาดให้

“เราส่งสินค้าไปขายที่ประเทศจีนกับ
ไต้หวันด้วย อย่างที่จีนนั้น ประธานเขาขับรถ
ไปทำตลาดด้วยตัวเอง เพราะก่อนหน้านี้
แกขายของอยู่ที่บ้านป่าห้วย และลองตลาดที่
ถนนคนเดินจังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏว่าขายได้
เพราะงานของเราเป็นคนละแนวกับที่นั่น
คนจีนที่มาเห็นเลยซื้อของเราไป โดยใช้แบรนด์
Smile Ceramic แต่ต้องยอมรับว่า พอเป็น
เครื่องปั้นดินเผา ก็มีอุปสรรคตรงของแตกง่าย”
วิฑูรย์ว่า

ทว่าเทียบกันแล้ว ตลาดในประเทศดีกว่า

ตลาดเมืองนอก เพราะคนที่นี่น้อยกว่าคนซื้อ
ค้าขนส่งก็น้อยกว่า เวลามีปัญหาสามารถ
พูดคุยกับลูกค้าได้ทันที ที่สำคัญสามารถใช้
ไอเดียใหม่ๆ ได้ตลอดเวลา โดยปัจจุบันนี้
วิทยุประสงค์สินค้าไปกรุงเทพฯ ตั้งแต่ตลาดไท
จนถึงตลาดคลองสิบห้า แต่ว่าไม่ได้ติดแบรนด์
เพราะถือว่าเป็นงานแฮนด์เมด

ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรม
บ้านใหม่ป่าจิมมีสมาชิกอยู่ราว 40 คน จาก
7 ครัวเรือน โดย 5 ครัวเรือนผลิตสินค้า
เครื่องปั้นดินเผาเป็นหลัก ส่วนอีก 2 ครัวเรือน
ผลิตสินค้าจากไม้ นอกจากนี้ แต่ละบ้านยัง
แตกยอดผลิตภัณฑ์ของตัวเองตามความสนใจ
และความถนัด อย่างวิทยุประสงค์ ปัจจุบันผลิต
งานสำเร็จรูป งานทำโถงปูน ตุ๊กตาเณร และ
งานเซรามิก ตามแต่ลูกค้าจะสั่ง

“สินค้าแต่ละประเภทจะมีกลุ่มลูกค้า
อย่างตุ๊กตาเณร ผมทำสูง 1.5-2 เมตร ราคา

องค์ละ 2,800-4,000 บาท เน้นตลาดวัด
เป็นหลัก ส่วนโถงของเราก็ไม่เหมือนที่ราชบุรี
เพราะเราเน้นความโบราณ แลดูแล้วเหมือน
ของเก่า” วิทยุประสงค์

เห็นแบบนี้ รองประธานกลุ่มบอกว่า งาน
เครื่องปั้นสามารถสร้างรายได้ในเกณฑ์ที่
น่าพอใจ โดยครัวเรือนหนึ่งอยู่ที่หลักหมื่นบาท
ต่อเดือน และในช่วงเทศกาลอย่างปีใหม่ อาจ
ได้มากถึง 50,000-60,000 บาทเลยทีเดียว
จากอาชีพเสริมจึงขยับเป็นอาชีพหลักของคน
ที่นี่ไปโดยปริยาย

“ทุกวันนี้มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จากใน
จังหวัดเชียงใหม่ และต่างจังหวัดมาดูงานอยู่
บ่อยๆ โดยเทศบาลจะเป็นคนพาเข้ามา บางครั้ง
เราเดินสายไปสอนตามโรงเรียน ทั้งโรงเรียน
บ้านน้ำแพร่ และโรงเรียนบ้านสันตอ ถือเป็นการ
ส่งต่อความรู้ให้คนอื่น วิทยุประสงค์ได้ไม่สูญหายไปไหน” วิทยุประสงค์กล่าวทิ้งท้าย...

ແໜ່ນຈີ້ວຟຣິກຊີໜູແຫ່ງບ້ານບ່ອ

ເຮົາມາถึงบ้านบ่อ หมู่ที่ 1 ในช่วงค่ำ หลังกินอาหารเย็นจนอิ่มได้ที่แล้ว ณ อาคารอเนกประสงค์ที่ไฟนีออนสว่างโรจน์ เราพบกับหญิงสูงวัยเกือบสิบคนกำลังทำแหนมจิว เราเดินเข้าไปทักทาย ในใจนึกค้นหาที่ว่าในกระเพาะอีกสักเพียงน้อย

หญิงวัยเกษียณนาม แม่บัวผัน อ้วนล้น ประธานกลุ่มสตรีแปรรูปอาหารบ้านบ่อ ยิ้มต้อนรับ พร้อมกับเชิญชวนให้ลิ้มลองผลิตภัณฑ์แหนมจิวด้วยความเป็นกันเอง

“เราใช้ชื่อยี่ห้อว่า แหนมจิวบ้านบ่อ” แม่บัวผันแนะนำผลิตภัณฑ์

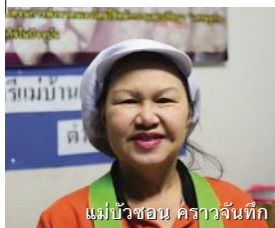
กว่าที่กลุ่มแม่บ้านจะสร้างผลิตภัณฑ์นี้ขึ้นมาได้ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ย้อนกลับไปเมื่อปี 2550 ชาวบ้านหมู่ที่ 1 จำนวน 25 คน ได้รับคำแนะนำเรื่องอาชีพเสริมจากสำนักงานเกษตรอำเภอ จนได้เริ่มต้นทำผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม ทว่าทำแล้วขายไม่ได้ ต้องเอามาแบ่งกันใช้

กระทั่ง 2 ปีถัดมา สำนักงานเกษตรอำเภอได้นำความรู้มาให้อีกครั้ง คราวนี้เปลี่ยนมาสอนทำทองม้วน ปรากฏว่าชาวบ้านทำได้ดีไปขายตามงานต่างๆ อย่างงานปอยหลวง ขายหมดทุกครั้ง แต่เคราะห์ซ้ำในความไม่ลงตัว ต้องล้มเลิกเพราะต้นทุนสูงเกินไป โดยเฉพาะกะทิ ซึ่งพุ่งจากกิโลกรัมละ 30 บาทเป็น 40-50 บาทในเวลาอันสั้น

กระทั่งปี 2553 สำนักงานเกษตรอำเภอเปลี่ยนมาส่งเสริมการทำพืชมเส่น้ำแทน โดยมีเป้าหมายเพื่อนำไปจำหน่ายในงานแสดงสินค้าที่เมืองทองธานี ทว่าในงานมีอีกหลายหมู่บ้านทำพืชมเส่น้ำมาขายเช่นกัน สินค้าของกลุ่มแม่บ้านบ้านบ่อจึงต้องล้มเลิกกิจการไปอีกครา

ปลายปีเดียวกัน สำนักงานเกษตรอำเภอยกชวนกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มผู้สูงอายุอีกหนึ่งตำบล โดยจัดอบรมการทำแหนม และแหนมชีโครง 1 วัน หลังผ่านการอบรม ก็พอดีกับที่วัดเวียงดั่งจัดกิจกรรม ‘กาดมั่วควัวยอม’ และ

แม่บัวซอน คาวจันทิก

แม่คำปิ่น กันธา

แม่อำนวย ดงดี

แม่จันทม ยากูตี

แม่บัวผัน อ้วนล้วน

ต้องการให้กลุ่มแม่บ้านออกร้านขายสินค้าด้วย
จึงให้งบมา 1,000 บาท รวมกับงบส่วนตัว
ของกลุ่มแม่บ้านอีกคนละ 70-80 บาท เพื่อ
ทำขนมขาย ผลปรากฏว่าสินค้าขายดีมาก
แถมยังมีลูกค้าสั่งซื้อเข้ามา ทำให้กลุ่มตัดสินใจ
ผลิตขนมจำหน่ายอย่างจริงจัง

ในครั้งแรกกลุ่มมีทุนประมาณ 7,000 บาท
โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบล
น้ำแพร่พัฒนา เงินนี้แบ่งไปซื้อวัตถุดิบ เมื่อขายได้
จะหักเงินทุนคืน เพื่อเป็นทุนสำรองต่อไป

ส่วนที่เหลือ แม่บัวจัน ศรีวงศ์ เจริญฤกษ์
กลุ่ม อธิบายต่อว่า จะจัดบันทึกการทำงานไว้
ทุกวัน โดยรอบการผลิตอยู่ที่ 2-3 วันต่อครั้ง
ทำในเวลากลางคืน เนื่องจากกลางวัน สมาชิก
แต่ละคนต้องทำงานอื่น เมื่อครบ 3 เดือน จะ
แบ่งรายได้กันครั้งหนึ่ง โดยกลุ่มมีกลุ่มว่า จะต้อง
มีทุนสำรองครบ 7,000 บาท ก่อนแบ่งให้
สมาชิกที่มาทำขนม ซึ่งมีขายประจำอยู่ราว
6 คน ใครมาทำบ่อยก็ได้เยอะ มีเหลือก็นำเข้า
เป็นกองกลาง ซึ่งเอามาใช้เป็นค่าน้ำค่าไฟ
แบ่งฝากธนาคาร

เคล็ดลับการผลิตขนมของที่นี่ อยู่ที่ขนาด
ของขนมแต่ละลูก ด้วยทำให้รับประทานได้ง่าย
ขึ้นพอดีคำ โดยขนมจี้วนี้ หากใส่ตู้เย็นไว้

สามารถเก็บได้นานถึง 1 เดือน แต่ถ้าไม่ใส่
ตู้เย็น สามารถเก็บได้ประมาณ 7 วัน

นอกจากขนมจี้วแล้ว ศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
น้ำแพร่ ยังเข้ามาช่วยอบรมความรู้เพิ่มเติม
เช่น การทำทุสรวรรค์ และหมุยอ ซึ่งทางกลุ่ม
จะผลิตในโอกาสพิเศษ หรือเมื่อมีคนสั่งซื้อ
เท่านั้น

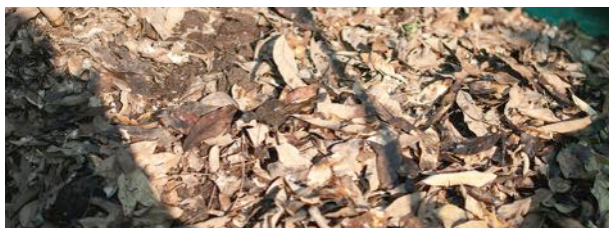
ปัจจุบัน สินค้าของกลุ่มนอกจากจะส่งไป
ตามร้านค้าในตลาดแล้ว ยังมีผู้สั่งซื้อโดยตรง
สำหรับงานเทศกาลหรืองานประเพณีต่างๆ
ด้วย โดยขนมจี้วขายเป็นถุง ถุงละ 5 ลูก ราคา
20 บาท หากซื้อ 3 ถุง คิด 50 บาท ส่วน
ขนมซี่โครง ขนาด 7 ชิด ขายถุงละ 30 บาท
แม้เวลานี้ราคาหมูกับกระเทียมจะขึ้นมาแล้ว
แต่กลุ่มยังยืนยันราคาเดิม เพื่อรักษาลูกค้าไว้

แม้การทำขนมจี้วสร้างรายได้ไม่มากมาย
แต่บรรดาแม่บ้านหมู่ที่ 1 แลดูมีความสุข ด้วย
นอกจากรายได้แล้ว ยังเป็นโอกาสให้ได้
สังสรรค์พูดคุย ที่สำคัญถ้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
ยังนำไปช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสผ่านกองทุน
สวัสดิการชุมชนตำบลน้ำแพร่ รวมไปถึงช่วย
งานวันเด็ก วันสงกรานต์ และงานต่างๆ ที่
เทศบาลร้องขอมาอีกด้วย...

กลุ่มผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์บ้านแม่ขนิลได้

ดวงดา จันทน์แก้ว

เราเดินทางไกลไปยังหมู่บ้านแม่ขนิลได้ หมู่ที่ 8 ที่คล้ายจะอยู่ติดที่ผัดทาง ด้วยที่นี้ต้องเดินทางขึ้นเขา เลาะเข้าไปเป็นระยะทางเกือบ 20 กิโลเมตร ผ่านเส้นทางไปอุทยานแห่งชาติ ออบขาน แล้วยังเลยเข้าไปอีก ที่นี้ไม่มีแม้สัญญาณโทรศัพท์ แต่ยังมีไฟฟ้าใช้ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กที่คนเมืองดันดันเข้ามาตั้งรกรากอยู่ และทิวทัศน์สองฝั่งทางชวนให้นึกถึงหมู่บ้านเล็กๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากกว่า

เรามานี่นี้เพื่อพบกับพ่อหลวง และกลุ่มผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์บ้านแม่ขนิลได้ ซึ่งมีที่มาจากที่ในหมู่บ้านมีเศษใบไม้กองเต็มไปหมดเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล

น้ำแพร่ ซึ่งได้แวะเวียนมาทำกิจกรรมในหมู่บ้าน จึงแนะนำให้ ดวงตา จันทรแก้ว ภรรยาผู้ใหญ่น้ำแพร่ นำของเหล่านี้นมาใช้ประโยชน์ จึงเป็นที่มาของการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้กันเองในบ้านหมู่ที่ 8 ตั้งแต่ปี 2551

“จริงๆ ตอนนั้นเราก็กังเกด เวลาไปไม่ไปย่อยสลายยังดินตรงไหน ดินนั้นจะปลูกพืชผักได้งาม พอเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้มาไปไม่เน่าๆ ทำปุ๋ยได้ จึงรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อทำปุ๋ย ที่สำคัญยังเป็นการลดมลพิษจากการเผา ด้วยแต่ก่อนชาวบ้านที่นี้เผาไปไม่แล้วก็ใช้สารเคมีเยอะ” ดวงตาเล่า

การทำปุ๋ยในตอนแรกนั้นมีคนมาทำเพียง 5-6 คน เพราะชาวบ้านยังเคยชินกับการใช้ปุ๋ยเคมี โดยอาศัยทุนตั้งต้นจากองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ จำนวน 10,000 บาท ซึ่งกลุ่มนำไปซื้อมูลวัว และอุปกรณ์

“เราทำปุ๋ยเป็นรอบ รอบละ 1 ตัน โดยใช้มูลวัวจำนวน 30 กระสอบ ต้นทุนกระสอบละ 30 บาท จากนั้นนำมาซ้อนทับกับใบไม้ที่รวบรวมไว้ โดยสลับเป็นชั้น จำนวน 15 ชั้นทิ้งไว้ประมาณ 3 เดือน ให้เกิดการย่อยสลายเมื่อได้ปุ๋ยมาก็นำมาแบ่งกันใช้ แต่ว่าการทำปุ๋ยกองหนึ่งใช้เวลานาน ทางกลุ่มจึงเริ่มทำพร้อมกัน 2 กอง เพื่อให้มีปุ๋ยพอใช้ตลอด แต่ปริมาณปุ๋ยที่ผลิตได้ ก็สอดคล้องกับฤดูกาลด้วย เช่น ฤดูฝน ใบไม้ร่วงน้อย เราก็ทำได้น้อย” ประธานกลุ่มว่า

ทั้งนี้ เมื่อมีปุ๋ยอินทรีย์ ดวงตาก็ก็นำมาชักชวนชาวบ้าน โดยชี้ให้เห็นถึงผลเสียของปุ๋ยเคมี และราคาที่ถูกกว่าหากใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพราะกลุ่มขายเพียงกิโลกรัมละ 5 บาท และราคาสมาชิกจะอยู่ที่กิโลกรัมละ 3.5 บาทเท่านั้น

นอกจากนี้ ในช่วงกาลหนึ่ง รัฐบาลมีโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ซึ่งบ้านแม่ชนิดใต้ได้รับงบประมาณจำนวน 200,000 บาท ทางกลุ่มได้รับการจัดสรร 15,000 บาท สำหรับทำโรงเรือน และซื้อเครื่องย่อยใบไม้จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อให้กระบวนการย่อยสลายเป็นไปเร็วขึ้น

ณ วันนี้นักกลุ่มฯ มีสมาชิกมากกว่า 10 คน ซึ่งภายหลังที่ได้รับงบ SML มา สมาชิกทุกคนต้องลงทุนเงิน คนละ 100 บาท เพื่อเก็บเข้ากองกลาง สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายจำเป็น เช่น ค่าไฟฟ้า

“ตอนนี้เราพยายามหาวิธีการใหม่ๆ ในการผลิตปุ๋ย เพราะถ้าใช้เครื่อง ต้องมีค่าไฟตามมา อย่างล่าสุดเราได้ความรู้จากอาจารย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มาแนะนำเรื่องการทำปุ๋ยด้วยการพลิกกลับกอง ซึ่งทำให้เราได้ปุ๋ยเร็วขึ้นไม่ต้องรอถึง 3 เดือน” ภรรยาผู้ใหญ่น้ำแพร่กล่าว

ปัจจุบัน นอกจากค่ามูลวัวแล้ว กลุ่มผลิตกันที่ปุ๋ยอินทรีย์บ้านแม่ชนิดใต้ มีรายจ่ายคือค่าแรงสำหรับคนมาทำปุ๋ย วันละ 200 บาทต่อคน โดยการทำปุ๋ยครั้งหนึ่งใช้เวลาทำประมาณ 3-4 วัน โดยเลขานุการกลุ่มจะคอยจัดบันทึกการทำงานของสมาชิกอย่างละเอียด และจ่ายเงินเมื่อขายปุ๋ยให้กับลูกค้า ซึ่งมีทั้งชาวบ้านในหมู่บ้าน และโครงการหลวง

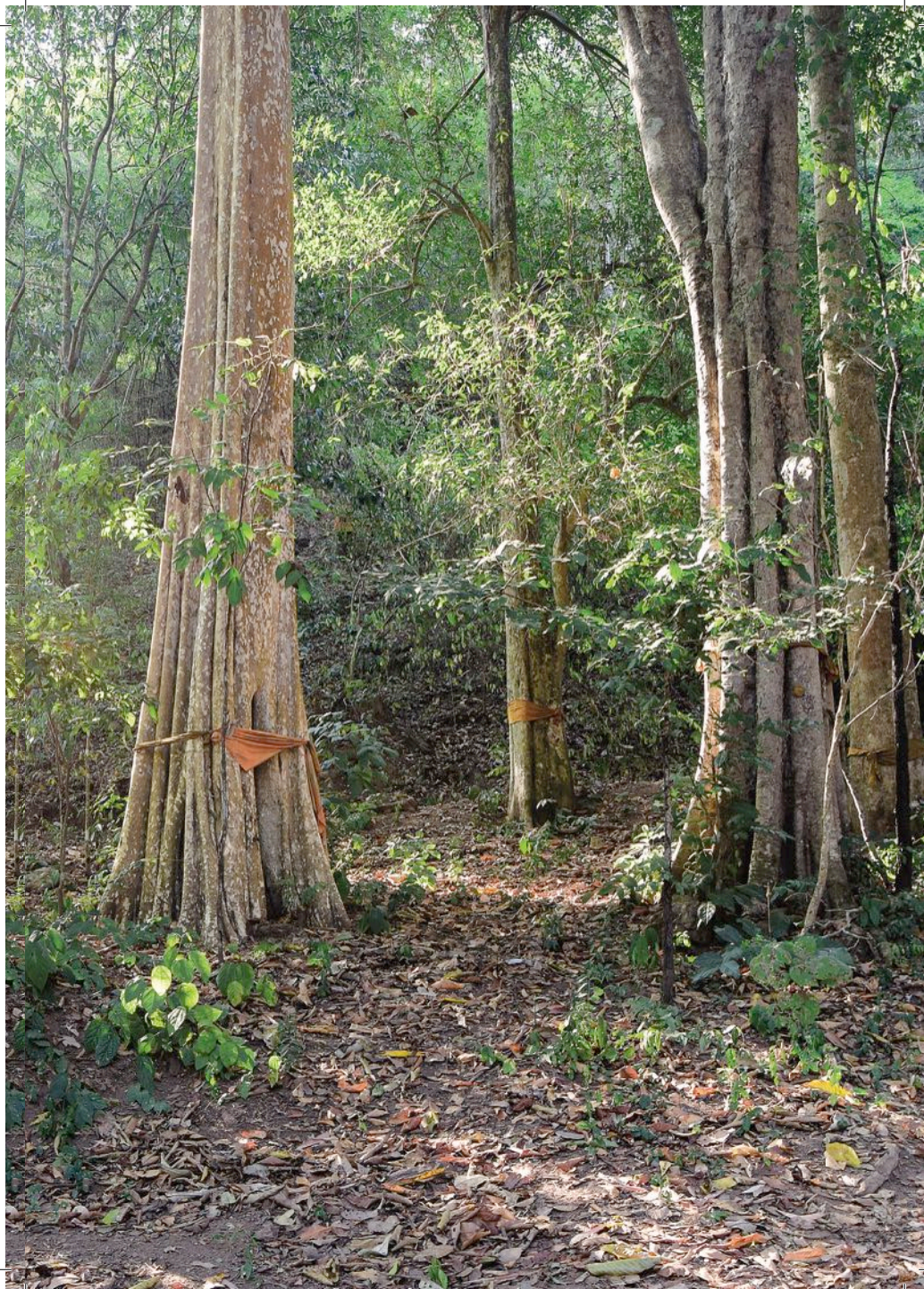
การทำปุ๋ยไม่เพียงทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ยังมีการใช้ประโยชน์ไปใช้ใส่แปลงนาแปลงผักของตัวเอง ที่สำคัญ ปัญหาซึ่งเคยรุมเร้าชาวบ้านอย่างปัญหาหมอกควัน เริ่มหายไป ส่งผลให้ที่นี่กลายเป็นหมู่บ้านปลอดควันพิษ เป็นเมืองในหุบเขาที่ชวนให้เข้ามาสัมผัส...

ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

Environment

วันนี้การบุกรุกทำลายป่าในพื้นที่ตำบล
น้ำแพร่หมดลงแล้ว ส่วนสำคัญเป็นเพราะ
ความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน ที่ตระหนักถึง
ความสำคัญของป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ
อาหาร เราเป็นคนเมือง รู้เพียงแค่ว่ารู้ตาม
แบบเรียนในหนังสือสังคม แต่วันนี้เราจะได้
รับรู้เรื่องราวที่เป็นของจริงกันบ้าง...

ป่าชุมชนบ้านดอยถ้ำ หมู่ที่ 9

อย่างที่เราทราบว่า พื้นที่กว่าครึ่งของตำบลน้ำแพร่เป็นป่า ที่ครั้งหนึ่งเคยอุดมสมบูรณ์ แต่การลักลอบตัดไม้ และแผ้วถางทำลาย ส่งผลให้ป่าหลายจุด โดยเฉพาะบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านดอยถ้ำ เสียหายอย่างหนัก

จิตร ใจคำ รองนายกเทศมนตรีตำบลน้ำแพร่ ในฐานะผู้ผลักดันเรื่องป่าชุมชน มาตลอดแล้วว่ เมื่อปี 2540 สมัยที่เขายังเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 นั้น วิฤต เศรษฐกิจ ต้มยำกุ้ง ทำให้มีคนตกงานจำนวนมาก หลายคนกลับคืนสู่ภูมิลำเนา ด้วยความที่ไม่มีรายได้ คนจึงบุกรุกป่า จนกระทั่งปี 2545 คณะรัฐมนตรีมีคำสั่งให้คนที่ทำกินในเขตป่ามาขึ้นทะเบียน โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องทำมาหากินในพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่องมาจนปี 2542

“ทางหลวงอุโลมให้คนที่เข้าไปทำมาหากินอยู่ก่อนปี 2542 ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าได้ โดยไม่มีการจับกุม และรอฟื้นฟูจนสิทธิ์ต่อไป แต่ปัญหาะลอกสองเกิดขึ้น คือคนส่วนหนึ่งเห็นเป็นโอกาส เข้าไปจับจอง แผ้วถางต่อในพื้นที่ใกล้เคียง แล้วยังมีการให้ชาวบ้านขายสิทธิ์ให้นายทุน เงิน 20,000-30,000 บาท นายทุนซื้อง่าย สุดท้ายที่ดินไม่ได้ตกอยู่ในมือชาวบ้าน กลายเป็นของนายทุนไปเสีย จนเมื่อปี 2546 ช่วงฤดูฝน มีเห็ดออก ผมขึ้นไปเก็บเห็ด ปรากฏว่า ทางที่เราเคยเดินเข้าป่า ถูกติดป้ายเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ห้ามเข้า ทั้งที่เป็นพื้นที่ป่า ผมเลยเรียกประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพราะที่นี้คือผืนป่าของบรรพบุรุษ เป็นหม้อข้าวหม้อแกงของเรา แต่เวลานี้ แค่ว่าเดินผ่าน ยังทำไม่ได้” จิตรเล่าถึงแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ป่า

การต่อสู้เปิดฉากขึ้นหลังการประชุมนัดแรก มีการระดมบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ทำกินในเขตป่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อำเภอ เพื่อประกาศเจตนารมณ์ว่า จะอนุรักษ์ป่า โดยยึดตามมติคณะรัฐมนตรี พร้อมตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนบ้านดอยถ้ำ จำนวน 25 คน ลงไปสำรวจในพื้นที่ จนเกิดการออกเอกสารสิทธิทำกิน (สทก.) ให้ผู้ที่เข้าหลักเกณฑ์ ซึ่งมีผู้ได้รับสิทธิ์ประมาณ 40 ราย

คณะกรรมการยังจัดทำระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนบ้านดอยถ้ำ เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2546 สาระสำคัญของข้อบังคับ มีตั้งแต่ห้ามบุกรุกพื้นที่ป่าอนุญาตให้เข้าไปทำกินเฉพาะผู้มีเอกสารสิทธิที่ราชการออกให้ และห้ามขยายพื้นที่ทำกิน ผู้ได้รับอนุญาตต้องดูแลพื้นที่โดยรอบ ไม่ให้บุคคลอื่นเข้ามาบุกรุก ห้ามซื้อ ขาย โอน เปลี่ยนเจ้าของที่ทำกิน ห้ามละทิ้งหรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ไม่เช่นนั้นคณะกรรมการจะขอคืนพื้นที่ ใช้เป็นป่าอนุรักษ์ ห้ามตัดไม้ไปทำสิ่งปลูกสร้าง ห้ามปลูกสร้างอาคารถาวรในพื้นที่ทำกิน เว้นแต่จะมีเอกสารอนุญาต ห้ามนำขยะมูลฝอยมาทิ้งในเขตป่า หากผู้ได้รับเอกสารสิทธิฝ่าฝืนข้อบังคับจะถูกพิจารณาให้คืนที่ดินทำกิน เป็นต้น

“ความจริงแล้วพื้นที่ทั้งหมดนี้เป็นป่าสงวนแห่งชาติแม่ท่าช้าง-แม่ขนิล ตรงที่ไม่ถูกต้องเรายึดคืนหมด ได้มาประมาณร้อยละ 70 ส่วนกลุ่มนายทุน แรกๆ เขาไม่ยอม มีการข่มขู่ แต่เราไม่กลัว เพราะเราทำในรูปคณะกรรมการ เราไปเจรจากันซึ่งหน้า มีอยู่รายหนึ่งเป็น

ข้าราชการ ซื้อที่ดินมา 250,000 บาท กำลังเตรียมขนำวัสดุก่อสร้างมาทำบ้านพัก ผมกับคณะกรรมการไปขอว่า ถ้าผมยอมให้ทำได้อื่นจะทำตาม ฉะนั้นผมขอคืนแล้วรับปากว่าจะทำพื้นที่ตรงนี้เป็นป่า เขายอมด้วยดี ขนำวัสดุลงหมด นอกจากนี้เราได้นำงบประมาณของกองทุนหมู่บ้านประมาณ 2,000 บาท มาจัดทำป้าย พื้นที่ไหนขอคืนเสร็จเราก็ดัดป้ายทำเป็นแนวเขต ถ่ายรูปเอาไว้ชัดเจน ใครจะมาย้ายไม่ได้” จิตรว่า

เมื่อพื้นที่มีความชัดเจน จิตรและคณะกรรมการจึงได้ริเริ่มโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีในช่วงวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝน โดยมีนักเรียนในพื้นที่อำเภอหางดง และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่เข้ามาช่วย และได้รับสนับสนุนกล้าไม้จากศูนย์เพาะชำกล้าไม้ห้วยดินดำ ขณะที่ในช่วงหน้าแล้ง มีกิจกรรมทำแนวกันไฟ เพื่อป้องกันไฟป่าไม่ให้ลุกลามเข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง

นอกจากนี้ ชุมชนยังจัดชุดตรวจอาสาจำนวน 7 ชุด เป็นชาวบ้านหมู่ที่ 9 ทั้งหมด

ชุดละประมาณ 15-16 คน ออกตรวจป่าทุกวันอาทิตย์ เวียนกันไปตั้งแต่เช้าจนบ่าย โดยช่วงแรกจำกัดให้เป็นหน้าที่ของพ่อบ้านเท่านั้น เพราะยังมีการต่อต้านรุนแรงอยู่ แต่ทุกวันนี้สถานการณ์คลี่คลายแล้ว จึงเปิดให้ทุกคนเข้าร่วมได้

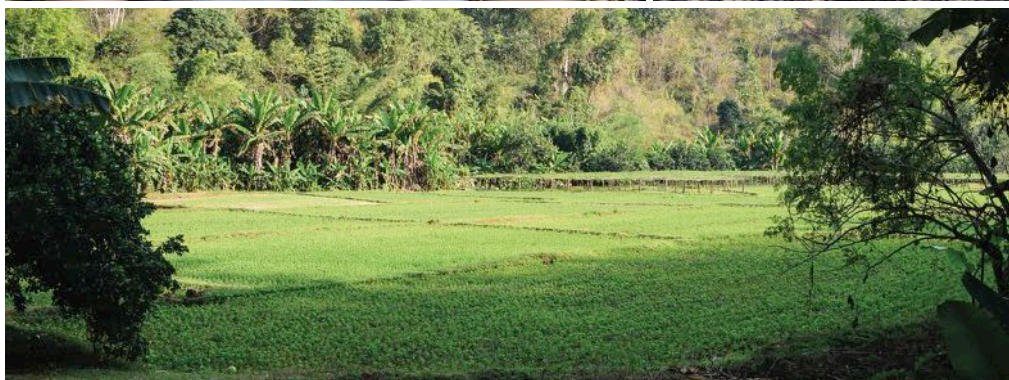
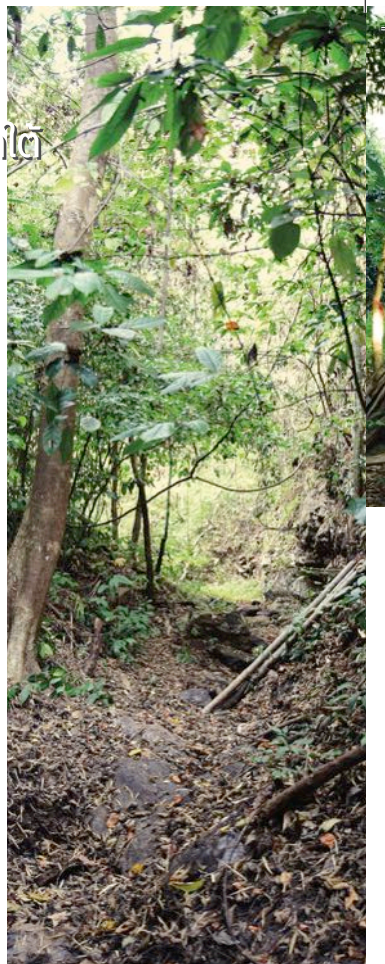
“สิ่งที่เราได้กลับคืนมา ถือว่าคุ้มค่ามาก อย่างหน้าเห็ดที่อื่นไม่ออก แต่ของเราได้กินหน้าเห็ด เราได้กิน เพราะตอนที่ผมเริ่มทำผมบอกเขาเลยว่า ป่าคือหม้อข้าวหม้อแกงของเรา ทุกอย่างอยู่ในป่า เป็นการลดรายจ่ายบางอย่างเหลือเราขายได้ อย่างเห็ดวันหนึ่ง 100-200 บาท ได้สบายๆ ส่วนเรื่องลักลอบตัดไม้ วันนี้ไม่เหลือแล้ว เพราะเราจับจริงไม่เว้นแม้แต่คนในหมู่บ้าน หรือชุดตรวจป่า เรายกโทษไม่ไป ต้องจำหรือวานคนไปแทน ถือเป็นกิจกรรมที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วม” รองนายกเทศมนตรีว่า

เราชอบตรงแนวคิดจัดชุดเวรมาก เพราะถือเป็นกลไกสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้ลูกหลาน และคงแนวคิดการอนุรักษ์ให้เข้มข้นไม่หย่อนคลายไปตามกาลเวลา...

กลุ่มอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า บ้านแม่ขนิลใต้

พันธ์ จันทรวงศ์

เรารู้จักกับภรรยาของพ่อหลวงบ้านแม่ขนิลใต้ หมู่ที่ 8 แล้ว คราวนี้เป็นคิวของพ่อหลวงบ้าง เขาดูประหลาดเล็กน้อย สอบถามจึงรู้ว่าเขาไม่ถนัดภาษากลางแม้แต่บ่อย

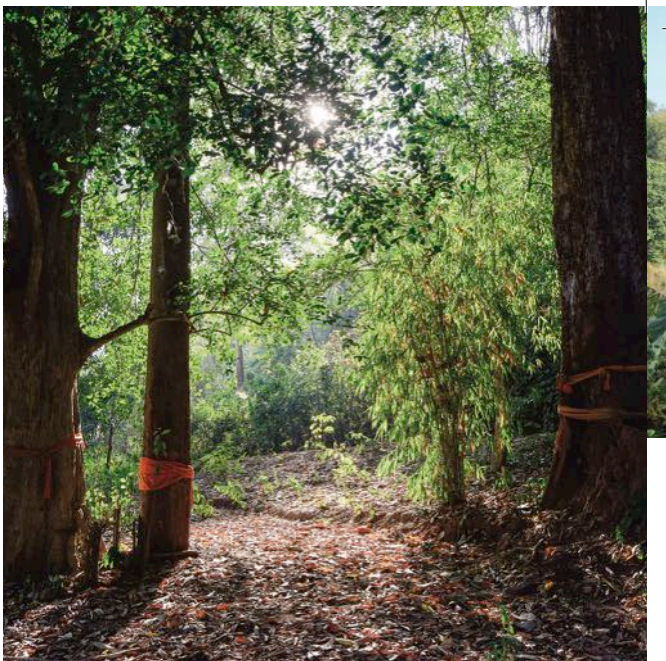
พันธ์ จันทรแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือพ่อหลวงบ้านแม่ขนิลใต้ หมู่ที่ 8 เขาตอบข้อสงสัยแรกของเรา ด้วยเราตั้งสมมติฐานว่าชาวบ้านที่นี่เป็นชนเผ่าบนเขา แต่พ่อหลวงปฏิเสธว่าไม่ใช่และอธิบายให้ฟังว่าบรรพบุรุษที่นี่เป็นคนเมือง ซึ่งอพยพหนีสงครามมาตั้งแต่ 300 ปีก่อน ตั้งรกรากสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน โดยตอนนี้นบ้านแม่ขนิลได้มีประชากร 196 คน จาก 56 หลังคาเรือน

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม น้ำกับป่าจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต แต่ช่วงหน้าแล้งมักเผชิญปัญหาขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านต้องร่วมมือกันหาวิธีกักเก็บน้ำเพื่อความอยู่รอด โดยที่นี่เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ

“ปากกับน้ำนั้นพ่วงกัน ถ้าดอยขาดป่าฟ้าขาดฝน คนก็ขาดใจ ฉะนั้นชาวบ้านเลยสร้างฝายเล็กๆ ในลำห้วยสาขาชื่อลำห้วยผึ้ง เพื่อกักน้ำไว้หล่อเลี้ยงป่า และชะลอตะกอนต่างๆไม่ให้ไหลลงมาข้างล่าง โดยได้งบประมาณจากเทศบาล แล้วก็มีการจากโรงเรียนน้ำแพร่กับสภาเด็กและเยาวชนมาช่วยด้วย” ผู้ใหญ่พันธ์กล่าว

นอกจากการสร้างฝายแล้ว ชุมชนแห่งนี้ยังทำพิธีบวชป่า ซึ่งผู้ใหญ่บ้านเห็นตัวอย่างจากพื้นที่อื่น แล้วคิดว่าน่าสนใจ จึงกลับมาทำที่หมู่บ้าน โดยนำผ้าจิวรไปมัดต้นไม้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่ามีเทพารักษ์สถิตอยู่

“ป่าที่นี่ถูกทำลายไปเยอะ เพราะมีการเปิดล้มปทาน ตอนแรกทำไม้สัก ต่อมาไม้เต็งรัง พอหมดยุคล้มปทาน ชาวบ้านจึงมาช่วยกันดูแลจริงจัง ปลูกเพิ่มบ้าง จัดคนมาดูแลบ้าง ช่วงนี้เริ่มดีขึ้น กลับมาเป็นป่าสมบูรณ์แล้ว ล่าสุดมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นำคณะมาสำรวจที่นี่ ปรากฏว่าพบสมุนไพรรั้ง 500 กว่าชนิด” พ่อหลวงว่า

อย่างไรก็ดี ด้วยความที่บ้านแม่ชนิดได้มีพื้นที่ติดกับอุทยานแห่งชาติอบขาน ทำให้การใช้ประโยชน์จากป่าเสื่อมเสี่ยงต่อการบุกรุกเขตป่าสงวน พ่อหลวงพันธ์จึงพูดคุยกับทางอุทยานฯ เพื่อขอถากพื้นที่ส่วนหนึ่งให้เป็นป่าใช้สอยสำหรับชาวบ้าน โดยออกกฎระเบียบเพื่อให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้ เช่น หากชาวบ้านต้องการนำฟืนหรือไม่มาใช้ ต้องขออนุญาตคณะกรรมการหมู่บ้านก่อน

พ่อหลวงยังเล่าให้ฟังต่ออีกว่า ชาวบ้านที่นี่ส่วนใหญ่ทำนา มีโฉนดที่นารวมกันกว่า 200 ไร่ ทำให้แต่ละปีต้องใช้น้ำเพื่อการเกษตรจำนวนมาก ชาวบ้านจึงช่วยกันทำฝายกันน้ำเข้านา และทำพิธีสักการะผีขุนน้ำทุกเดือนมิถุนายน เพื่อบวงสรวงเทพยดาขอฝนทำนา หากฝนตกต้องตามฤดูกาล ชาวบ้านจะไปทำพิธีแก้บนผีขุนน้ำ ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน

“เราบนผีขุนน้ำที่ต้นน้ำ ไข้ไก่คูหนึ่ง เหล้าขวดหนึ่ง บนกันก่อนเริ่มทำนา ส่วนวิธีแก้บนจะจัดพิธีเลี้ยงผี โดยเราเลี้ยงกันทั้งหมู่บ้านเลย เพราะที่นี้ยังคงมีการลงแขกเกี่ยวข้าว นอกจากนี้เรายังเลี้ยงผีฝายด้วย ในกรณีที่มีการซ่อมแซมฝาย ซ่อมลูกโหนดเสร็จ เลี้ยงลูกนั้น เพื่อให้ฝาย

อยู่คงทนถาวร” พันธอธิบาย

ฟังดังนั้น เรารู้สึกฉงนพอสมควร ด้วยอะไรหลายๆ อย่างที่นี้ยังคงรูปแบบชีวิตดั้งเดิม คล้ายชีวิตชาวป่าชาวเขา เห็นเราทำหน้าที่ประหลาดใจ พ่อหลวงจึงเล่าถึงอีกพิธีกรรมของคนที่นี่ คือการเลี้ยงพ่อบ้าน เพื่อให้พ่อบ้านคุ้มครองชาวบ้านจากภยันตรายต่างๆ โดยเลี้ยงทุกเดือนมิถุนายน

“เราเลี้ยงพ่อบ้านทุกปี จะมีรอบการเลี้ยงอยู่ เราจะเลี้ยงไถ่ในปีที่หนึ่ง และสอง พอปีที่สาม เราจะใช้สัตว์ใหญ่ เช่น หมู ชื้อมาจากตัวตำบล ส่วนปีอื่นๆ หลังทำพิธีสักการะเสร็จจะนำอาหารแจกจ่ายให้ชาวบ้านแต่ละครัวเรือน” พ่อหลวงว่า

พูดจบพ่อหลวงก็พาเราลัดเลาะที่นาที่อยู่ตรงที่ราบเชิงเขา เพื่อเข้าไปดูฝาย ให้อารมณ์เหมือนการเดินป่า คุณป้าท่านหนึ่งฟันไม้ไผ่ให้เราใช้พยางค์ แต่เดินไม่ไกลมาก เราก็มาถึงบริเวณฝาย ที่ทอดตัวสงบได้ร่มเงาของไม้ไผ่ข้างโน้นเนินขึ้น เรามองเห็นคันดิน และหินก้อน เวลานี้น้ำแห้งไปหมดแล้ว รอบเพียงกาลเวลาจะนำน้ำมาเติมเต็ม วันนั้นพวกเขาจะมีรอยยิ้ม...

เกษตรกรรม

Agriculture

เราพบกับเกษตรกร 2 ท่าน ต่างสโตล์กัน
อย่างสิ้นเชิง แต่ทั้งสองมีจุดร่วมอย่างหนึ่ง คือ
การทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเราได้แลกเปลี่ยน
พูดคุย ในฐานะคนภาคกลางที่ไม่ได้มีพ่อแม่
เป็นเกษตรกร สิ่งที่เราเรียนรู้เป็นโลกทัศน์ใหม่
ที่เราอยากนำมาแบ่งปัน...

ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน สวนป่าไร่นาผสม

วราวุฒิ รัตนวราหะ

เกรียงไกรพาเราเดินทางมายังอีกฝั่งปากของตำบล ณ บ้านหลังสุดท้ายที่มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลอื่น เราเห็นชายวัยกลางคนกำลังรดน้ำต้นไม้อยู่หน้าบ้าน ที่นี่เป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านสวนป่าไร่นาผสม ที่นายกเทศมนตรีตำบลน้ำแพร่พัฒนาเอ่ยถึง

เราได้รับการแนะนำให้รู้จักกับ **วราวุฒิ รัตนวราหะ** เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ที่วางสายยางลง เพื่อมาต้อนรับเรา นั่งลงบนม้านั่งได้ครู่หนึ่ง เจ้าบ้านก็เข้ามาสมทบ

“เราเพิ่งยกเลิกคณะศึกษาดูงานไป เพราะพื้นที่ไม่พร้อม เราอยากปรับปรุงใหม่ เลยกยกเลิก คืนเงินไปก่อน” เจ้าบ้านบอกเช่นนั้น ก่อนให้ความถึงที่มาของศูนย์ฯ แห่งนี้ว่า มีจุดเริ่มต้นจากความคิดของเขากับพี่ชาย **อาจารย์ชวน รัตนวราหะ** ซึ่งเป็นอดีตผู้ตรวจ

ราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเริ่มต้นทำสวนป่านี้มาตั้งแต่ปี 2530 พอทำไประยะหนึ่งจึงเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษา

จากประสบการณ์ที่เคยปลูกพืชโดยใช้สารเคมีมาก่อน และรับทราบถึงอันตรายเป็นอย่างดี สองพี่น้องจึงตั้งใจให้สวนแห่งนี้เป็นพื้นที่ปลอดสารพิษ 100 เปอร์เซ็นต์ เพื่อพิสูจน์ให้ทุกคนเห็นว่า การปลูกพืชแบบนี้ไม่เพียงช่วยลดต้นทุน แต่ยังช่วยเพิ่มรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตด้วย

“เดิมเรามีที่ดินอยู่ 4 ไร่ ต่อมาผมไปซื้อที่นาติดกันเพิ่มอีก 5 ไร่ แล้วเปลี่ยนให้เป็นสวนป่า ปลูกพืชผสมผสาน โดยด้านหน้าเราทำไม้ผล ส่วนด้านหลังเป็นป่าสัก มีบ่อปลา มีนาข้าว มีฝักริมรั้วสำหรับกันละอองสารเคมีจากข้างนอก การที่เราปลูกหลายอย่าง เราไม่ต้องกลัวเรื่องแมลง ไม่ต้องกลัวตลาด” วราวุฒิเล่า

จากหยาดเหงื่อแรงกายที่ทุ่มเทมา 20 ปี ก็พร้อมเปิดให้เยี่ยมชมเป็นครั้งแรกในปี 2550 โดยเจ้าของสวนใช้ไม้สักที่ปลูกไว้ มาสร้างเป็นห้องพักรับรอง ในช่วงแรกยังไม่มี กิจกรรมอะไรมา จนกระทั่งปี 2555 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้ามาแนะนำ ให้ทำหลักสูตรสำหรับเกษตรกร เพื่อยกระดับ เป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน

หลักสูตรของที่นี่ค่อนข้างหลากหลาย ตั้งแต่เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งสอดแทรก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกร ได้เรียนรู้เรื่องการปรับปรุงดิน การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยปลา ฮอร์โมนไข่ การผลิตก้อนเชื้อเห็ดฟาง การเพาะถั่วงอกไร้ราก การแปรรูป ผลผลิตในสวน ตลอดจนการทำบัญชีฟาร์ม และบัญชีครัวเรือน โดยผู้เข้าอบรมจะได้รับ ประกาศนียบัตรจากกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ และหลังการอบรมประมาณ 1-2 เดือน จะมีการติดตามประเมินผลว่าผู้เข้าร่วม ได้ใช้ประโยชน์อะไรบ้าง

“ในปีหนึ่ง เราเปิดรับประมาณ 2-3 รุ่น โดยหลักสูตรของเราแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือสิ่งที่ทางกระทรวงกำหนดไว้ว่าต้องมี เช่น เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องบัญชีครัวเรือน

ส่วนที่สอง เรากำหนดเอง โดยอาศัยพื้นที่ของเรา เป็นหลัก และเป็นสิ่งที่เกษตรกรสามารถนำไป ปรับใช้ได้ง่าย และเรามีวิทยากรที่มีความรู้ในด้านต่างๆ เข้ามาแบ่งปันความรู้ ด้วย” วราวุธผิอิตาย

แต่ละปี ทางศูนย์จะได้รับหนังสือจาก กระทรวง จากนั้นประสานไปยังองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น หรือศูนย์การศึกษาชนบทและ การศึกษาตามอัธยาศัยในพื้นที่ต่างๆ ให้ได้ จำนวนตามเกณฑ์ และทางสำนักงานการเกษตร และสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่จะอุดหนุน งบประมาณให้ผู้ที่มาดูงาน วันละ 100 บาท ต่อคน รวมถึงสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าวิทยากร ค่าเอกสาร อบรม ฯลฯ

นอกจากนี้ กรณีผู้ที่สนใจมาด้วยตัวเอง สามารถทำหนังสือขอเข้ามาเยี่ยมชมได้ฟรี แต่หากต้องการค้างคืน เพื่อเรียนรู้อย่างจริงจัง ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เช่น ค่าวิทยากร ค่าที่พัก

“จริงๆ การทำเกษตรนั้นไม่ยาก อาศัย ความขยัน อดทน” วราวุธผิอิตาย ก่อนพาเราไปดู เรือนพัก และสวนป่าของเขา...

เกษตรอินทรีย์แม่สุธรรม

ภาพของร่มคันใหญ่กลางแปลงถั่วเหลือง และไถร่นนั้นปรากฏว่าคูหนึ่งยกขึ้นชี้ฟ้า ยังติดตามีรูเลื่อน

สุธรรม ชมภูทิป กำลังยัดเส้นยัดสาย ให้คล้ายเมื่อยบนนาข้าวเกษตรอินทรีย์ขนาด 3 ไร่ 1 งานของเธอ

ครั้นส่งเสียงตะโกนเรียกไป ไบหน้าของ เกษตรกรหญิงยิ้มรับจึงไถสัฟตันถั่วเหลืองขึ้นมาทักทาย เธอร้องบอกให้เราได้อยู่ที่ตรงนั้น ไม่ต้องบุกตะลุยไปหาถึงกลางแปลง

ความแคล่วคล่องว่องไวของเจ้าตัวขนให้คะเนว่าเธออยู่ในวัยกลางคน แต่เมื่อเข้าใกล้จนสบหน้าค่าตากันได้ถนัดถนี้ จึงรู้ว่า เธออายุมากกว่าที่คิดไว้

แปลงนาของสุธรรมอยู่ในบ้านแพะขวาง ครั้งหนึ่งที่นี่เคยอุดมด้วยสารเคมีนานาชนิดมาก่อน แต่ด้วยความตั้งใจจริง จึงทำให้มีวันนี้

“ความจริงอยากทำเกษตรอินทรีย์มาตั้งนานแล้ว เพราะชอบฟังธรรมะ วันหนึ่งเปิดวิทยุฟังสันติอโศก เขาแนะนำให้ทำเกษตรอินทรีย์ ตัวเองคิดว่าน่าจะทำได้ ตอนนั้นปี 2539 ลองเริ่มทำ แต่ทำได้ 1 ปี ผู้เป็นแม่ไม่เห็นด้วย เกบอกว่าปลูกไม่ได้กิน ไม่ต้องทำ แล้วก็ซื้อปุ๋ยซื้อยาให้เรียบร้อยเลยต้องกลับมาทำเคมีต่อไป” แม่สุธรรมเล่า

กระทั่งปี 2547 หลังจากมารดาเสียชีวิต เธอตัดสินใจกลับมาทำเกษตรอินทรีย์อีกครั้ง โดยเข้าร่วมกับมูลนิธิสายใยแผ่นดินที่เข้ามาเผยแพร่เรื่องเกษตรอินทรีย์ในตำบลทางดง ตั้งแต่ปี 2545 ที่นั่นมีความรู้และตลาดสำคัญอย่างสหกรณ์กรีนเนท คอยรับซื้อผลผลิต

สุธรรมเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์เกษตรพัฒนา ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง ซึ่งเป็นเครือข่ายของสหกรณ์กรีนเนท

ในปีแรกที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ สุธรรม
เจอปัญหาสารพัด ด้วยพิษของเคมีเผยตัวออกมา
ทันทีที่บอกเลิก เธอจึงไปหาความรู้เพิ่มเติม

“ในปีแรก แม่เปลี่ยนมาปลูกข้าวพันธุ์
มะลิแดง ซึ่งตลาดต่างประเทศต้องการ ผลผลิต
ส่งให้สหกรณ์เกษตรพัฒนา” แม่สุธรรมว่า

เมื่อเข้าสู่ปีที่สองจึงได้เริ่มทำสัญญาขายให้
สหกรณ์กรีนเนท ผ่านทางสหกรณ์เกษตรพัฒนา
ด้วยได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสำนักงาน
มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แล้ว โดยสหกรณ์
กรีนเนทจะมาขนข้าวจากสหกรณ์เกษตรพัฒนา
ไปรวมไว้ที่จังหวัดยโสธร ก่อนจะนำไปแปรรูป
แล้วส่งขายต่างประเทศต่อไป ซึ่งข้าวที่ส่งขาย
ให้สหกรณ์กรีนเนทได้ราคาดีกว่าตลาดทั่วไป
ถึง 15 เปอร์เซ็นต์

สหกรณ์กรีนเนท จำกัด เป็นองค์กรพัฒนา
เอกชนที่ทำงานร่วมกับมูลนิธิสายใยแผ่นดิน
โดยทำหน้าที่ด้านการตลาด เชื่อมประสาน
ระหว่างเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรกรรม
ทางเลือก กลุ่มธุรกิจชุมชน และผู้บริโภค ทั้งยัง
เน้นส่งเสริมและเผยแพร่แนวทางเกษตรอินทรีย์
และพัฒนากระบวนการตลาดทางเลือกอีกด้วย

นอกจากรับซื้อผลผลิตแล้ว สหกรณ์
กรีนเนทยังเป็นผู้กำหนดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก
ในแต่ละปี เพื่อให้ตรงกับความต้องการของ
ตลาดต่างประเทศ อย่างปี 2558 ให้ปลูก
พันธุ์มะลิแดง ซึ่งแม่สุธรรมจะคัดเลือกเฉพาะ
เมล็ดที่เต่ง และมีสีแดงสดเท่านั้น

“ก่อนปลูกข้าวต้องลงปุ๋ยคอกเพื่อไถกลบ
เป็นปุ๋ยพืชสด และระหว่างปลูกต้องคอย
ตัดหญ้าทุกเดือน ส่วนวิธีป้องกันศัตรูพืชจะใช้
เชื้อราบาเวอเรีย น้ำใบสบเสือ สำหรับกัน
เพลี้ยจักจั่น และน้ำหมักปลากับสับปะรด

ฉีดพ่นใส่ข้าวเดือนละครั้ง” แม่สุธรรมว่า

“เมื่อปี 2558 แม่ขายข้าวประมาณ
19,000 บาท หักต้นทุนแล้วเหลือกำไร
ประมาณ 10,000 บาท แม่ได้ไม่เยอะเพราะ
ไม่ได้ปลูกจำนวนมากเหมือนเกษตรกรหลายๆ
คน อีกอย่างคือราคาข้าวตกลงเรื่อยๆ อย่าง
เมื่อ 2 ปีก่อน แม่ขายได้ประมาณ 26,000
บาท” สุธรรมเปรียบเทียบราคาสผลผลิตที่ลดต่ำ
ลงมาทุกปี แต่กระนั้น ใบหน้าของเธอยังมีแต่
รอยยิ้ม

สุธรรม ชมภู่โต

นอกจากทำนาอย่างเช่นเวลานี้ แม่สุธรรม จะปลูกถั่วเหลือง ผลผลิตส่วนหนึ่งจำนวน 30 ถึง ถึงละ 450 กิโลกรัม กิโลกรัมละ 30 บาท รวมแล้วเป็นเงิน 13,500 บาท ส่งขาย สหกรณ์กรีนเนท ส่วนที่เหลือนำมาขายเอง ที่ตลาด โดยทำเป็นถั่วแระ ซึ่งขายดีมาก เพราะ คนมั่นใจในความปลอดภัย จนบางปีรายได้จาก ถั่วเหลืองนี้สูงถึง 36,000 บาทเลยทีเดียว

เวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมาทำให้แม่สุธรรม ได้ข้อสรุปว่า การทำเกษตรอินทรีย์ได้ผล

ตอบแทนดีกว่าเกษตรเคมีหลายเท่า นอกจาก ผลผลิตที่มีคุณภาพสูงกว่า และขายได้ราคา ดีกว่าแล้ว กระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ยังทำให้เธอมีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้นด้วย

แต่เราดูจากรอยยิ้มบนใบหน้าของแม่สุธรรม แล้ว คิดว่าน่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เธอ มีสุขภาพดี ด้วยแม่สุธรรมมีอาหารที่ปลอดภัย มีอากาศแวดล้อมที่ปลอดภัยจากสารพิษ และ อารมณ์ที่เราแทบหาความขุ่นมัวไม่เจอ...

វត្តបុរេ

Culture

ลัดเลาะไปยังที่ต่างๆ จนได้ล่วงรู้มาว่า
ในตำบลน้ำแพรมีครูเพลงชื่อดังเคยอาศัยอยู่
ที่นี่ ที่บอกว่าเคยก็เพราะ **พ่อครูคำ กาไวย์**
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ประจำปี
2535 ได้เสียชีวิตไปแล้วเมื่อปี 2557 ทว่า
ยังโชคดีที่พ่อครูคำมีทายาทคอยสืบทอด
เรามีโอกาสไปเยือนบ้านพ่อครูคำ และพบกับ
พ่อหลวงแห่งบ้านแพะขวาง ซึ่งเป็นทายาท
ของพ่อครู...

บ้านกลองสะบัดชัย พ่อครูคำ กาไวย์

จวบจนวันนี้ นับได้มากกว่าครึ่งศตวรรษแล้ว ที่ชื่อของ **พ่อครูคำ กาไวย์** ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ประจำปี 2535 ได้โลดแล่นอยู่ในวงการเพลงพื้นเมือง เป็นที่รู้จักนับถืออย่างกว้างขวาง ทั้งด้วยความสามารถด้านศิลปะการแสดง และการประพฤติปฏิบัติของตัวพ่อครูตัวเอง

จากคำบอกเล่าของ **สิบเอกไพรินทร์ กาไวย์** พ่อหลวงแห่งบ้านแพะขวาง หมู่ที่ 3 ทำให้เรารู้จักตัวตนของพ่อครูคำ

“แถมเป็นศิลปินจริงๆ เรื่องการค่านี้นิไม่เคยคิดตอนตัวตาย พ่อมีเงินแค่ 18,000 บาทเท่านั้น” พ่อหลวงว่า

พ่อครูค่านับเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงคนสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาล้านนาอย่างการตีกลองสะบัดชัย มาเผยแพร่แก่อนุชนรุ่นหลัง ซึ่งยังรวมไปถึงการร่ายรำ การประดิษฐ์กลองจนมีลูกศิษย์มากมายนับร้อยชีวิต

เราพูดคุยจนทราบว่ กลองสะบัดชัยเป็นศิลปะล้านนาที่มีมานานหลายร้อยปีสมัยก่อนใช้ตีเอาฤกษ์เอาชัยก่อนออกศึกสงคราม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ทหารกล้า ให้มีพลังนำชัยชนะกลับมา โดยทำนองที่ใช้ในการตีมีอยู่ 3 ทำนอง คือ ชัยเกรียชัยดีถี และชนะมาร

กาลเวลาผ่านไป บ้านเมืองปลอดจากศึกสงคราม ชาวบ้านนำกลองสะบัดชัยมาตีในขบวนแห่ และตีในงานแสดงศิลปะทั่วไป โดยลักษณะการตีจะค่อนข้างผาดโผน สร้างความตื่นเต้นเร้าใจ มีการออกท่าทางทั้งเข่าศอก และขยับศีรษะ ประกอบการตีด้วย

“จะเรียกว่าผมเป็นลูกศิษย์คนแรกของครูคำก็คงไม่ผิด แต่ว่าศิลปะพื้นเมืองมีข้อเสียอยู่อย่าง คือดำรงชีพไม่ได้ ค่าตัวถูกเหลือเกิน ไม่เหมือนกับสากล อย่างครูคำนั้น มีอาชีพจริงๆ คือทำนา ฉะนั้นแถมสอนลูกศิษย์ทุกคนว่า งานเพลงศิลปะแขนงนี้ยึดเป็นอาชีพไม่ได้ ทำด้วยใจรักการแสดง อย่างน้อยได้ค่าไฟ ได้ออกไปเปิดหูเปิดตา ได้เพื่อนพ้องน้องพี่ คือแถมไม่ได้มองว่าศิลปะนี้เป็นอาชีพ แต่เป็นความสุขต่างหาก” พ่อหลวงถ่ายทอดความคิดของพ่อครู

เมื่อมีสุขอยู่ในหัวใจ ทำให้งานของครูคำมีความโดดเด่น ด้วยการนำกลองสะบัดชัยแบบโบราณมาตกแต่ง ใส่ลวดลายพญานาคจนเป็นที่กล่าวขาน

“แถมทำเพราะชอบจริงๆ ไม่เคยคิดว่า สิ่งที่จะทำได้เป็นศิลปินแห่งชาติ แค่ผอ. **คุณชาญ สิโรต** ผู้ที่สร้างอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เห็นว่ากลองที่ครุค่านั้นแปลกดี เลยเอาไปตี เกิดมีชื่อเสียงขึ้นมา ภายหลังมีวิทยาลัย นาฏศิลป์เชียงใหม่ เขาก็เชิญครุค้ำไปสอน แต่ถึงอย่างนั้น แง้งถึงหลักว่า ไม่เอาศิลปะ ไปหากิน ผมเคยคุยกับแถมว่า เมื่อเราเป็น ต้นแบบในการผลิตกลอง ทำไม่ถึงไม่ทำโรงงาน ผลิต พอผมตอบว่า ศิลปะพวกนี้ แถมได้มาฟรี ทุกอย่าง ด้วยเป็นลูกคนจน จึงแอบดูเขา ตีกลองที่วัดเอรัณทวัน เรียนแบบครูพักลักจำ มา ที่สำคัญการทำกลองเยอะๆ เป็นการตัดไม้ ทำลายป่า แล้วกลองใบหนึ่งก็อยู่เป็นร้อยๆ ปี

ฉะนั้นคงไม่มีใครมาซื้อ เวลาไม่มีใครมาขอ ก็ให้เขาไป ทำให้แกมีลูกศิษย์ทั้งในและนอก วิทยาลัยเต็มไปหมด เชื่อไหมว่าวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2557 ซึ่งเป็นวันที่ครุค้ำเสียชีวิต กลองสะบัดชัยมากกว่า 100 ใบมาจากไหน ไม่รู้ ตีตั้งแต่บ่ายสองถึงหกโมงเย็น เพื่อส่ง ครุค้ำขึ้นสวรรค์” พ่อหลวงรำลึกถึงค่าของ ผู้เป็นพ่อ

จากต้นแบบที่เห็นมาทั้งชีวิต ทำให้ พ่อหลวงอดเสียตายไม่ได้ หากศิลปะที่ครุค้ำ ตั้งใจถ่ายทอดมาตลอดต้องหมดไป ฉะนั้น เขาจึงตัดสินใจทำที่พำนักสุดท้ายของพ่อครุ ให้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้

สิบเอกไพรินทร์ กาไวย์

“มองไปในวงการ ครูกลองที่มีชีวิตอยู่ตอนนี้ อายุ 80 ปีขึ้นทั้งนั้น แล้วผมเองเห็นพ่อทำกลองมาตลอด ก็กลัวว่าจะหาย วันนั้นคิดหาได้ แต่คนผลิตไม่มี ผมเลยเปิดศูนย์เรียนรู้ตั้งปณิธานไว้ว่า ต้องมีกลองให้ยืมฟรี คนสั่งทำกลองจะได้กลองในราคาถูก โดยผมเปลี่ยนจากไม้เป็นเหล็ก โดยใช้เหล็กหนา 3 หุน กว้าง 25 นิ้ว หนา 14 นิ้ว ซึ่งใช้งานดีกว่าไม้ หนักกว่าส่วนหนึ่งกลอง สมัยก่อนหายาก ต้องไปสั่งซื้อมา เพราะเราซื้อผืนน้อย วันนั้นผมไปซื้อวู้จากโรงฆ่าสัตว์ ถลกหนังแล้วชิงเอง เรียกว่าตัดวงจรทุกอย่าง ขับริดไม่เกิน 3 กิโลเมตร ผมทำกลองได้ โดยเวลานี้ ผมเอาวิธีทำกลองไปจดลิขสิทธิ์เรียบร้อยแล้ว รวมไปถึงลดขนาดด้วย เพื่อเก็บลายเซ็นของครูคำไว้” พ่อหลวงว่า

ปัจจุบัน ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ เปิดสอนฟรีในทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่ 09.00-12.00 น. โดยสอนทั้งศิลปะการทำกลองสะบัดชัย การตีกลองสะบัดชัย รวมไปถึงการฟ้อนรำ อย่างการฟ้อนเจิง และฟ้อนดาบ ซึ่งเป็นศิลปะที่ครูคำถนัด โดยการฟ้อนเจิง คือการฟ้อนที่ใช้ท่าทางและชั้นเชิงของการต่อสู้แบบมือเปล่า ส่วนการฟ้อนดาบ คือการฟ้อนที่ใช้ลีลาการต่อสู้ หรือชั้นเชิง โดยมีดาบเป็นอุปกรณ์

นอกจากการทำศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ พ่อหลวงไพรินทร์ยังสืบทอดเจตนารมณ์ของครูคำ ด้วยการมอบทุนการศึกษาให้เด็กๆ รวมไปถึงเป็นศูนย์กลางรับงานแสดงต่างๆ เพื่อให้คณะไวยเออร์ดน ซึ่งเป็นวงของหมู่บ้านดำรงอยู่ต่อไป และสมาชิกวง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนา จะได้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัวอีกทาง

คำใช้จ่ายในศูนย์เรียนรู้ โดยหลักมาจาก

การผลิตกลอง ซึ่งทำเฉลี่ยปีละสิบใบ คิดราคาไม่ต่างจากต้นทุนมากนัก คือใบละ 20,000 บาท ถ้ารวมฆ้องด้วย ตกชุดละ 26,000 บาท และในแต่ละปี พ่อหลวงมีโครงการแจกกลองสะบัดชัยหนึ่งใบให้แก่โรงเรียนที่สนใจ และติดต่อเข้ามา ซึ่งวิธีให้ของพ่อหลวงไม่ซับซ้อนอะไร โดยใช้วิธีจับสลากเอา

“ผมบอกกับภรรยาคนที่ 2 ของครูคำว่ายายต้องอุทิศที่นี้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพราะที่นี้เป็นเหมือนบ้านของลูกศิษย์ทุกคน ใครมาเราต้องต้อนรับ แม้ที่ดินที่นี้จะ เป็นของผม แต่ก็เหมือนเป็นที่สาธารณะ นอกจากนี้ผมยังพยายามนำศิลปะของครูคำไปผสมกับดนตรีสากลในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้ภูมิปัญญานี้มีความร่วมสมัย และยืนระยะอยู่ได้นาน” พ่อหลวงว่า

นอกจากนี้พ่อหลวงไพรินทร์ยังจัดงานรำลึกถึงครูคำ ทุกวันที่ 24 กุมภาพันธ์ โดยใช้พื้นที่หลังบ้านส่วนหนึ่งทำเป็นเวทีดิน ชวนลูกศิษย์ลูกหาของครูคำมาแสดงเพื่อเป็นเกียรติแก่พ่อครู ทั้งยังจัดทำกลองสะบัดชัยที่ใหญ่ที่สุดในโลก และตีได้จริง หนักกว่า 50 นิ้ว ซึ่งก็ได้เพื่อนพ้องน้องพี่ที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาของครูคำมาช่วยกัน โดยใช้เวลาทำอยู่ 7 เดือนเต็ม

ผลจากความตั้งใจของพ่อหลวงไพรินทร์ทำให้ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์เรียนรู้ดีเด่นของจังหวัดเชียงใหม่

เราเดินดูกลองลายพญานาคของพ่อครูคำกับนวัตกรรมใหม่ที่พ่อหลวงไพรินทร์ใช้ทำกลอง เราพบว่า หลังประติมากรรมเข้ามา มีเรื่องราวมากมายที่เราเก็บกลับออกไปเช่นเดียวกับใครต่อใครที่ผ่านเข้ามา...

พักผ่อนหย่อนกาย

Stay

ระหว่างวันของการลัดเลาะไปในตำบลน้ำแพร่ ด้วยแดดบ้านเมืองเรารธรรมดาเสียที่โหด ทำให้ยังไม่ทันจะหมดวัน ก็พลันจินตนาการไปถึงที่นอนแสนอบอุ่น ผ้าห่มที่ห่อหุ้มกายยามค่ำคืน ยิ่งในช่วงฤดูหนาวแบบนี้ คงจะเป็นความสุขถึงที่สุด

เมื่อยามเย็นมาถึง ผู้นำทางของเราปรารถนาจะอดอยู่ที่หน้าบ้านของ **จินดา คำมา** พนักงานจ้างประจำเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา ค่ำคืนนี้ เราจะนอนที่บ้านของเธอ

หลังเดียวอาจยังไม่เห็นภาพโฮมสเตย์ของตำบลน้ำแพร่ได้อย่างถนัดถนี้ เราจึงขอให้ผู้นำทางของเราพาชมโฮมสเตย์อีกหลังหนึ่ง ซึ่งเป็นบ้านของ **จินตนา วิทยญา** อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบ้านแพะขวาง หมู่ที่ 3...

โฮมสเตย์แม่จินดา

จินดา คำมา

บ้านของ **จินดา คำมา** พนักงานจ้างประจำเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา ตั้งอยู่ในหมู่บ้านแพะขวาง หมู่ที่ 3 เป็นบ้านชั้นเดียวดูเรียบง่าย แต่เจือด้วยความอบอุ่น ซึ่งทั้งหมดนี้ต่างสะท้อนออกมาผ่านบรรยากาศไมตรีของเจ้าบ้านด้วยเช่นกัน

“บ้านหลังนี้สร้างเมื่อปี 2553 แต่สร้างไม่เสร็จสักที เพราะชวงนั้นลูกเข้าเรียนมหาวิทยาลัยพอดี ต้องเอาเงินไปส่งลูกก่อน” จินดาเริ่มต้นย้อนเรื่องราวของบ้านหลังนี้ ที่กว่าจะเสร็จก็ต้องใช้หนี้พักน้ำแรงมหาศาล

หลังลูกเรียนจบ จินดาเริ่มปะติดปะต่อบ้านทีละเล็กละน้อย จากเงินที่เก็บหอมรอมริบมา เดิมที่มีเพียงโครงบ้านกับหลังคา ก็เริ่มปูพื้นและกระเบื้องเรียบร้อย ปะกลบองค์ประกอบสำคัญอีกหลายจุด จนกระทั่งเป็นบ้านหลังใหม่ รอลูกที่เวลานี้ไปทำงานข้างนอก กลับมาเมื่อไร ก็มีบ้านคอยทำ

เมื่อบ้านว่างอยู่ ประกอบกับเมื่อปี 2558 เทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนาได้เข้าร่วมโครงการกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งทำให้พื้นที่ของตำบล

กลายเป็นแหล่งศึกษาตามหลักสูตร 5 วัน 4 คืน จินดาจึงเห็นว่าเป็นโอกาสดี ที่จะเข้าร่วมเป็นหนึ่งในโฮมสเตย์ ไว้คอยรับแขกต่างถิ่นที่มาร่วมเรียนรู้ ณ ตำบลน้ำแพร่

“ลูกเรียนจบ ก็ไปทำงานที่อื่น วางใจกลับมาพอเทศบาลเขาประกาศค้นหาบ้านพักโฮมสเตย์ ป้าจึงสมัครเข้าร่วม พอได้เงินมาก็เอาไปซื้อพัดลมมาใส่เพิ่ม ซื้อมีสตาข้างหน้า ตอนนั้นบางห้องยังไม่เสร็จ หมดงบก่อน รอได้เงินมาก็จะทาสี และใส่พัดลมให้ครบทุกห้อง” จินดาเล่าไปหัวเราะไป

สำหรับบ้านพักหลังนี้ ปัจจุบันมี 2 ห้องนอน 2 ห้องน้ำ รองรับแขกได้มากถึง 8 คน เพราะทางเจ้าบ้านได้จัดเตียงนอนไว้ในส่วนของห้องโถงด้วย มีเครื่องนอน หมอน ผ้าห่มไว้ให้พร้อมเสร็จสรรพ ส่วนเรื่องอาหารเช้า จินดาทำอาหารเมืองรับรอง ทั้งแกงฮังเล แกงโฮะ แล้วก็ทำอาหารภาคกลางบ้าง แล้วแต่แขกว่าอยากรับประทานอะไร

“แขกที่มาอยู่ส่วนใหญ่จะชม แต่ป้าไม่ค่อยอยากได้ อยากให้ตีมากกว่า จะได้รู้ว่าต้องปรับปรุงอะไรบ้าง” จินดาทิ้งท้าย...

จินตนา วิญญาณ

โฮมสเตย์แม่จินตนา

บ้านพักของ จินตนา วิญญาณ อาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บ้านแพะขวาง
หมู่ที่ 3 อยู่ท่ามกลางบรรยากาศบ้านไร่ อยู่ติด
ริมทุ่ง ตัวบ้านสร้างขึ้นมาตั้งแต่ปี 2516 เดิม
เป็นบ้านไม้ยกใต้ถุนสูง แต่มาภายหลังต่อเติม
ชั้นล่าง กั้นปูนรอบขอบชิด ดูกลายเป็นบ้าน
สองชั้น ชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างเป็นปูน

จินตนาเปิดบ้านเป็นโฮมสเตย์ตั้งแต่ปี 2558
ตามคำเชิญชวนของเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา
ด้วยมีห้องว่าง สามารถใช้รับรองแขกต่างถิ่นที่
เข้ามาเรียนรู้ที่ตำบลน้ำแพร่ โดยบ้านหลังนี้
สามารถรับแขกได้ 8 คน โดยจินตนาเตรียม
เครื่องนอนที่ห้องโถงชั้นบนให้แขกได้พักผ่อน
ตามสบาย มีเครื่องปรับอากาศพร้อม ส่วน
ห้องน้ำมีรับรองมากถึง 3 ห้อง แล้วยังมี
สัญญาณอินเทอร์เน็ตให้ใช้อีกด้วย

“คนที่มาส่วนใหญ่ หากไม่เป็นชาวล้าน
ก็เป็นหญิงล้วน จุดเด่นของที่นี่ คงเป็นความเงียบ
เพราะบ้านตั้งอยู่หลังสุดท้ายของซอย ติดกับ
ทุ่งนา” จินตนาว่า

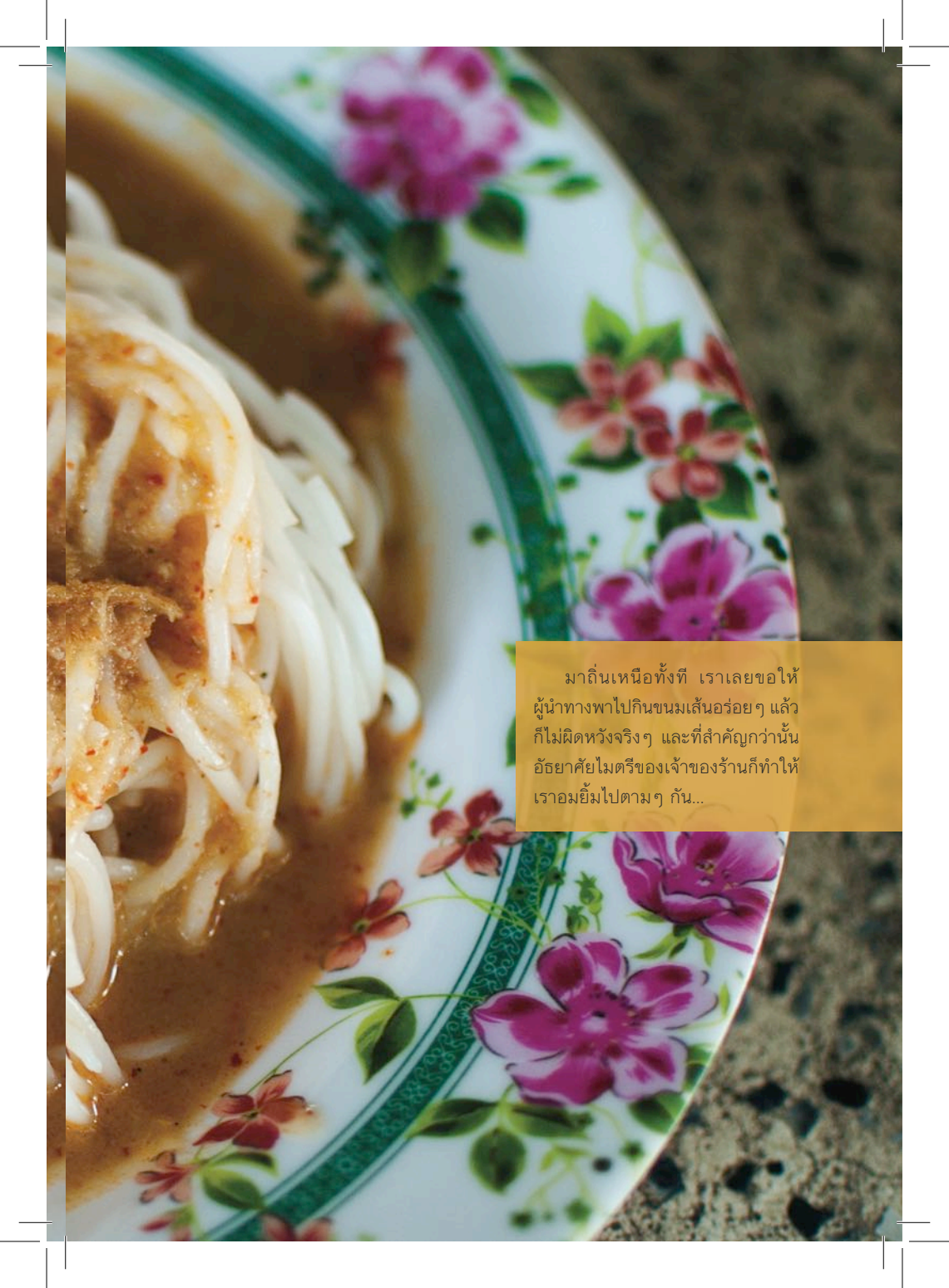
เวลามีแขกมาพัก จินตนาจะคอยเป็นเพื่อน
พูดคุยไม่ให้แขกเหงา รับรองอย่างเป็นกันเอง
เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ด้วยความที่
จินตนาทำงานอาสาสมัครมาตลอด จึงอยาก
ถ่ายทอดประสบการณ์และเรื่องราวต่างๆ ของ
หมู่บ้านให้คนอื่นได้ฟังบ้าง และที่สำคัญยัง
ถือเป็นโอกาสที่เธอได้รับฟังสิ่งดีๆ ในพื้นที่อื่น
เพื่อนำกลับมาพัฒนาบ้านแพะขวางต่อไป

“ส่วนเรื่องอาหารเช้า แม่จะคอยถามแขก
ก่อนว่า เขาอยากกินอะไร ถ้าเขาบอกว่าอะไร
ก็ได้ แม่จะจัดอาหารพื้นบ้านให้ ที่ทำบ่อยๆ
เลย คือแกงฮังเล น้ำพริกอ่อง และจิ้มผักกาด”
จินตนาทิ้งท้าย...

อาหารการกิน

Where to eat

มาถึงเหนือทั้งที เราเลยขอให้
ผู้นำทางพาไปกินขนมเส้นอร่อยๆ แล้ว
ก็ไม่ผิดหวังจริงๆ และที่สำคัญกว่านั้น
อัยยาศัยไมตรีของเจ้าของร้านก็ทำให้
เราอมยิ้มไปตามๆ กัน...

ขนมเส้นรสชาติละมุนลิ้นของ ลำดวน ไชยลังกา อยู่คู่กับชาวน้ำพริมาแล้วมากกว่า 20 ปี แต่ละวันมีลูกค้าแวะเวียนมาลิ้มลอง ไม่ขาดสาย เรียกว่าขายไม่ถึงเย็นก็หมด เสียก่อน ด้วยราคาขายแสนคุ้มสุดคุ้ม เพียงจานละ 15 บาทเท่านั้น

ส่วนตัวน้ำยา ที่นี้มิให้เลือก 2 แบบ คือน้ำเงี้ยว กับน้ำยา หรือจะผสมกันก็ไม่มีใครว่า โดยป้าลำดวนทำเองทุกขั้นตอน แถมสูตรการทำก็ไม่เหมือนใคร อย่างน้ำเงี้ยวนั้น ป้าลำดวนใส่ทั้งถั่วเน่า ใส่ทั้งน้ำปลาร้าต้ม ทำให้รสชาติกลมกล่อมยิ่งขึ้น

“เมื่อก่อน แม่ทำแกงเขียวหวานด้วย แต่ตอนหลังเหนื่อย เลยไม่ค่อยได้ทำ แต่ถ้าทำก็หมดทุกที” เจ้าของร้านเล่าให้ลูกค้ารู้สึกเสียดายเส่นๆ

นอกจากขนมเส้นแล้ว อีกงานที่โดดเด่นไม่แพ้กัน คือส้มตำ ยืนยันได้จากการคว่ำรางวัลประกวดส้มตำมาแล้วหลายเวที โดยเฉพาะระดับอำเภอ ซึ่งเธอได้รางวัลที่ 2 เลยทีเดียว

“ส้มตำของที่นี่เป็นแบบประยุกต์ แม้มีสูตรเด็ด คือใส่กะปิดินเหนียว แล้วน้ำปลาร้าที่ใช้ต้องต้มให้สะอาด เพราะแม่ไปประกวดบ่อย แล้วกรรมการส่วนใหญ่เป็นสาธารณสุข ฉะนั้นจึงใส่ใจเรื่องนี้มากเป็นพิเศษ” ป้าลำดวนว่า

ปัจจุบันร้านขนมเส้นป้าลำดวน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 บ้านบ่อ เปิดทุกวันเว้นวันพุธ ตั้งแต่ 10.00 น. จนกระทั่งของหมด แต่ทั้งนี้ก็มีค่าเตือนสำหรับผู้ที่จะแวะเวียนมา คือ ป้าลำดวนไม่รับธนบัตรใบละ 500 บาท และ 1,000 บาท เนื่องจากไม่มีทอน ฉะนั้นก่อนมารับประทาน อย่าลืมแลกเงินให้เรียบร้อยด้วยนะ ป้าลำดวนบอกมา...

เที่ยวชมยามเย็น

Sightseeing

เราลัดเลาะไปในตำบลน้ำแพร่ ก็แปลกใจว่า ทำไม
มีรถวิ่งสวนไปมามากมายนัก สืบสาวเอาความจริงได้รู้ว่า
ที่นี่มีร้านอาหาร มีร้านกาแฟสวยๆ หลายร้าน แต่ที่เป็น
แม่เหล็กดึงดูด เห็นจะไม่พ้นแกรนแคนยอน ซึ่งเป็นที่นิยม
ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมถึงคนไทยด้วย

นอกจากนี้ ในพื้นที่ตำบลน้ำแพร่ ยังเป็นที่ตั้งของ
อุทยานแห่งชาติอีกหนึ่งแห่ง คืออุทยานแห่งชาติออบขาน
ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับอุทยานแห่งชาติออบหลวง
ที่อำเภอฮอด แม้จะไม่ยิ่งใหญ่เท่า แต่ออบขานก็มี
ความโดดเด่นอยู่ในตัว และเป็นสถานที่เยี่ยมชมที่ไม่ไกล
จากตัวเมืองเชียงใหม่มากนัก...

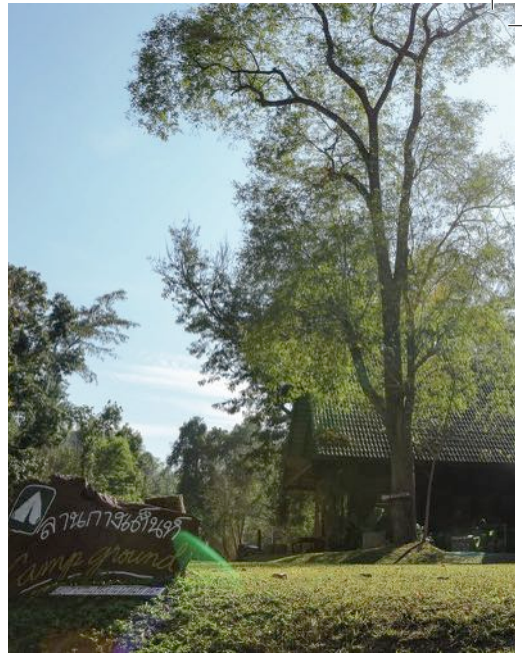
อุทยานแห่งชาติออบขาน

ภายในพื้นที่ตำบลน้ำแพร่มีอุทยานแห่งชาติออบขาน ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านแม่ขนิลใต้ หมู่ที่ 8 เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่คงความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าไว้ โดยมีชาวบ้านแม่ขนิลใต้ ซึ่งอาศัยอยู่ติดกับพื้นที่ของอุทยานเป็นกลไกสำคัญ

อุทยานแห่งชาติออบขานมีพื้นที่ประมาณ 147,571 ไร่ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสะเมิง และป่าสงวนแห่งชาติแม่ขาน-แม่วาง ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินปูน และหินอัคนีเรียงรายสลับซับซ้อน ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ยอดขุนเทียน ซึ่งมีความสูง 1,550 เมตรจากระดับน้ำทะเล ที่นี่เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสำคัญหลายสาย เช่น น้ำแม่ขาน น้ำแม่วาง น้ำแม่เทียน ห้วยแม่วิน ห้วยแม่โต๋ ห้วยแม่ขนิล และห้วยหละหลวง

พืชพรรณในป่าก็มีหลายประเภท ทั้ง กระบาก กระบาก ยมหอม แดงน้ำ สมพง ยาง ก่อ จำปีป่า อบเชย สนสองใบ สัก เต็ง รัง พลวง ประดู่ ยางนา ตะแบก สมอไทย ไม้ ส่วนสัตว์ที่พบก็มี เก้ง หมูซอก หมูควาย เสือปลา เลือไฟ กระเจง อีเห็น กระต่ายป่า หมูป่า ชะนี ลิง นางอาย พังพอน เม่น หมาจิ้งจอก กระรอก กระแต ตะพานน้ำ เต่าปูลู ไก่ฟ้า เป็นต้น

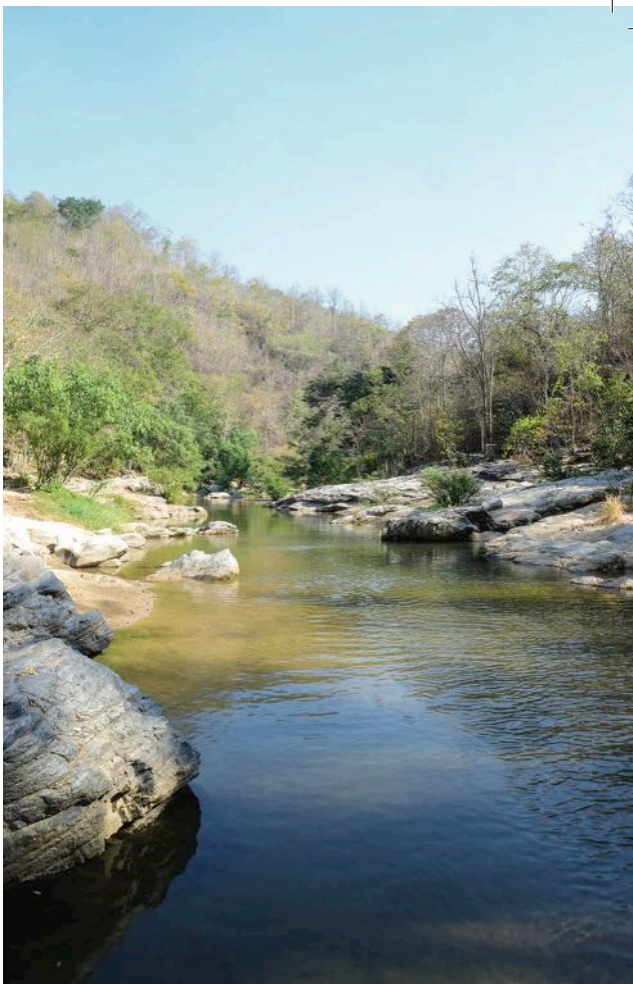
ส่วนแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานฯ มีอยู่หลายแห่ง อาทิ 'ออบขาน' ซึ่งอยู่ใกล้ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เกิดจากลำน้ำขานไหลกัดเซาะหน้าผาสองฝั่งแม่น้ำ จนมีลักษณะเว้าแหว่ง เกิดเป็นแอ่งจนสามารถลงเล่นได้

นอกจากนี้ยังมี 'ผาตูบ' ซึ่งเป็นหน้าผาขนาดเล็ก ตั้งอยู่ติดเชิงเขา เป็นลานหินราบเรียบชนกับลำน้ำขาน และยังมี 'น้ำตกแม่สะปือก' เป็นน้ำตกขนาดเล็ก เกิดจากห้วยแม่สะปือก

ที่นี่ยังเป็นที่ตั้งของ 'วัดหลวงขุนวิน' ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ เล่ากันว่า สร้างมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมา และประทับรอยพระบาทไว้ ชาวบ้านจึงขอพระเกศาธาตุจากพระพุทธองค์ และสร้างเจดีย์บรรจุพระธาตุ เพื่อกราบไหว้สักการะ

สำหรับผู้ที่ประสงค์จะเข้าพักที่อุทยานแห่งชาติออบขาน ที่นี่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 300 คน มีร้านอาหาร คอยบริการอาหารและเครื่องดื่ม ตลอดจนเปิดโอกาสให้ทำกิจกรรมต่างๆ อาทิ เดินป่าเล่นน้ำ ขี่จักรยาน ส่วนฤดูกาลที่เหมาะสมที่สุดอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม-เมษายนของทุกปี...

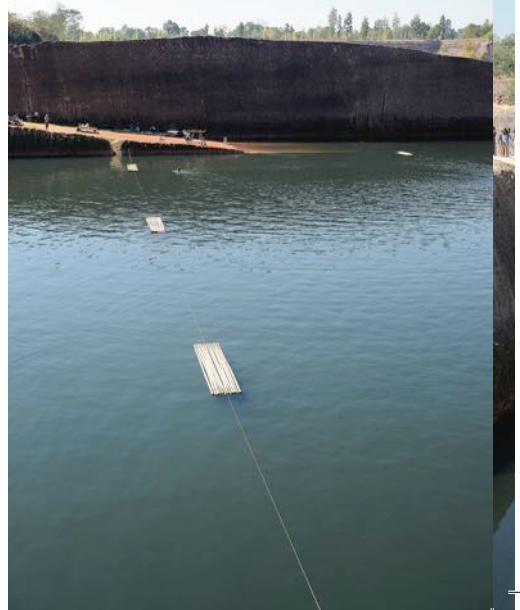
แกรนแคนยอน ณ เชียงใหม่

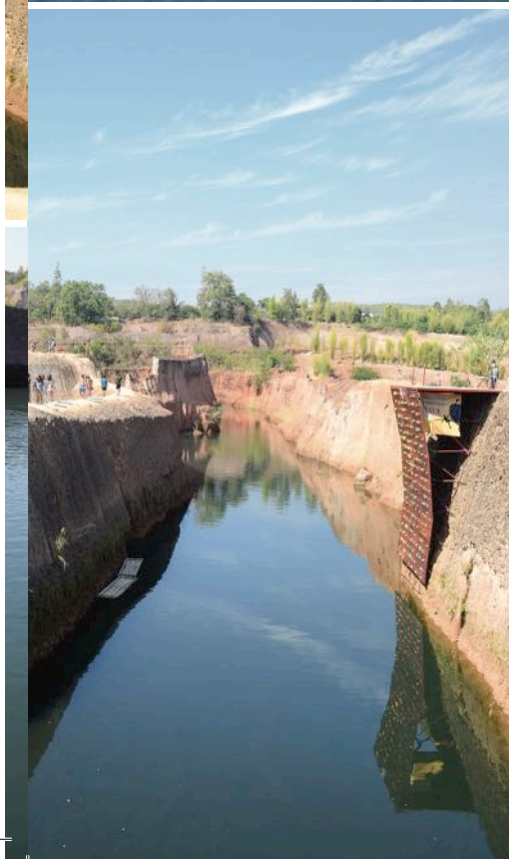

เราเคยได้ยินชื่อแกรนแคนยอนของ
ตำบลน้ำแพร่มาก่อนแล้ว ด้วยระหว่างการ
สัญจรไปมา เราพบเห็นนักท่องเที่ยวส่วนเรา
อยู่เป็นระยะ

ใครจะเชื่อว่า จากที่ดินสัมปทานสำหรับ
ขุดดิน ซึ่งถูกทิ้งร้างมานานหลายสิบปี จะกลาย
เป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมอย่างวันนี้

เดชณพัฒน์ จุฬารักษ์ ผู้จัดการ
แกรนแคนยอน เชียงใหม่ เล่าว่าพื้นที่ตรงนี้เป็น
ของปิตากรรยา คือ ฉัตรกรินทร์ ตระกูลอินสัน
กำนันตำบลน้ำแพร่ ซึ่งเคยมีอาชีพขุดดินขาย
โดยในพื้นที่อำเภอหางดงมีบ่อลักษณะเดียวกันนี้
หลายแห่ง การขุดในตอนนั้น เป็นการขุดตาม
รูปโฉมที่ดิน

“บ่อหนึ่งเราขุดกันเป็นลึบปี ลึกตั้งแต่ 35-40 เมตร คือขุดจนกระทั่งเจอตาน้ำข้างล่าง ลึกประมาณ 15 เมตร ส่วนชื่อแกรนแคนยอนนี้ ความจริงแล้ว เราไม่ได้เป็นคนตั้ง แต่ชาวต่างชาติ เขาเรียกกัน เนื่องจากสมัยก่อน เรายังไม่ได้ พัฒนาพื้นที่ เพิ่งจะมาเริ่มทำจริง ๆ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2558 ที่เราทำ เพราะมีคนลักลอบ เข้ามาเล่นน้ำบ่อยครั้ง บางครั้งก็เกิดอุบัติเหตุขึ้น เราเลยตัดสินใจเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว พร้อมกับจัดชุดดูแลความปลอดภัยอย่างจริงจัง มีเลื้อยชูชีพ มีห่วงยาง มีไลฟ์การ์ดคอยช่วยเหลือ และมีสายด่วนฉุกเฉินไว้บริการ” ผู้จัดการว่า

แกรนแคนยอน เชียงใหม่ เปิดให้บริการ ทุกวันตั้งแต่ 9.30-18.30 น. แต่ละวันมี นักท่องเที่ยวเฉลี่ย 700-800 คน คิดค่า บริการคนละ 50 บาท สามารถแลกน้ำสมุนไพร ได้ 1 ขวด หรือใช้เป็นส่วนลดเครื่องดื่มประเภท ชา-กาแฟมูลค่า 25 บาท นอกจากนี้ยังมี ร้านอาหารคอยให้บริการในราคาย่อมเยา อีกด้วย...

ที่อยู่สำหรับติดต่อ

เทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา

สำนักงานเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา

123 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำแพร่

อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 50230

อีเมล: info@namphrae.go.th